

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
FINANŠU KATEDRA

**ĀRVALSTU INVESTĪCIJAS LATVIJAS EKONOMIKĀ
BAKALaura DARBS**

Autors: Ekonomikas bakalaura programmas
Finanšu un kredīta virziena 3. kursa students
Raivis Šnēvelis
Stud. apl. Nr. rs10046

Darba vadītājs: M. Ekon., lektore Larisa Bule

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba autors veica pētījumu par ārvalstu investīcijām Latvijas ekonomikā. Par darba mērķi autors uzstādīja noteikt Latvijas investīciju vides nozīmīgākās problēmas un izvirzīt savus priekšlikumus investīciju vides uzlabošanai Latvijā.

Bakalaura darba pirmā nodaļa ir teorētiska. Tajā apskatītas vairākas investīciju jēdziena definīcijas, to būtība un klasifikācija. Tāpat noskaidrots investīciju vides jēdziens. Darba otrajā nodaļā tiek pētīta investīciju vide Latvijā un tās veidojošie faktori. Šajā nodaļā tiek analizēta ārvalstu investīciju dinamika Latvijā. Tāpat, balstoties uz Latvijas Bankas un Centrālās statistikas pārvaldes statistikas datiem, tiek veikta ārvalstu tiešo investīciju apjomu analīze, kā arī tiek veikta nefinanšu investīciju apjomu analīze. Bakalaura darba trešā nodaļa ir pētnieciska. Šajā nodaļā tiek pētīti investīciju vides uzlabošanas veicamo pasākumu plāni. Tāpat darba autors izsaka savus priekšlikumus investīciju vides uzlabošanai un ārvalstu investīciju piesaistes uzlabošanai. Nodaļas beigās autors ir veicis interviju ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras investīciju piesaistes ekspertu, kurā apskatīta situācija investīciju piesaistes jomā Latvijā.

Atslēgvārdi: ārvalstu investīcijas, investīciju vide Latvijā, investīciju piesaiste, starptautiskie reitingi.

ANNOTATION

The author conducted a study of foreign investments in Latvian economy. The goal of the work is – to identify most crucial problems of Latvian investment environment and to nominate author's own proposals for development of Latvia's investment environment.

The first part of thesis is theoretical. It reviews some of investment definitions, determines the nature of investment and classifies types of investment. This part also reviews definition of investment environment. The second part of thesis explores Latvia's investment environment and factors which it includes. In this part author also analyzes the dynamics of foreign investments in Latvia. Based on statistics from Bank of Latvia and Central Statistical Bureau of Latvia author analyzes foreign direct investment volumes and volumes of non – financial investment. The third part of thesis is part of research. This chapter studies measures to be taken to develop investment environment. In this part author nominates his own proposals for development of Latvia's investment environment and for foreign investment attraction. In the end of chapter author has made an interview with investment attraction expert of Investment and Development Agency of Latvia. In interview investment attraction area of Latvia is being discussed.

Keywords: foreign investments, investment environment of Latvia, investment attraction, international ratings.

SATURS

SATURS.....	4
IEVADS	5
1. INVESTĪCIJU TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	7
1.1. Investīciju jēdziens un klasifikācija.....	7
1.1.1. Investīciju definējums	7
1.1.2. Investīciju klasifikācija	10
1.2. Investīciju vides definējums un ietekmējošie faktori	15
2. Latvijas investīciju vides un investīciju rādītāju raksturojums	18
2.1. Latvijas investīciju vides raksturojums	18
2.1.1. Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis.....	18
2.1.2. Latvijas ekonomiskās vides raksturojums	21
2.1.4. Latvijas nodokļu politika	28
2.2. Investīciju dinamika	30
2.3. Ārvalstu tiešās investīcijas	33
2.3.1. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm.....	33
2.3.2. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstīm.....	35
2.4. Ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi	40
2.4.1. Nefinanšu investīciju sadalījums pa nozarēm	40
2.4.2. Nefinanšu investīciju sadalījums pa reģioniem	44
3. Investīciju vides uzlabošanas pasākumi	46
3.1. Investīciju vides veicinošo plānu izvērtējums.....	46
3.2. Pasākumu kopums investīciju vides uzlabošanai	55
SECINĀJUMI	60
PRIEKŠLIKUMI.....	63
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	64
PIELIKUMI.....	68

IEVADS

Bakalaura darba autors izvēlējās veikt pētījumu par ārvalstu investīcijām Latvijas ekonomikā, lai izprastu kāda ir to nozīme valsts ekonomikā, kā arī uzzinātu, kas ir tas, kas ārvalstu investoram liek ieguldīt savu kapitālu konkrētā valstī. Tā kā valstīm ir tik daudz līdzekļu, cik tām ir, ir nepieciešams meklēt variantus papildu līdzekļu ieplūšanai valstī, lai nodrošinātu veiksmīgu ekonomisko izaugsmi, kā arī ekonomisko procesu sekmīgu darbību. Tāpat investīcijas tiešā mērā ietekmē eksportu, kas arī ir viens no galvenajiem faktoriem valsts ekonomikas attīstības līmeņa celšanai. Latvijai ir pateicīgs ģeogrāfiskais novietojums, kas ir viens no galvenajiem faktoriem veiksmīgai investīciju piesaistei. Tāpat viena no Latvijas bagātībām ir meži, kas ir ļāvuši Latvijai būt sekmīgai kokapstrādes sektorā, dažās nozarēs izkarojot vietu pasaules līmenī. Tā kā jebkurš latvietis uztraucas par savu ekonomisko stāvokli, viņš lielākā vai mazākā mērā uztraucas arī par Latvijas ekonomisko situāciju, jo tā vistiešākajā mērā ietekmē viņa personīgo situāciju. Tāpēc var teikt, ka jebkurš Latvijas iedzīvotājs uztraucas par savas valsts ekonomisko attīstību.

Bakalaura darba aktualitāti autors pamato ar to, ka investīcijas ir viens no galvenajiem faktoriem valsts sekmīgai attīstībai. Investīcijām ir liela loma tieši makrolīmenī, jo tās nevien ceļ valsts ekonomisko stāvokli, bet arī palīdz attīstīties uzņēmējdarbībai. Nav noslēpums, ka daudziem uzņēmumiem nav līdzekļu, lai tie spētu uzsākt savu darbību un veiksmīgi turpināt to. Tāpēc tiem lieti noder papildu finanšu līdzekļi, ko spēj dot ārvalstu investori. Investīciju ieplūšana dod labumu ne tikai finansiālā ziņā, bet, ieplūstot investīcijām, valstī ieplūst arī jaunas tehnoloģijas un intelektuālais kapitāls.

Darba autors, pamatojoties uz zinātnisko literatūru, statistisko datu avotiem un starptautiskiem reitingiem un indeksiem, par savu mērķi nostādījis noteikt Latvijas investīciju vides nozīmīgākās problēmas un izvirzīt savus priekšlikumus investīciju vides uzlabošanai Latvijā.

Mērķa sasniegšanai veicamie uzdevumi:

- speciālajā literatūrā izpētīt investīciju definējumu, to būtību, kā arī klasifikāciju;
- speciālajā literatūrā izpētīt investīciju vides definējumu;
- pamatojoties uz statistiskajiem avotiem, veikt Latvijas investīciju vides analīzi;
- pamatojoties uz starptautiskiem reitingiem un indeksiem, noskaidrot Latvijas pozīcijas dažādās ar investīciju vidi saistītās sfērās;
- aplūkot investīciju dinamiku Latvijā;

- pamatojoties uz statistiskajiem avotiem, veikt Latvijā ieplūdušo ārvalstu investīciju analīzi;
- aplūkot un analizēt Latvijas valdības investīciju vides uzlabošanas plānus;
- veikt interviju ar investīciju piesaistes ekspertu;
- izstrādāt priekšlikumus Latvijas investīciju vides uzlabošanai.

Bakalaura darba 1. nodaļā tiek aplūkots investīciju jēdziens, to veidi, kā arī investīciju vides jēdziens. 1. nodaļa sniedz ieskatu investīcijās no teorētiskā viedokļa.

2. nodaļā tiek pētīta Latvijas investīciju vide no 4 galvenajiem faktoriem un investīciju dinamika Latvijā. Tāpat nodaļā tiek aplūkotas un analizētas Latvijā jau esošās ārvalstu investīcijas dažādos sadalījumos. 2. nodaļa sniedz ieskatu Latvijas investīciju situācijā no analītiskā viedokļa.

3. nodaļā tiek veikts pētījums par dažādiem valdības investīciju vides uzlabošanas plāniem, kā arī autors izsaka savus priekšlikumus investīciju vides uzlabošanai. Šajā nodaļā ir iekļauta arī intervija ar Latvijas investīciju un attīstības agentūras investīciju piesaistes ekspertu. 3. nodaļa sniedz ieskatu par to, ko Latvijai vajadzētu darīt, lai sekmīgāk spētu piesaistīt ārvalstu investīcijas.

Bakalaura darbā izmantota statistiskās analīzes metode, jo pētījums tiek veikts, balstoties uz dažādiem statistikas datiem, reitingiem un indeksiem. Darbā iekļauts arī kvalitatīvās analīzes veids, intervija, kas nepieciešama investīciju piesaistes eksperta viedokļa noskaidrošanai.

Bakalaura darbā izmantoto statistisko datu laika periods ir 2012. – 2014. gads. Šāds periods ir izvēlēts sakarā ar dažu investīciju statistisko datu nepieejamību senākā laika periodā. Investīciju dinamikas pētīšanai izmantots laika periods no 2007. līdz 2014. gadam, lai gūtu lielāku ieskatu investīciju apjomu izmaiņās ilgākā periodā.

Darbā izmantoti zinātniskās literatūras avoti, interneta resursi, Latvijas un pasaules statistikas dati, starptautiski reitingi un indeksi, Latvijas valdības plāni nozaru uzlabošanas pasākumiem.

1. INVESTĪCIJU TEORĒTISKIE ASPEKTI

Ir daudz iespēju, ko katrs cilvēks var darīt ar saviem finanšu līdzekļiem. Cilvēki tos var tērēt pērkot dažādas preces vai pakalpojumus, viņi var tos ziedot kādam, kā arī pastāv iespēja tos krāt. Tomēr neviena no šīm darbībām neuzlabo finansiālo situāciju, jo šādu rīcību gadījumā finanšu kapitāls samazinās vai labākajā gadījumā uz kādu laiku paliek salīdzinoši tāds pats. Piemēram, krājot naudu, tās vērtība ar laiku pakāpeniski zudīs. Rodas jautājums – ko var darīt, lai uzlabotu savu finansiālo stāvokli? Atbilde ir vienkārša. Savu kapitālu var ieguldīt. Ne velti investīcijas ir viens no būtiskākajiem faktoriem valstiskā līmenī.

Darba turpinājumā autors sniedz ieskaitu dažādās investīciju termina definīcijās, noskaidro to būtību, noskaidro kā investīcijas tiek klasificētas, kā arī definē investīciju vidi.

1.1. Investīciju jēdziens un klasifikācija

1.1.1. Investīciju definējums

Zinātniskajā literatūrā iespējams atrast daudz un dažādus investīciju jēdziena definējumus. Veidu kā definēt investīcijas jāizvēlas, vadoties no konkrētās situācijas. Latīņu valodā ar terminu „invest” apzīmē „ieguldīšanu”, no kurienes arī meklējama vārda „investīcijas” izcelsme.¹ Valsts līmenī investīcijas ir viens no nozīmīgākajiem ekonomikas izaugsmes nosacījumiem, jo, palielinoties to daudzumam tautsaimniecībā, rodas iespēja paplašināt ražošanu, tādējādi radot jaunas darbavietas, uzlabojot iedzīvotāju labklājības līmeni un palielinot ienākumus gan iedzīvotājiem, gan valsts budžetam.²

Darba autors uzskata, ka investīciju jēdziena pētīšanu jāsāk, aplūkojot vārdnīcās pieejamās definīcijas. Ekonomikas skaidrojošajā vārdnīcā atrodamā investīciju jeb kapitālieguldījumu definīcija skaidro, ka „investīcijas ir valsts vai privāta kapitāla ilgtermiņa ieguldījumi ekonomikas dažādās sfērās vai nozarēs, uzņēmuma finanšu vai materiālajos aktīvos ar mērķi gūt peļņu vai apmierināt sabiedrības vajadzības.”³ Savukārt, ielūkojoties Latvijas padomju enciklopēdijā, autors atradis šādu investīciju definīciju: „investīcija ir kapitāla ilgtermiņa ieguldījums kādā tautas saimniecības nozares uzņēmumā (savā zemē vai

¹ **Didenko K.** *Korporatīvās finanses: Investīciju lēmumu pieņemšana.* – Rīga: RTU, 2001. 6.lpp.

² **Babuškina S.** *Labvēlīgas investīciju vides veidošanas problēmas Latvijā: promocijas darbs.* Rīga: Latvijas Universitāte (LU), 2004. 12.lpp.

³ *Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca.* – Rīga: Zinātne, 2000. 178. lpp.

ārvalstīs), lai iegūtu peļņu.”¹ Autors secina, ka abās šajās vārdnīcās, neskatoties uz to, ka starp tām ir gandrīz 20 gadi, investīciju definīcijas ir ļoti līdzīgas, jo abas vārdnīcas uzsver to, ka tas ir ilgtermiņa ieguldījums ar mērķi gūt peļņu. Tiesa, padomju laiku vārdnīca uzsver, ka investīcija ir ieguldījums tieši tautsaimniecības nozares uzņēmumā, kamēr mūsdienu vārdnīca pieļauj to, ka investīcijas var būt ieguldījumi gan dažādās sfēras vai nozarēs, tāpat arī uzņēmuma aktīvos.

20gs. 30-os gados britu ekonomists D. M. Keinss uzskatīja, ka, lai investētu, daļa no ienākumiem ir jānovirza uzkrājumiem, nevis patēriņam.² „Keinsa” pieeja investīciju būtības pētīšanai nepievērš lielu uzmanību kapitāla lēmumiem un uzskata, ka primārais lēmums ir tieši „investīciju” lēmums. Savukārt, otra pieeja investīciju būtības pētīšanai ir „Haijeka” pieeja, kas apskata investīcijas kā virzību uz līdzsvara stāvokli, un tādējādi optimāls investīciju apjoms faktiski ir lēmums par optimālo pārejas (pielāgošanas) ātrumu.³

Olga Kutuzova savā grāmatā „Finanses un kredīts” investīciju jēdzienu definē kā „ilgtermiņa kapitālieguldījumu kādā uzņēmumā vai vērtspapīros, dalības maksā utt., lai iegūtu ienākumus no ieguldītā kapitāla.” No grāmatas autore sniegtās definīcijas var secināt, ka investīcijas nodrošina kapitāla vērtības saglabāšanu vai pieaugumu. Par investīciju mērķi O. Kutuzova sauc peļņas gūšanu. Grāmatas autore piemin arī to, ka „vispārīgā nozīmē par investīcijām uzskata personiskās ieinteresētības motivētu kapitāla ieguldīšanu uzņēmumos, pilsētu vai lauku nekustamajā īpašumā, akcijās, izglītība vai pensiju fondos.” Tāpat autore sava grāmatā skaidro investīciju lomu valsts ekonomikā: „investīcijas plašā nozīmē nodrošina mehānismu, kas nepieciešams valsts ekonomikas pieauguma un attīstības finansēšanai. Investīciju lomu var novērtēt pētot investīcijas procesa struktūru, tas dalībniekus, investoru tipus.”⁴

Nedaudz atšķirīgu definīciju, nekā apskatīts pirms tam, sniedz Vladimirs Kozlovs grāmatā „investīciju projektu ekonomiskais novērtējums”. Grāmatas autors skaidro, ka „investīcijas ir īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa rakstura privātā vai valsts kapitāla ieguldījums dažādās nacionālās (iekšējās investīcijas) vai ārzemju (ārzemju investīcijas) ekonomikas nozarēs ar mērķi gūt peļņu un/vai sociālstruktūras efektu.”⁵ Atšķirībā no iepriekšminētajām definīcijām, šajā definīcijā par investīcijām uzskata ne tikai ilgtermiņa, bet arī īstermiņa un vidēja termiņa ieguldījumus. Tāpat V. Kozlovs grāmatā piemin to, ka praksē

¹ *Latvijas padomju enciklopēdija. 1. izdevums* – Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1983. 312. lpp.

² Studiju kursa „Investīcijas” materiāli, pieejami e-studiju vidē

³ **Titarenko D.** *Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008. 29.lpp.

⁴ **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2012. 163.lpp.

⁵ **Kozlovs V.** *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums*. Rīga: Latvijas Hipotēku un Zemes banka, 2005. 37. lpp.

ar investīcijām saprot tādus objektus kā naudas līdzekļus, kredītus un kredītlīnijas, akcijas, obligācijas, vekselus, zemi, licences, patentus u.c. finanšu līdzekļus.

Apskatot Hildas Krogzemes grāmatu „Finanses un nodokļi” darba autors atrada vēl savādāku investīciju definīciju. Grāmatas autore par investīcijām vispārējā izpratnē sauc naudas līdzekļu, vērtspapīru, dažādu materiālo vērtību (mašīnu, iekārtu), nemateriālo un intelektuālo vērtību, kā arī cita veida īpašumu vai īpašuma tiesību ieguldīšanu uzņēmējdarbībā, lai gūtu peļņu (ienākumus) un sasniegtu pozitīvu sociālo efektu. Grāmatas autore fizisko vai juridisko personu krājumus sauc par kapitāla ieguldījumu finanšu avotu. H. Krogzemes definētais investīciju mērķis ir nodrošināt kvantitatīvu vai kvalitatīvu rezultātu, piemēram, kāda sporta kompleksa celtniecība. Savukārt par uzņēmuma investīcijām grāmatas autore sauc kapitāla ieguldīšanu visās tā formās noteikta rezultāta sasniegšanai, kuras mērķis ir tuvākā vai tālāka nākotnē nodrošināt kapitāla pieaugumu.¹

Grāmatā „Uzņēmējdarbība un investīcijas” Ludmila Leonoviča par investīcijām uzskata personiskās ieinteresētības motivētu kapitāla ieguldīšanu uzņēmumos, nekustamajā īpašumā, akcijās, obligācijās, izglītībā, pensiju fondos u.c. Grāmatas autore uzskata, ka investīciju definīcijai jāatspoguļo šādi momenti:

- naudas līdzekļu ieguldīšana vai aizdošana uz zināmu laiku;
- nākotnes naudas plūsmas veidošanas motivācija;
- naudas plūsmai ir jakompensē investēto līdzekļu summa, inflācijas procents un nenoteiktība vai rentabilitātes risks;
- investoram par līdzekļu aizdošanu ir jāsaņem zināms ienākums.²

Apkopojot šo, L. Leonoviča secina, ka „investīcijas ir naudas līdzekļu ieguldīšana uz zināmu laiku, lai izveidotu tādu nākotnes naudas plūsmu, kura varētu investoram kompensēt aizdoto līdzekļu summu, sagaidāmo inflāciju un nenoteiktību, kā arī dot zināmu peļņu.”³

Grāmatas „Starptautiskās investīcijas” autori Juris Bojārs un Velga Vilne sniedz definīciju, ka „ar apzīmējumu „investīcija” Rietumu zinātniskajā literatūrā saprot ilgtermiņa holdingu, kad kapitālu pielieto peļņas gūšanas nolūkos, piemēram, ieguldot to lauksaimniecībā, rūpniecībā vai izglītībā”.⁴ Tāpat grāmatas autori piedāvā arī savādāku investīciju definīciju, ka investīcijas ir:

- tēriņš ar nolūku iegādāties uzņēmumu finanšu vērtspapīrus – akcijas, lai iegūtu no tiem peļņu dividenžu veidā;

¹ **Krogzeme H.** *Finanses un nodokļi*. Rīga: RTU izdevniecība, 2010. 234. lpp.

² **Leonoviča L.** *Uzņēmējdarbība un investīcijas*. Rīga: RTU izdevniecība, 2005. 5. lpp.

³ turpat

⁴ **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas*. Rīga: LU Starptautisko sakaru institūts, 1996. 5.lpp.

— kapitāla tēriņš, pērkot uzņēmumu fiziskos pamatfondus, tādus kā rūpnīcas, to mašīnas un iekārtas un akcijas.¹

Investīciju jēdzienu var apskatīt no vairākiem viedokļiem. Piemēram, no uzņēmējdarbības viedokļa par investīcijām uzskata kapitāla ieguldīšanas paņēmieni, kas nodrošina kapitāla vērtības saglabāšanu vai pieaugumu, savukārt no makroekonomiskās teorijas viedokļa par investīcijām sauc visu to līdzekļu plūsmu, kas nav paredzēta patēriņam.²

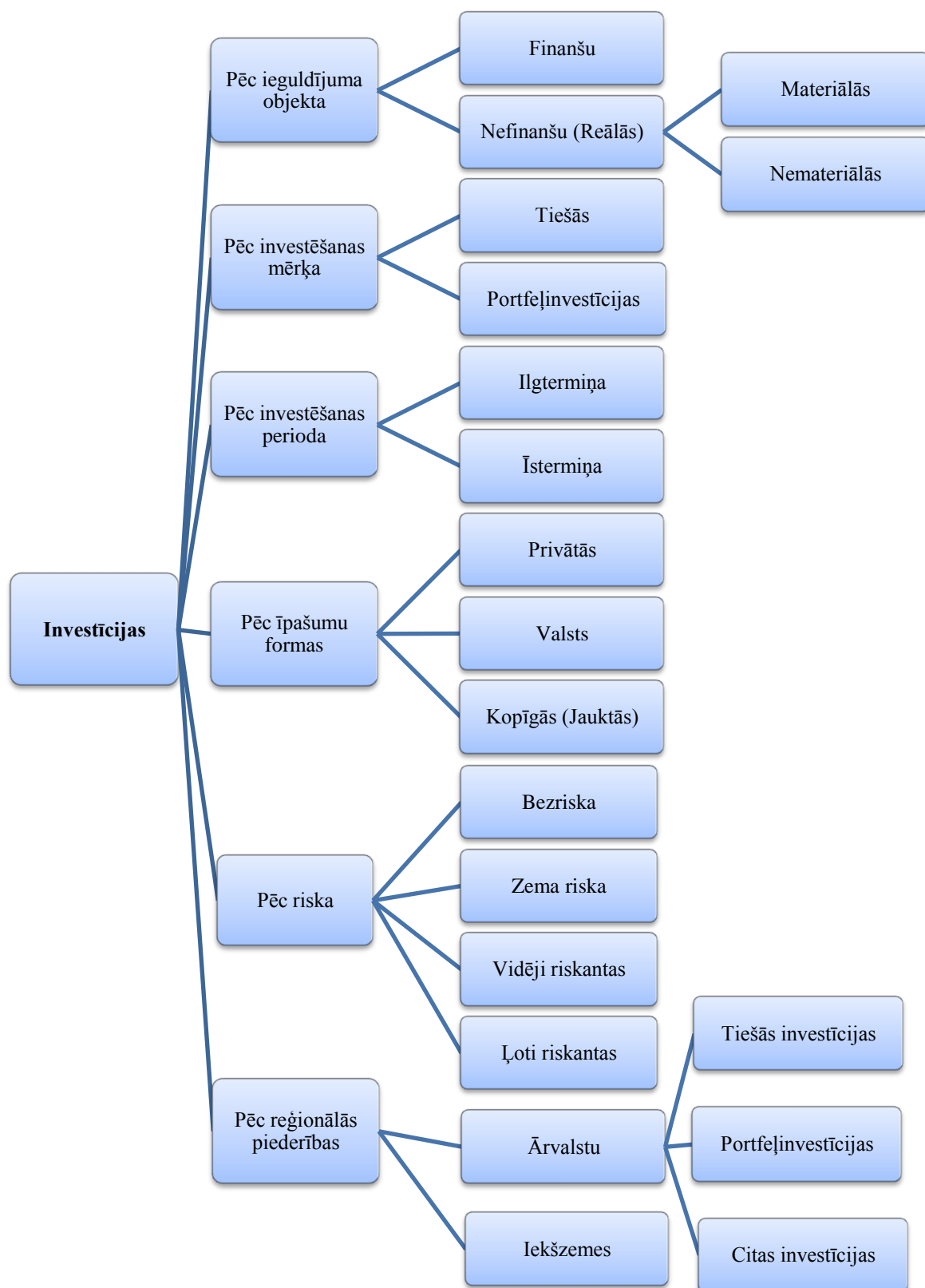
Izpētot visas šīs dažādās investīciju definīcijas, darba autors nonāk pie secinājuma, ka, lai gan definīcijas nav vienādas, to būtība ir praktiski viena un tā pati – kapitāla ieguldīšana ar mērķi gūt peļņu. Lai precīzi definētu jēdzienu „investīcijas”, nevar izmantot vienu konkrētu definīciju, jo definīcijai sevī jāiekļauj vairāki faktori, kas attiecas uz konkrēto nozari. Balstoties uz iepriekš apskatītajām definīcijām, darba autors vēlas piedāvāt savu investīciju definīciju, ka investīcijas ir fizisko vai juridisko personu kapitāla īstermiņa, vidēja termiņa vai ilgtermiņa ieguldījumi uzņēmumos, vērtspapīros vai citos finanšu aktīvos ar mērķi nākotnē kompensēt aizdoto līdzekļu summu, sagaidāmo inflāciju, kā arī dot zināmu peļņu vai citu sabiedrisku labumu.

1.1.2. Investīciju klasifikācija

Investīciju klasifikācijai, tapat kā investīciju jēdzienam, nav vienas konkrētas formas. Klasifikācijas var būt dažādas, bet pamatā visām šīm klasifikācijām ir noteikti kritēriji jeb pazīmes. Darba autors piedāvā paša veidotu investīciju klasifikāciju pēc izplatītākajām investīciju iedalījuma pazīmēm, kas apkopota no vairākām zinātniskajā literatūrā atrodamajām klasifikāciju versijām. (Skatīt 1.1. attēlu)

¹ **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas*. Rīga: LU Starptautisko sakaru institūts, 1996. 5.lpp.

² Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā. Kasjanovs I., [tiešsaiste] (skatīts 01.05) pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/investiciju-abece-veidi-ietekme-vide-un-situacija-latvija>

1.1.att. Investīciju klasifikācija¹

¹ Autora veidots attēls, vadoties pēc vairākiem avotiem

Pēc kapitāla ieguldīšanas objekta:

- Finanšu investīcijas – īpašnieka finanšu resursu ieguldījums vērtspapīros, daļu kapitālā un pajās. Finanšu investēšanas process nozīmē tiesību nodošanu, kur investors nodod un tā vietā iegūst tiesības uz ienākumu nākotnē. Finanšu investīcijas ir ieēerojamas ar to, ka sabiedrība ietaupa daļu no sabiedriskā produkta, kas netiek izmantota tagadējām vajadzībām un novirza uz jauna kapitāla izveidošanu, t.i. uz ražošanas iespēju paplašināšanu un galu galā uz sabiedrības labklājības paaugstināšanu.¹
- Materiālās investīcijas – ieguldījumi konkrētos materiālos objektos, piemēram, zemes gabalu iegāde, ražošanas līdzekļu un ražošanas krājumu izveidošana. Investīcijas reālos aktīvos var klasificēt kā obligātās (nepieciešamās) investīcijas, investīcijas, kas vērstas uz darbojošos iekārtu nomaiņu, investīcijas esošās ražošanas paplašināšanai, kā arī investīcijas jaunā biznesa sfērās. Pie obligātajām investīcijām pieskaitāmi tādi investīciju projekti, kas realizējami, lai izpildītu valsts institūciju prasības vai kompānijas stratēģisko politiku. Gan investīcijas biznesa paplašināšanai, gan investīcijas jaunā biznesa sfērā prasa no investora tirgus, tehnoloģisko u.c. faktoru analīzi, kā arī konkurentu pētīšanu.²
- Nemateriālās investīcijas – līdzekļu apgrozījums finanšu tirgos ar reklāmas palīdzību un arī darbinieku kvalifikācijas celšanai. Nemateriālo investīciju īpatnība ir tā, ka ir viegli aprēķināt šo investīciju ieguldījumu izmaksas, bet samērā grūti un atsevišķos gadījumos pat neiespējami ir aprēķināt šādu investīciju atdevi.³

Pēc investēšanas mērķa:

- Tiešās investīcijas – jēdziens, kas atspoguļo vienas valsts rezidenta (tiešā investora) ilgtermiņa intereses citā valstī (tiešo investīciju uzņēmumā) un attiecas uz visiem darījumiem starp tiešo investoru un tiešo investīciju uzņēmumu. T.i., tiešo investīciju jēdziens attiecas uz sākotnējo un visiem no tā izrietošajiem darījumiem starp tiešo investoru un tiešo investīciju uzņēmumu neatkarīgi no tā, vai tas reģistrēts kā patstāvīgs uzņēmums vai tam ir filiāles

¹ Leonoviča L. *Uzņēmējdarbība un investīcijas*. Rīga: RTU izdevniecība, 2005. 6.-7. lpp.

² turpat

³ turpat

status. Donorvalstī un pieņēmējvalstī tiešo investīciju darījumus iedala akciju kapitālā, reinvestētos ienākumos un pārējā kapitālā.¹

- Portfeļinvestīcijas – darījumi ar kapitālu vērtspapīriem (tāda investora ieguldījums uzņēmuma pamatkapitālā, kuram pieder mazāk par 10% akciju), citiem vērtspapīriem un finanšu derivātiem, izņemot gadījumus, kad šie darījumi attiecas uz tiešajām investīcijām un rezerves aktīviem. Šie instrumenti tiek realizēti tirgū, ar tiem iespējams tirgoties. Tādi aktīvi kā tidzniecības kredīti, Starptautiskā Valūtas fonda kredīti un aizdevumu izmantošana, kā arī valūta, depozīti un citi aizdevumi, kas tiek pieskaitīti citu investīciju kategorijai.²

Pēc investēšanas perioda:

- Ilgtermiņa investīcijas – ieguldījumi uz laiku, kas ir ilgāks par vienu gadu vai ir beztermiņa.³
- Īstermiņa investīcijas – ieguldījumi īstermiņa pasākumos, kas nodrošina ieguldījumu atgriešanu gada laikā.⁴

Pēc īpašuma formas:

- Privātās investīcijas – fiziskām un juridiskām personām piederošā kapitāla ieguldījumi. Privātās investīcijas kapitāla īpašnieki iegulda tiešā veidā jeb netieši ar privāto fondu starpniecību, kurus pārvalda kompetenti speciālisti, kas ir spējīgi izvērtēt finansējuma piešķiršanas lietderību.⁵
- Valsts investīcijas – investīcijas, kuras veic no valsts investīciju fonda, kas veidots no valsts budžeta līdzekļiem un valstij piederošo uzņēmumu līdzekļiem. Valsts investīcijas valsts investīciju programmas izpratnē ir valsts ieguldījumi infrastruktūras attīstības projektos materiālā un nemateriālā formā, kas izsakās kā saimniecisku resursu izveidošana, lai sniegtu pakalpojumus vai ilgstoši gūtu sociālus un ekonomiskus labumus.⁶
- Jauktās investīcijas – privātā un valsts kapitāla ieguldījumi konkrēta uzņēmuma objektos.⁷

¹ **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas*. Rīga: LU Starptautisko sakaru institūts, 1996. 213. lpp.

² **Paula D.** *Latvijas ekonomikas konkurētspēja un investīciju nozīme tās veicināšanā*. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2009. 66. lpp.

³ **Krogzeme H.** *Finanses un nodokļi*. – Rīga: RTU tipogrāfija, 2010. 236.-237. lpp.

⁴ turpat

⁵ turpat

⁶ turpat

⁷ turpat

Pēc riska līmeņa:

- Bezriska investīcijas – investīcijas, kuras raksturo kapitāla ieguldīšanu tādos investīciju objektos, kuros nav iespējams risks zaudēt ieguldījumus, turklāt ir garantēta projektētās peļņas ieguve.¹
- Zema riska investīcijas – investīcijas, kas saistās ar kapitāla ieguldīšanu objektos, kuros ir zemāks risks par tirgus vidējo riska līmeni.²
- Vidēja riska investīcijas – investīcijas, kuru iespējamais riska līmenis atbilst tirgus vidējā riska līmenim.³
- Ļoti riskantas investīcijas – investīcijas, kuru riska līmenis ir lielāks par tirgus vidējo riska līmeni. Šajā grupā jāizceļ spekulatīvās investīcijas, kuras raksturo līdzekļu ieguldījums ļoti riskantos objektos vai finanšu instrumentos, kā piemēram, dažādos vērtspapīru veidos, lai gūtu maksimāli augstāku ienesīgumu no investīcijām.⁴

Pēc reģionālās piederības:

- Iekšzemes investīcijas – vietējo investoru (gan fizisko, gan juridisko) līdzekļu ieguldīšana konkrētajā valstī.⁵
 - Ārvalstu investīcijas – finanšu līdzekļu ieguldīšana tādos investīciju objektos, kuri atrodas ārpus investora valsts teritorijas. Ārzemju investori var būt gan valsts, gan uzņēmumi, gan privātpersonas. Lai piesaistītu ārvalstu investorus, tiem piedāvā kapitāla saglabāšanas garantijas, iespējamo zaudējumu atlīdzināšanu, atvieglotu aplikšanu ar nodokļiem, muitas atvieglojumus utt.⁶
- Ārvalstu investīcijas sīkāk iedalās šādi:
- Ārvalstu tiešās investīcijas – ieguldījumu veids, kas dod ārvalstu investoram tiešās īpašuma tiesības uz vērtspapīriem vai īpašumu.⁷
 - Ārvalstu portfeļinvestīcijas – ieguldījumi, kurus vienas valsts rezidenti veic citu valstu rezidentu emitētajos vērtspapīros. Tie ir ieguldījumi vērtspapīru portfelī, kurā ietilpst aizdevumu vērtspapīri, akcijas, opcijas u.c. vērtspapīri. Ieguldot līdzekļus netiešajās investīcijās, ārvalstu

¹ **Krogzeme H.** *Finanses un nodokļi.* – Rīga: RTU tipogrāfija, 2010. 236.-237. lpp.

² turpat.

³ turpat

⁴ turpat

⁵ **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts.* - Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2012. 167. lpp

⁶ turpat

⁷ **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts.* - Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2012. 164. lpp.

investoram ir tiesības nevis uz atsevišķiem uzņēmēj sabiedrības aktīviem, bet gan uz ieguldījumu portfeļa daļu.¹

- Citas ārvalstu investīcijas – visi finanšu darījumi, kurus neietver tiešajās vai portfeļinvestīcijās. Citas investīcijas atspoguļo tādi ieguldījuma veidi kā aizņēmumi, aizdevumi, nauda un noguldījumi, kā arī citi aktīvi un pasīvi.²

Investīcijas var klasificēt arī pēc citiem kritērijiem, piemēram, likviditātes pakāpes, atdeves, ienākuma u.c. faktoriem. Tāpat kā investīciju definīcijas, arī investīciju iedalījums var būt dažāds. Darba autors uzskata, ka vislabākais investīciju klasifikācijas veids tomēr ir pēc ieguldīšanas objekta, t.i. materiālās, nemateriālās un finanšu investīcijas. Klasificējot investīcijas pēc šī kritērija, ir iespējams tās sadalīt arī pēc visiem pārējiem kritērijiem.

1.2. Investīciju vides definējums un ietekmējošie faktori

Kā noskaidrots pirms tam, ir dažādi investīciju veidi, taču ir kāds elements, kas apvieno visus investīciju veidus – tā ir investīciju vide jeb klimats. Investīciju vide var gan veicināt ārvalstu investīciju ieplūdi valstī, gan bremzēt to. Lai spētu veiksmīgi piesaistīt ārvalstu investorus, valstij ir jāpadara pievilcīga investīciju vide. Svarīgākās valsts institūcijas, kas atbild par investīciju vides sakārtošanu valstī ir Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija, Latvijas investīciju un attīstības aģentūra, kā arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un Ārlietu ministrija.

Igors Kasjanovs par svarīgākajiem investīciju vidi raksturojošajiem lielumiem sauc:

- valsts nodokļu politiku;
- politisko stabilitāti;
- ģeogrāfisko stāvokli;
- infrastruktūru;
- kvalitatīva un lēta darbaspēka pieejamību;
- finanšu pieejamību;
- valūtas politiku u.c.³

Ārzemju investoriem, pieņemot investīciju lēmumu, svarīgākie orientieri ir neatkarīgo ekspertu un ekspertu grupu vērtējumi tādi kā Pasaules bankas ziņojumi, konkurētspējas

¹ Kutuzova O. *Finanses un kredīts*. - Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2012. 164. lpp.

² Latvijas maksājumu bilance 2014. 18. lpp.

³ Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā. Kasjanovs I., [tiešsaiste] (skatīts 01.05) pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/investiciju-abece-veidi-ietekme-vide-un-situacija-latvija>

indeksi, kā arī kredītreitīgi. Šie rādītāji ļauj investoriem apskatīt valsts rādītājus dažādās ar investīcijām saistītās nozarēs. Piemēram, Pasaules bankas Doing Business ziņojums vērtē uzņēmējdarbības vidi 11 dažādās jomās. Tajā atspoguļotas visas uzņēmējdarbības fāzes, sākot ar biznesa uzsākšanu, iekļaujot elektroenerģijas pieejamību, kredītu pieejamību u.c. faktorus, beidzot ar maksātspējas risināšanu.

J. Bojāra un V. Vilnes gramatā „Starptautiskās investīcijas” tiek minēts, ka svarīga nozīme labvēlīgas investīciju vides raksturojumā ir gan politiskajiem jautājumiem, gan valsts likumdošanai. Tāpat autori nosauc vairākus investīcijām labvēlīgus nosacījumus, kas būtu:

- valūtas politika. Eksportam strādājošs investors pārāk augstu valūtas kursu uzskatīs par papildu nodokli. Ja pārāk augstu vērtēta valūta tiks devalvēta, ārzemju investori cietīs lielus zaudējumus, ja viņu ieguldījums būs bijis konvertēts nacionālajā valūtā;
- pretinflācijas politika. Augsti inflācijas tempi veicina ražošanas izmaksu pieaugumu un parasti liecina par valdības nespēju sabalansēt ieņēmumus un izdevumus.
- likuma loma. Neprognozējami ierēdņu vai partiju funkcionāru lēmumi grauj biznesa uzticību un apgrūtina investīciju plānu veidošanu neatkarīgi no tā, vai voluntārisms nāk no augstākā valdības līmeņa vai no sīkiem vietejiem ierēdņiem.
- cenu kontrole. Ja valdībai ir plašas pilnvaras cenu kontrolē, uzņēmuma peļņa un zaudējumi būs atkarīgi no tās lēmumiem, nevis to tirgus. Gadījumā, ja pilnīgi atteikties no cenu kontroles ir neiespējami to vai citu iemeslu dēļ, no ārvalstu investoru piesaistīšanas viedokļa ir lietderīgāk izmantot automātiski darbojošos mehānismu neka pakļaut viņus ierēdņu patvaļai vai negaidītu izmaiņu draudiem;
- darbaspēka kvalitāte un likumdošana. Investoru vērtējumā darba ražīgums ir atkarīgs ne tikai no vietējo strādnieku darbīguma un spējām pielāgoties izmaiņām, bet arī no vietējo arodbiedrību reputācijas. Ja likumdošana dod valdībai tiesības pārmērīgi iejaukties jautājumos par darbaspēka algošanu, atalgojumu un atlaišanu no darba, tas ir investīciju piesaisti kavējošs faktors;
- saprātīga banku un finansu sistēma. Nevienā cita sfērā ārzemju investoriem nav tik nozīmīga saprātīga konkurences regulēšana kā finansu sfērā. Komercbanku valsts monopola apstākļos nav stimulu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanai mūsdienu līmenī, un gandrīz neizbēgama ir kredītu piešķiršana, vadoties ne tikai no komerciāliem apsvērumiem;
- ne pārāk augsti tarifi. Augstie tarifi var būt izdevīgi potenciālajam investoram, ja produkciju (vai tās daļu) paredzēts realizēt vietējā tirgū. Biznesmeņi saprot, ka augstie importa tarifi var būt viņiem neizdevīgi, jo tie, pirmkārt, dod iespēju vietējiem

- piegādātājiem pieprasīt augstas cenas par zemas kvalitātes precēm, un, otrkārt, tarifi var būt samazināti vai atcelti, un investoram būs jāstrādā konkurences apstākļos;
- valsts tirdzniecības organizāciju pilnvaras. Likumi, kas paredz preču realizāciju tikai valsts tirdzniecības organizācijām vai ar to starpniecību, bieži vien negatīvi ietekmē ārvalstu investoru lēmumus. Daudzām valsts tirdzniecības organizācijām ir slikta reputācija – tās darbojas neefektīvi, ir korumpētas, aizkavē maksājumus.¹

Savukārt, D. Titarenko savā promocijas darbā „Investīcijas kā izaugsmes faktors” atzīmē, ka „tikai un vienīgi kopējo makroekonomisko rādītāju analīze nedod iespēju pilnā mērā novērtēt plašu institucionālo mēru diapozonu un to ietekmes pakāpi uz dažādu uzņēmumu investīciju lēmumiem”. D. Titarenko skaidro, ka atdeve no potenciālajām investīcijām visticamāk būs zema, ja vietējās varas institūcijas ir iestigušas birokrātijā un korupcijā. Tādos apstākļos nav pamata gaidīt būtisku kapitāla uzkrājumu un kopējās ekonomikas izaugsmi. Turpretim kapitāla uzkrāšana un atdeve būs augstāka valstīs ar labvēlīgu un efektīvu pārvaldīšanas un regulācijas vidi.²

Darba autors secina, ka jēdziens „investīciju vide” sevī ietver ļoti daudzus faktorus. Lai valsts būtu pievilcīga ārzemju investoriem, tai ir jāieliek daudz darba investīciju vides uzlabošanā. Valstij jācenšas izskaust investīciju vides sliktos faktorus, kuri bremzē investīciju piesaisti konkrētajai valstij. Tāpat valstij jācenšas izvairīties no neskaidriem un grūti saprotamiem nosacījumiem ārvalstu investoru darbībai.

¹ **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas*. Rīga: LU Starptautisko sakaru institūts, 1996. 221.-223. lpp.

² **Titarenko D.** *Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008. 149. lpp.

2. Latvijas investīciju vides un investīciju rādītāju raksturojums

Šajā nodaļā autors apskatīs investīciju vidi pēc vairākiem svarīgiem, investīciju vidi raksturojošiem faktoriem. Tāpat autors veiks ārvalstu investīciju dinamikas analīzi Latvijā, kā arī analizēs gan ārvalstu tiešo investīciju sadalījumu pa nozarēm un pa valstīm, gan netiešo investīciju sadalījumu pa nozarēm un pa statistiskajiem reģioniem.

2.1. Latvijas investīciju vides raksturojums

2.1.1. Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis

Latvijas Republika ir Ziemeļeiropas valsts, Baltijas jūras austrumu krastā. Latvija ir viena no trim Baltijas valstīm un kopš 2004. gada ir Eiropas Savienības dalībvalsts. Valsts platība ir 64 589 km², no kuras meži aizņem 46% jeb 29 996 km², bet lauksaimniecībai izmantojamā zeme 37% jeb 23 909 km². Latvija robežojas ar 4 valstīm: dienvidos – ar Lietuvu, dienvidaustrumos – ar Baltkrieviju, austrumos – ar Krieviju un ziemeļos – ar Igauniju. Senatnē Latvijai nācies vairākkārtēji aizstāvēties no svešzemju iebrucējiem tieši sava labvēlīgā ģeogrāfiskā novietojuma dēļ, jo Latvija ir kā tilts starp Eiropu un Āziju.

Ģeogrāfiskais novietojums ir piemērots tranzīta un loģistikas organizēšanai Eiropas Savienības, Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) un Āzijas tirgiem. „Ostu, dzelzceļu, autovadītāju, muitas noliktavu un brokeru, loģistikas centru, kā arī kuģu aģentu, ekspeditoru un naftas un naftas produktu cauruļvadu operatori sniedz efektīvus un konkurētspējīgus pakalpojumus. Latvijas tautsaimniecībā tranzīta un loģistikas sektors nodrošina aptuveni trešdaļu no pakalpojumu eksporta. Tādēļ gan valsts, gan uzņēmumu līmenī tam tiek pievērsta īpaša uzmanība. Tas ir iemesls kādēļ lielākās investīcijas transporta infrastruktūrā – dzelzceļā, ostās un autoceļos – vispirms tiek ieguldītas tieši transportam izmantojamajos virzienos.”¹

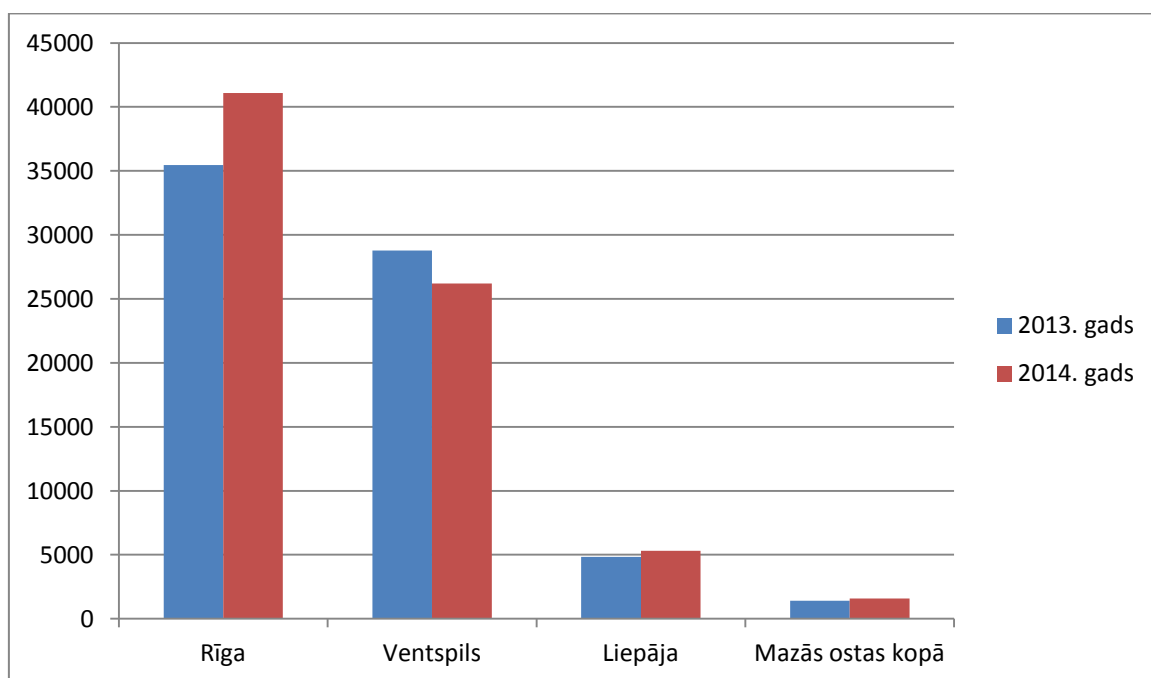
„Kopīga dzelzceļa sistēma ar sliežu platumu 1520 mm un vienota dzelzceļa kravu pārvadājumu organizēšanas sistēma nodrošina NVS un Āzijas valstīm tiešu izeju uz Latvijas ostām Eiropas Savienībā. 2014. Gadā pa dzelzceļu tika pārvadātas vairāk kā 57 miljoni tonnas kravu. Tranzītā caur ostām tiek vesti 82% no dzelzceļa pārvadājumiem.”² Trīs lielās ostas Rīgā, Ventspilī un Liepājā kopā apstrādā vairāk kā 70 miljonus tonnu kravu. Regulāra prāmju satiksme savieno Latviju ar Vācijas un Zviedrijas ostām. Konteinerlīnijas veic konteinerpārvadājumus arī uz daudzām citām Baltijas jūras un tālākām ostām Eiropas

¹ LR Satiksmes ministrija. Latvijas tranzīta jomas raksturojums. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: <http://sam.gov.lv/satmin/content/?cat=112>

² turpat

Savienībā. Lielās ostas galvenokārt nodrošina tranzīta kravu apstrādi. „Rīgas un Ventspils ostas darbojas brīvostas statusā, savukārt Liepājas osta ir Liepājas speciālās ekonomiskās zonas (SEZ) sastāvdaļa. Uzņēmumi, kas darbojas brīvostās un SEZ var saņemt ne tikai muitas, akcīzes un pievienotās vērtības nodokļu 0% likmi, bet arī līdz pat 80% atlaidi no uzņēmuma ienākuma un nekustamo īpašumu nodokļiem. Ostas aktīvi realizē dažādus investīciju projektus, kas saistīti ar industriālo un distribūcijas parku celtniecību un attīstību, piesaistot investīcijas, radot augstu pievienoto vērtību, attīstot ražošanu un arī palielinot sniegto pakalpojumu spektru.”¹

2.1. attēlā redzams Latvijas ostu kravu salīdzinājums starp lielākajām ostām un mazajām ostām.

2.1. att. Latvijas ostu kravu apgrozījuma salīdzinājums 2013.-2014. gads, tūkst.t.²

Vēl viens nozīmīgs faktors, kas raksturo Latvijas ģeogrāfisko stāvokli, ir meži. Meži Latvijā aizņem 3 007 260 ha. Pēc Valsts mežu dienesta datiem, Latvijas mežainums (meža zemju platības procentuālā attiecība pret valsts teritorijas kopējo platību) ir 50,9%. Salīdzinot ar 1923. gadu, kad mežainums Latvijā bija 23%, tas ir vairāk nekā divas reizes palielinājies. Tiek prognozēts meža platību pieaugums arī turpmāk, jo turpinās lauksaimniecībā

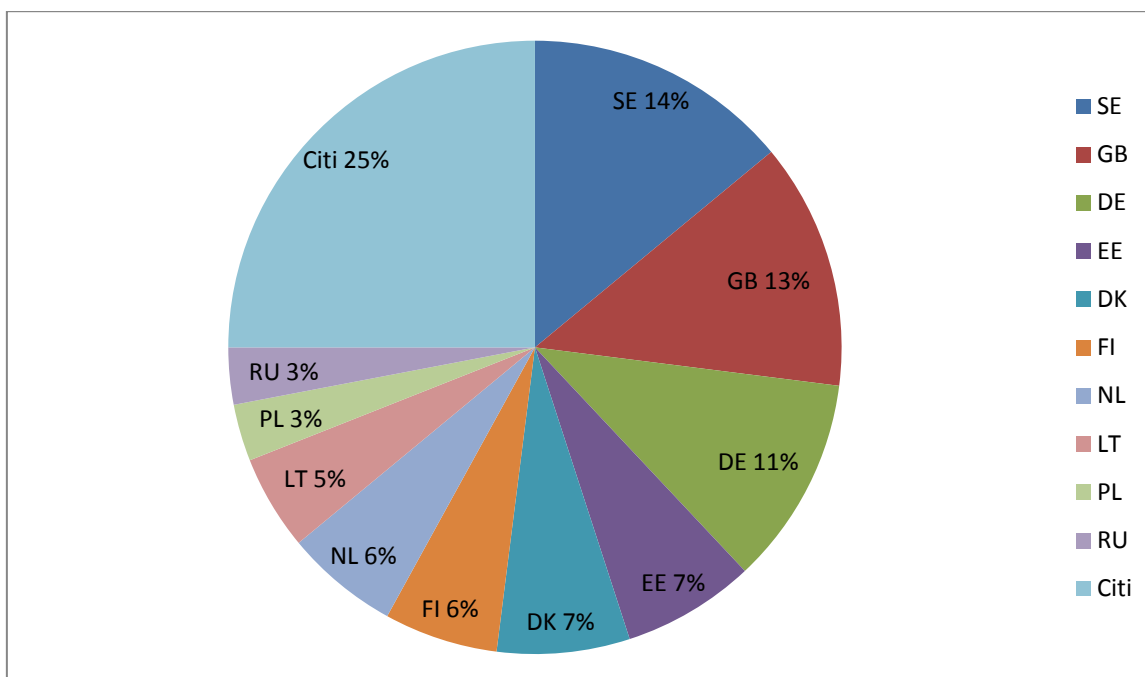
¹ LR Satiksmes ministrija. Latvijas tranzīta jomas raksturojums. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: <http://sam.gov.lv/satmin/content/?cat=112>

² LR Satiksmes ministrija. Latvijas ostu kravu apgrozījuma salīdzinājums. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: http://www.sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_5071_12_2014_LV_ostu_apgroz_salidz_2013-2014.pdf

neizmantoto zemju aizaugšana, kā arī to mākslīga apmežošana. Latvija pieskaitāma pie mežiem bagātām valstīm (Eiropā meži aizņem vidēji 33% no sauszemes teritorijas).¹

Tā kā meži ir viena no Latvijas dabīgajām bagātībām, tā dod savu pienesumu arī valsts eksportam. Neskatoties uz to, ka tika izteiktas bažas par koksnes un tās izstrādājumu eksporta pazemināšanos, sakarā ar Eiropas Savienības valstu zemo būvniecības aktivitāti, 2013. gadā saglabājās spēcīga eksporta izaugsme koksnes nozarē. 2013. gadā koksnes un tās izstrādājumu eksports pieauga par 9,2%. Tapat palielinājās arī koksnes un tās izstrādājumu īpatsvars kopējā preču eksporta struktūrā, attiecīgi no 14,9% 2012. gadā līdz 16,0% 2013. gadā.

Attēlā 2.2. parādītas Latvijas koksnes eksporta partnervalstis 2012. gadā.

2.2. att. Galvenās kokrūpniecības eksporta partnervalstis 2012. gadā, % no eksporta²

Lielākie Latvijas koksnes eksporta tirgi 2012. un 2013. gadā bija – Zviedrija, Lielbritānija un Vācija. Vislielākais īpatsvars koksnes eksportā bija zāgmateriāliem un apaļkokiem. „Pēdējo gadu koksnes eksporta pieauguma pamatā ir produktīvas investīcijas, kas veiktas kokrūpniecības attīstībā iepriekšējos gados, kā arī ražošanas paplašināšanās. Koksnes eksports Latvijā piedzīvo kvalitatīvas pārmaiņas: koksnes pirmapstrādes produkti (zāgmateriāli un apaļkoki) jau ir atzīti un konkurētspējīgi pasaules koksnes tirgū, kā arī tie

¹ Valsts mežu dienests. Meža apsaimniekošana. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: <http://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/-meza-apsaimniekosana-?nid=870>

² Latvijas kokapstrādes attīstība: riski un iespējas. Zorgenfreija L., [tiešsaiste] (skatīts 03.05) pieejams: <http://www.makroekonomika.lv/latvijas-kokapstrades-attistiba-riski-un-iespejas>

aizvien vairāk tiek pārvērsti izstrādājumos ar lielāku pievienoto vērtību.”¹ Statistikas dati liecina, ka saliekamo koka būvkonstrukciju eksporta apjoms 2013. gadā pieauga par 76%, savukārt kokskaidu granulu eksporta apjoms pieauga par 17%.

2.1.2. Latvijas ekonomiskās vides raksturojums

Valsts ekonomisko vidi raksturo vairāki faktori un viens no tiem ir uzņēmējdarbības vide, kas ir arī viens no galvenajiem priekšnoteikumiem investīciju piesaistei. Jo uzņēmējdarbības uzsākšana ir vieglāka, jo valsts paliek pievilcīgāka potenciālajiem investoriem. Labs veids kā novērtēt uzņēmējdarbības vidi ir pētīt dažādus konkurētspējas indeksus.

Valsts kredītreitings ir viens no rādītājiem, kas ieteikmē investīciju lēmumu pieņemšanu. Latvijas kredītreitingu nosaka trīs atpazīstamākās starptautiskās reitinga aģentūras „Standard & Poor’s”, „Moody’s Investors Service” un „Fitch Ratings”, kuru reitingi attēloti 2.1. tabulā.

2.1. tabula

Latvijas šī brīža kredītreitings ilgtermiņa saistībām ārvalstu valūtā²

Aģentūra	Kredītreitings	Nākotnes vērtējums
Standard & Poor’s	A-	Stabils
Fitch	A-	Stabils
Moody’s	A3	Stabils

2014. gada 30. maijā starptautiskā reitingu aģentūra „Standard & Poor’s” paaugstināja Latvijas kredītreitingu ilgtermiņa saistībām vietējā un ārvalstu valūtā no „BBB+” uz „A-”. „Standard & Poor’s” lēmums tika pamatots ar spēcīgu Latvijas ilgtermiņa ekonomikas izaugsmi, labākiem ārējā sektora rādītājiem, nekā tika gaidīts, un pārdomātu un piesardzīgu fiskālo politiku. Savā paziņojumā aģentūra norādīja, ka Latvijas ekonomika ar 4,1% IKP pieaugumu bija visstraujāk augošā ekonomika starp visām Eiropas Savienības valstīm. Tāpat aģentūra atzinīgi novērtēja sasniegumus budžeta deficīta mazināšanā, un Valsts kases organizēto aizņēmumu zemās procentu likmes. Nākotnes vērtējums Latvijas kredītreitingam tika noteikts stabils, jo pozitīvos sasniegumus mazina atsevišķi ārējie riski. Reitinga paaugstinājums varētu sekot, ja uzlabotos ārējā sektora rādītāji, bet samazinājums varētu

¹ Latvijas kokapstrādes attīstība: riski un iespējas. Zorgenfreija L., [tiešsaiste] (skatīts 03.05) pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/latvijas-kokapstrades-attistiba-riski-un-iespejas>

² Latvijas kredītreitinga rādītāji. [tiešsaiste] (skatīts 05.05) pieejams: <http://www.tradingeconomics.com/latvia/rating>

notikt, ja valdība atslābinātu fiskālās politikas kursu, vai arī būtiski pieaugtu kārtējo maksājumu konta deficīts.¹

Reitingu aģentūra „Fitch” 2014. gada 20. jūnijā paaugstināja Latvijas kredītreitingu ilgtermiņa saistībām vietējā un ārvalstu valūtā no „BBB+” uz „A-”. Lēmums tika pamatots ar Latvijas pozitīvo ekonomikas izaugsmi, labiem valsts finanšu rādītājiem un panākumiem finanšu sakārtošanā. Aģentūra atzina, ka reitingu stiprina pozitīvā valsts parāda dinamika, jo valsts parāda līmenis ir zem vidējā „A” reitinga grupas valstu līmeņa, turklāt valsts parāda līmeņa samazināšanās sagaidāma arī turpmāk. Banku sektors tika novērtēts kā stabils, kā arī Latvijas iestāšanās eirozonā mazināja valūtas risku un radīja papildus likviditātes iespējas bankām. Reitinga palielinājumu varētu ietekmēt ekonomikas izaugsmes turpināšanās ilgākā laika periodā bez jaunu makroekonomikas svārstību parādīšanās un pasliktinājuma valsts finansēs vai ārējā parāda līmenī. Toties reitinga samazinājums varētu sekot ārēja šoka gadījumā, ja tas radītu nestabilitāti banku sistēmā, pasliktinātu ekonomiskās izaugsmes, fiskālos vai valsts parāda rādītājus.²

2015. gada 13. februārī Latvijas kredītreitingu paaugstināja arī reitingu aģentūra „Moody’s”. Kredītreitinga paaugstinājums no „Baa1” uz „A3” tika pamatots ar ilgtspējīgām valsts finansēm un risku samazināšanos banku sektorā. Šo risku samazināšanos Latvijas banku sektorā nodrošināja augstā banku kapitalizācija, nerezidentu noguldījumu stabils līmenis un papildu likviditātes prasības bankām, kuras balstās uz nerezidentu apkalpošanu. Tāpat riskus banku sektorā mazināja nozīmīgāko kredītiestāžu iekļaušana Eiropas Centrālās bankas vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros. Aģentūra atzina, ka Latvija vairākos valsts finanšu rādītājos pat ir priekšā citām A3 reitinga grupā esošajām valstīm. Nākotnes vērtējumu Latvijas kredītreitingam „Moody’s” noteica stabili, pamatojoties uz to, ka lejupvērstie riski ir līdzsvarā ar augšupvērstiem riskiem. Tāpat aģentūra atzīmēja, ka Latvija kā maza un atvērta ekonomika ir spējusi pielāgoties un eksportu diversificēt uz jauniem tirgiem, Krievijas ekonomikas lejupslīdes rezultātā. Reitinga tālāks palielinājums varētu notikt, ja valsts parāds samazināsies vairāk nekā tiek prognozēts vai ja Latvijas ekonomikas izaugsmes potenciāls palielināsies. Savukārt reitinga samazinājumu var radīt gan valsts finanšu kvalitātes pavājināšanās, gan dramatiskā politiskās un ekonomiskās drošības samazināšanās.³

¹ Standard & Poor’s paaugstina Latvijas kredītreitingu. [tiešsaiste] (skatīts 5.05) pieejams:

http://www.delfi.lv/bizness/biznesa_vidē/standardpoors-paaugstina-latvijas-kreditreitingu.d?id=44555270

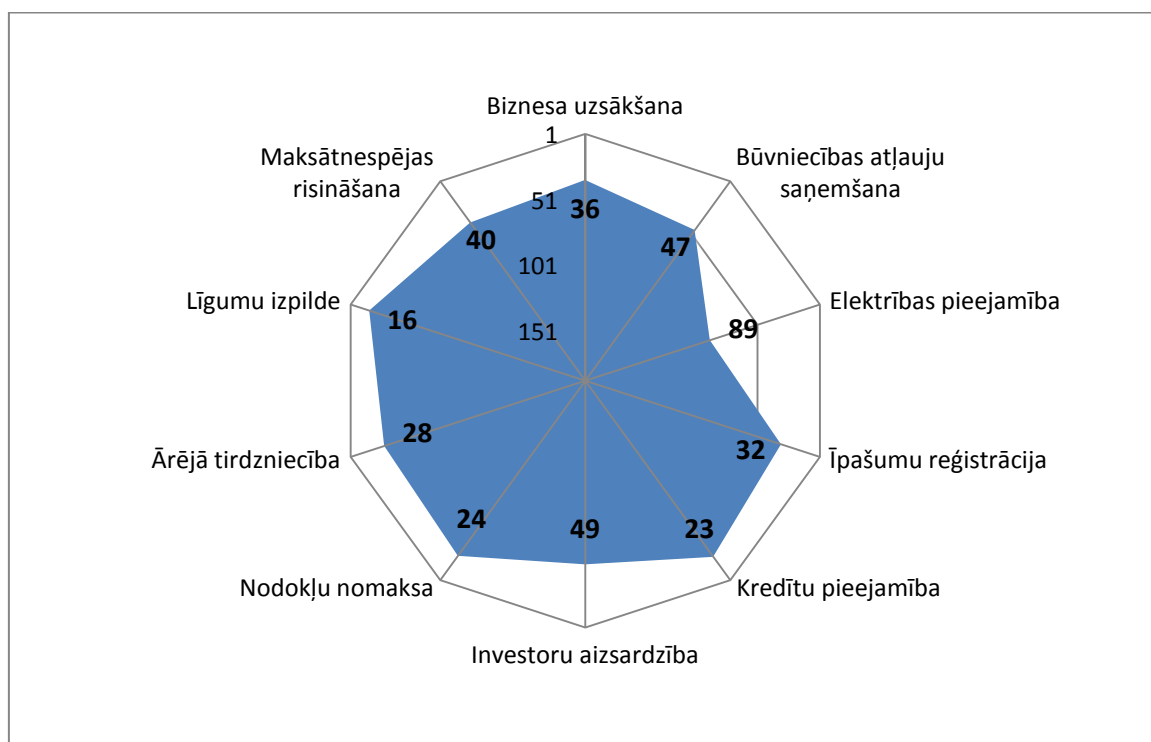
² LR Finanšu ministrija. Reitingu aģentūra Fitch paaugstina Latvijas kredītreitingu uz „A-”. [tiešsaiste] (skatīts 05.05) pieejams: <http://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/kreditreitings/48594-reitingu-agentura-fitch-paaugstina-latvijas-kreditreitingu-uz-a->

³ LR Finanšu ministrija. Reitingu aģentūra Moody’s paaugstina Latvijas kredītreitingu uz „A3”. [tiešsaiste] (skatīts 05.05) pieejams: <http://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/kreditreitings/50022-reitingu-agentura-moodys-paaugstina-latvijas-kreditreitingu-uz-a3>

Šie kredītreitinga paaugstinājumi ir augsts novērtējums valsts darbībām. Pēdējo reizi „A-” līmenis no „Standard & Poor’s” un „Fitch” Latvijai bija 2007. gadā.

Cits rādītājs uzņēmējdarbības vides novērtēšanai ir Pasaules Bankas pētījums „Doing Business”. „Doing Business” ir starptautisks, ikgadējs reitings, kas ļauj novērtēt valsts uzņēmējdarbības vidi un salīdzināt to ar citām valstīm. Šis ziņojums ietver visus procesus, kas nepieciešami, lai uzsāktu uzņēmējdarbību, tajā veiksmīgi darbotos, kā arī ietver uzņēmuma beigu posmu, kas ir, maksātspējas risināšana. 2014. gadā ziņojums pēta jau 11 dažādas uzņēmējdarbības vides jomas. Kopš 2004. gada šis reitings ir pakāpeniski paplašinājies un pilnveidojies, pirmajā gadā aplūkojot uzņēmējdarbības vidi 130 valstīs, bet 2014. gadā pētījumu paplašinot jau līdz 189 valstīm, turklāt visos šajos gados tikusi pētīta arī Latvija.

2014. gada oktobrī tika publicēts jaunākais Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2015”, kurā Latvija ieņēma 23. vietu pasaulē un 9. vietu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, kas ir diezgan augsts rādītājs. Salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, Latvijas rādītājs ir viduvējs, jo tā piekāpjas Igaunijai, kas ieņem 17. vietu, bet ir priekšā Lietuvai, kas ieņem 24. vietu pasaulē.

2.3. att. Latvijas ieņemtās vietas dažādās uzņēmējdarbības vides jomās pētījumā Doing Business 2015¹

¹ Pasaules Bankas Doing business ziņojums 2015. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/latvia/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf

Salīdzinot ar pētījumu „Doing business 2014”, pētījumā „Doing business 2015” Latvijas uzlabotie rādītāji ir Nodokļu nomaksa un Nekustamā īpašuma reģistrēšana, savukārt pārējos rādītājos ir piedzīvots kritums. Nodokļu nomaksas jomā atkārtoti piedzīvots kāpums par 4 pozīcijām, tagad atrodoties 24. pozīcijā. Iemesls šim kāpumam meklējams iepriekšējo gadu veiktajās reformās nodokļu deklarēšanas jomā, kā arī Elektroniskās deklarēšanas sistēmas pilnveidošanā. Savukārt nekustamā īpašuma jomā piedzīvots kāpums par vienu pozīciju, jaunajā pētījumā ieņemot 32. vietu.

Mazākais kritums ir Būvatļauju saņemšanas procedūrām. Lai gan dažādu īstenoto reformu rezultātā būvatļaujas saņemšanas izmaksas ir ievērojami samazinātas, kā arī nepieciešams veikt mazāk procedūru, šajā rādītājā piedzīvots kritums par 1 pozīciju, ieņemot 47. vietu.

Zemākā pozīcija Latvijai „Doing business 2015” pētījumā ir elektroenerģijas pieslēguma rādītājā, kurā tā ieņem 89. vietu, nokrītot par 6 pozīcijām, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

Liels kritums piedzīvots Kredītreģistra jomā, kurā Latvija ierindota 23. vietā, kas ir par 4 vietām zemāk nekā iepriekšējā gadā. Tas noticis neskatoties uz to, ka paaugstinājies Latvijas Bankā esošā publiskā kredītreģistra seguma koeficients no 73,6% līdz 76,8% no pieaugušo iedzīvotāju kopskaita. Taču lielākais kritums bijis biznesa uzsākšanas jomā, kurā kritums bijis 10 pozīciju apjomā, ieņemot 34. vietu, salīdzinājumā ar iepriekšējā gadā ieņemto 26. pozīciju.

Ekonomikas ministrija uzskata, ka „Doing Business 2015” vērtējums Latvijai norāda uz nepieciešajām reformām tajās jomās, kurās tā atpaliek no kaimiņvalstīm, kā arī tajās jomās, kurās vērtējums ir salīdzinoši zemāks. Šīs jomas ir būvniecība, nekustamā īpašuma reģistrēšana, nodokļu joma, kā arī investoru aizsardzība un kredītu pieejamība.¹

Valsts konkurētspēju ar citām valstīm ļauj salīdzināt arī Globālās konkurētspējas indekss, kas ir Pasaules ekonomikas foruma veidots ziņojums, kurā, pēc publiski pieejamiem datiem un biznesa līderu aptaujām, tiek aprēķināts konkurētspējas indekss. Šī indeksa aprēķināšanā izmanto 12 kritērijus: valsts institūcijas, infrastruktūru, makroekonomisko stabilitāti, veselības aprūpi un pamatizglītību, augstāko izglītību un apmācību, produktu tirgus efektivitāti, darba tirgus efektivitāti, finanšu tirgus attīstības līmeni, tehnoloģiju līmeni, tirgus lielumu, uzņēmējdarbības kvalitāti un inovācijas.

2014. gada 3. septembrī publicētajā „Globālās konkurētspējas ziņojumā 2014-2015” Latvija ieņēma 42. vietu starp 144 pasaules valstīm, kas, salīdzinot ar „Globālās

¹ Ekonomikas ministrija: Mainītā „Doing Business” metodoloģija neļauj objektīvi salīdzināt Latvijas veikumu ar iepriekšējo gadu. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: <http://financenet.tvnet.lv/viedokli/532993-em-mainita-doing-business-2015-metodologija-nelauj-objektivi-salidzinat-latvijas-veikumu-ar-ieprieksejo-gadu>

konkurētspējas ziņojumu 2013-2014”, kurā Latvija ieņēma 52. vietu, bija par 10 pozīcijām augstāks rādītājs. Aplūkojot pārējo Baltijas valstu vietas Globālās konkurētspējas rādītāja, redzams, ka Latvija starp Baltijas valstīm ieņēma pēdējo vietu, jo Igaunija ieņēma 29. vietu, savukārt Lietuva ieņēma 41. vietu.

Labākais rādītājs Latvijai bija „darba tirgus efektivitāte”, kurā tā ieņēma augsto 17. vietu, paceļoties par 9 pozīcijām, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Šis indikators sastāv no komponentēm: „algu noteikšanas elastība”, „algas un produktivitātes proporcija” un „sieviešu iesaiste darba tirgū”. Latvija šajās komponentēs ieņēma attiecīgi 6., 13. un 21. vietu pasaulē.

Turpretī zemākais rādītājs Latvijai bija kritēriju grupā „tirgus lielums”, kurā tā ieņēma 95. pozīciju, saglabājot iepriekšējā gada pozīciju. Šis rādītājs sastāv no komponentēm: „eksports procentos no IKP”, „vietējā tirgus lielums” un „starptautiskā tirgus lielums”. Šajās komponentēs ieņemta attiecīgi 31., 96. un 83. vieta pasaulē.

Globālajā konkurētspējas ziņojumā minēts, ka kritērija „inovācijas” (70. vieta tāpat kā iepriekšējā ziņojumā) lielākā problēma bija komponente „zinātnieku un inženieru pieejamība”, kurā ieņemta tikai 106. vieta pasaulē, taču problemātiskas bija arī pārējās „inovāciju” komponentes: „augsto tehnoloģiju produktu iepirkums no valsts puses”, „uzņēmumu investīcijas pētniecībā un attīstībā” un „universitāšu un industrijas sadarbība pētniecībā”, kurās ieņemta attiecīgi 92., 74. un 63. vieta pasaulē.

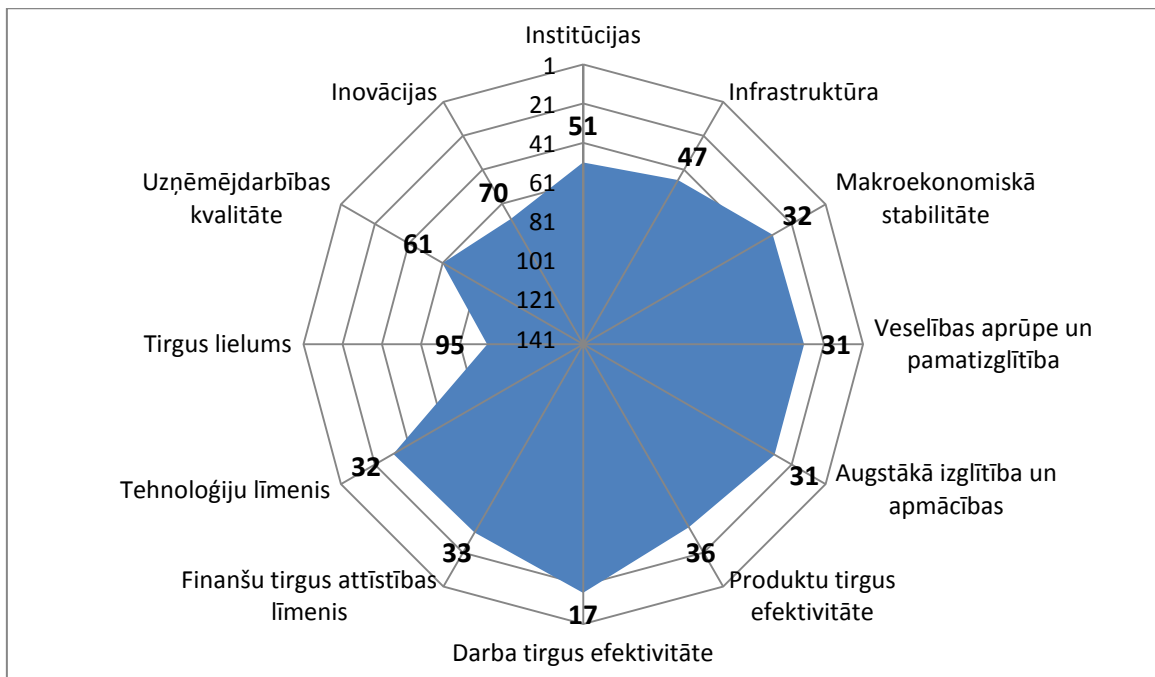
Kritēriju grupā „biznesa vide” Latvija pakāpās uz 61. vietu, salīdzinot ar 67. vietu pirms gada. „Biznesa vides” komponentēs „vietējo piegādātāju kvantitāte”, „klāsteru attīstība”, „vertību ķēdes dziļums” un „ražošanas proces kvalitāte” ieņemta attiecīgi 108., 90., 77. un 66. vieta.

Globālajā konkurētspējas ziņojumā „institūciju” kritēriju grupa, piedzīvoja kāpumu par 6 vietām un ieņēma 51. vietu 2014-2015 ziņojumā. Visaugstāk tika novērtēta komponente „organizētā noziedzība” (34. vieta), bet viszemāk – „tiesiskā regulējuma efektivitāte” (tikai 116. vieta).

12 pozīciju kāpumu piedzīvoja „infrastruktūras” kritēriju grupa, ieņemot 47. vietu, neskatoties uz to, ka „ceļu kvalitātes” komponentē Latvija novērtēta tikai 108. vieta pasaulē.

Savukārt pārējās kritēriju grupas Latvija „Globālās konkurētspējas ziņojumā 2014-2015” novērtēta no 31.-36. vietai pasaulē. (skat. 2.4. att.)¹

¹ Latvija Globālās konkurētspējas indeksā pakāpās par 10 vietām. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: <http://www.diena.lv/latvija/zinas/latvija-globalas-konkuretspejas-indeksa-pakapjas-par-10-vietam-14068550>

2.4. att. Latvijas ieņemtās vietas dažādās uzņēmējdarbības vides jomās The Global Competitiveness Report 2014-2015¹

Atbilstoši Globālās konkurētspējas ziņojumam par problemātiskākajiem faktoriem investīciju veikšanai Latvijā, var uzskatīt neefektīvu valdības birokrātiju, nodokļu likumdošanu un pārvaldi, pieeju finansējumam, korupciju un salīdzinoši slikti izglītotu darba spēku. Savukārt pozitīvie faktori ir elastīgs darba atalgojums, brīva tirdzniecība, datoru un interneta plaša izplatība u.c. faktori.

2.1.3. Latvijas politiskās vides raksturojums

Sava stratēģiski izdevīgā ģeogrāfiskā novietojuma dēļ Latvijas teritorijai vēstures gaitā ir nācies pārdzīvot daudz un dažādus iekarojumus. Latvijas teritorija dažādos vēstures laikos ir piederējusi gan poļiem, gan zviedriem, gan vāciešiem, gan krieviem.

Pēc pastāvīgiem gadiem nebrīvē 1918. gada 18. novembrī tika proklamēta neatkarīga un demokrātiska Latvijas Republika. Tiesa, brīvības gadi nebija ilgi, jo 1940. gada 17. jūnijā Padomju armija okupēja Latviju, un 1940. gada 5. augustā Latvija tika iekļauta PSRS sastāvā. PSRS laikos uz Sibīriju tika deportēti gandrīz 60 tūkstoši cilvēku, kuru vietā Latvijā iepludināja iedzīvotājus no visas Krievijas. Līdz ar to sākās pakāpeniska Latvijas pārkrievošana, kas būtiski ietekmēja Latvijas etnisko un sociālo struktūru – 20. gadsimta 30-o

¹ Pasaules ekonomikas foruma Globālās konkurētspējas ziņojums 2014-2015. [tiešsaiste] (skatīts 07.05.) pieejams: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

gadu beigās latvieši bija 77% no visiem valsts iedzīvotājiem, bet 1989. gadā latviešu īpatsvars bija nokrities līdz 52%. Savukārt pēdējās desmitgadēs vērojama tendence latviešu īpatsvaram palielināties. 2000. gadā latviešu īpatsvars Latvijā bija 57,7%, bet 2011. gadā tas pieauga līdz 62,1%. Tiesa, tas drīzāk ir skaidrojams ar to, ka skaita ziņā vērojama negatīva tendence, jo no 1 370 703 latviešiem 2000. gadā, šis skaitlis 2011. gadā ir sarucis līdz 1 284 194 latviešiem.

Pēc gandrīz 50 gadu ilgas atrašanās citu valstu okupācijā, Latvijas valdība 1990. gada 4. maijā deklarēja Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Gadu vēlāk Latvijas iedzīvotāji atkal bija atguvuši neatkarību.

Latvija šajos 25 gados ir pievienojusies tādām starptautiskām organizācijām kā Apvienoto Nāciju Organizācijai un Ziemeļatlantijas līguma organizācijai (NATO). Tāpat ļoti svarīgi atzīmēt to, ka 2004. gadā Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, pēc 3 gadiem pievienojoties Šengenas līguma valstu saimei un kopš 2014. gada Latvijas nacionālā valūta ir eiro, pateicoties tam, ka Latvija pievienojās eirozonai. Latvija ir arī Pasaules tirdzniecības organizācijas dalībvalsts.

Latvijas Republikas galvenais likums ir Satversme. Satversme nosaka to, ka „Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.”¹

Valsts galva Latvijā ir prezidents, bet augstāka izpildvara pieder Ministru prezidentam un Ministru kabinetam. Tā kā Latvija ir parlamentāra republika, augstākais likumdevejs ir Saeima, kas sastāv no 100 deputātiem, kurus tauta ievēl vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās uz 4 gadiem. Pēdējās Saeimas vēlēšanas notika 2014. gada 4. oktobrī. 12. Saeimā ir pārstāvētas 6 partijas – sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” ar 24 vietām, partija „Vienotība” ar 23 vietām, „Zaļo un zemnieku savienība” ar 21 vietu, Nacionālā apvienība „Visu Latvijai!”-„Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” ar 17 vietām, „Latvijas Reģionu Apvienība” ar 8 vietām un partija „No sirds Latvijai” ar 7 deputātu vietām.

Vērtējot Latvijas politisko vidi no investīciju skatupunkta, viens no galvenajiem faktoriem, kas interesē ārzemju investoru, ir likumdošana ekonomikas jomā. Ārvalstu investors, pieņemot lēmumu par sava kapitāla ieguldīšanu vērtē tādas lietas kā likumu par uzņēmējdarbību, likumu par bankrotu, starptautiskiem standartiem atbilstošas grāmatvedības normas un citus faktoros.

Ļoti liela nozīme investīciju lēmumu veikšanā ir arī korumpētības līmenim. Ja korumpētība ir augstā līmenī, tad ir maza iespēja, ka izvēloties valsti, kurā ieguldīt, investors izvēlēties tādu valsti, kurā valda korupcija. Latvija Korupcijas uztveres indeksā 2014. gadā ierindojās 43. vietā ar 55 punktiem no 100. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem (2012. gadā 54. vieta un 49 punkti, bet 2013. gadā 49. vieta un 53 punkti) ir vērojama pozitīva tendence,

¹ Latvijas Republikas Satversme. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980>

tāpat tas nozīmē to, ka šajā jomā Latvija progresē. Tiesa, salīdzinot Latvijas rādītājus ar pārējām Baltijas valstīm, tie ir zemākie no 3 valstīm, jo Lietuva 2014. gada korupcijas uztveres rādītājā ierindojās 39. vietā ar 58 punktiem, bet Igaunija bija pārlicinoši labākā no 3 Baltijas valstīm, ierindojoties 26. vietā ar 69 punktiem.¹ Tāpat, pēc autora domām, par korumpētības līmeni var spriest aplūkojot dažādas pētījumu kompāniju veiktās iedzīvotāju aptaujas. 2012. gadā tika veikta ekonomiski aktīvo iedzīvotāju aptauja, ko veica pētījumu aģentūra TNS. Divas trešdaļas no aptaujātajiem uzskatīja, ka Latvijas tiesu sistēma ir korumpēta, turklāt piektā daļa no aptaujātajiem nevarēja skaidri pateikt vai uzskata, ka tiesu sistēmā valda korupcija vai nē.² Savukārt 2014. gadā aģentūra TNS veica pētījumu par korupcijas pastāvēšanu slimnīcās. Šajā pētījumā absolūtais vairākums (88%) Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju uzskatīja, ka slimnīcās Latvijā vēl joprojām pastāv korupcija.³ Šādi rādītāji, kas parāda to, ka korupcijas līmenis valstī ir salīdzinoši liels, nekādā veidā nevar labvēlīgi ietekmēt investora lēmumu par sava kapitāla ieguldīšanu šajā valstī.

2.1.4. Latvijas nodokļu politika

Latvijas Republikas nodokļu un nodevu sistēma šobrīd sastāv no 14 nodokļiem un 113 valsts nodevām. Nodokļu un nodevu sistēmu regulē likums „Par nodokļiem un nodevām”, kas stājās spēkā 2015. gada 1. aprīlī. Šis likums nosaka vispārīgos nodokļu piemērošanas principus, kā arī attiecības starp nodokļu maksātāju un nodokļu administrāciju.⁴

Atbilstoši likumam „Par nodokļiem un nodevām” Latvijas Republikas nodokļu un nodevu sistēmu veido:

- valsts nodokļi ar kuriem apliekamos objektus un likmi nosaka Saeima;
- valsts nodevas, kuras tiek uzliktas saskaņā ar likumiem „Par nodokļiem un nodevām”, citiem likumiem un Ministru Kabineta noteikumiem;
- pašvaldību nodevas, kuras tiek uzliktas saskaņā ar likumu „Par nodokļiem un nodevām” un pašvaldības domes izdotiem saistošiem noteikumiem;

¹ LR Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Korupcijas uztveres indekss 2014: Latvijai kāpums par 6 vietām. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://www.knab.gov.lv/lv/knab/press/article.php?id=469537>

² Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vērtējums par tiesu sistēmu Latvijā. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=3907&mark=tiesusistema|korumpeta>

³ Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju viedoklis par korupcijas pastāvēšanu slimnīcās. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=4446>

⁴ Latvijas Republikas likums *Par nodokļiem un nodevām*. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=33946>

- tieši piemērojamos Eiropas Savienības normatīvajos aktos noteiktie nodokļi.¹

Finanšu ministrija ir tā institūcija, kas atbilstoši tās nolikumam izstrādā un īsteno politiku nodokļu jomā. Finanšu ministrijas nodokļu politikas galvenie mērķi ir šādi:

- stabili ieņēmumi priekš valsts un pašvaldību funkciju finansēšanas;
- stabilas un prognozējamas nodokļu likmes;
- konkurētspējīga tautsaimniecība;
- ienākumu taisnīgums nodokļu sistēmā.

Pamatfunkcija nodokļiem ir publisko izdevumu finansēšanas nodrošināšana. Tā kā nodokļi tiek izmantoti arī ienākumu pārdalei, kā arī stimuliem dažādu mērķu sasniegšanai, ir būtiski definēt galvenos nodokļu politikas pamatprincipus. Finanšu ministrija definējusi 7 galvenos pamatprincipus:

- Ieņēmumu pietiekamība – nodokļu ieņēmumi ir galvenais valsts un pašvaldību budžeta izdevumu finansēšanas avots.²
- Efektivitāte – plaša nodokļu bāze, iespējami zema likme. Resursi publiskā sektora finansēšanai tiek iegūti ar iespējami mazāku labklājības samazinājumu. Nodokļu sistēma ir pēc iespējas neitrāla, un ir ierobežots skaits izņēmumu, kas tiek paplašināts tikai, ja tas ir ekonomiski pamatotākais veids, un tikai būtiskāko valsts mērķu atbalstam.³
- Taisnīgums – tiek izvērtēts gan horizontālais taisnīgums (vienādas nodokļu likmes vienādām bāzēm), gan vertikālais taisnīgums (nodokļa maksājums atbilst nodokļu maksātāja materiālajām iespējām). Šie taisnīguma aspekti ir pretrunā viens otram un var palielināt nodokļu administrēšanas izmaksas. Tādejādi ir būtiski nodrošināt horizontālā un vertikālā taisnīguma attiecību, kas sekmē pēc iespējas labprātīgu nodokļu nomaksu, kā arī samazina ēnu ekonomiku.⁴
- Vienkāršība – nodokļu normatīvajiem aktiem jābūt skaidriem, vienādi izprotamiem un to noteiktajām prasībām pēc iespējas lētāk administrējamām gan nodokļu administrācijai, gan nodokļu maksātājiem.⁵

¹ LR Finanšu ministrija. Nodokļu un nodevu sistēma Latvijā. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.)

www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/nodoklu_un_nodevu_sistema_latvija/

² LR Finanšu ministrija. Nodokļu politikas mērķi, pamatprincipi un sasniedzamie rezultāti 2013. – 2016. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.) pieejams:

http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/Nodoklu_politikas_merki_pamatprincipi_un_sasniedzamie_rezultati_2013_2016_gadam/

³ turpat

⁴ turpat

⁵ turpat

- Aktualitāte – Latvijas un globālās ekonomiskās situācijas izmaiņas, sabiedrības attīstība un tehnoloģiskais progress rada būtiskus izaicinājumus arī nodokļu sistēmai, tāpēc ir nepieciešams veikt tās regulāru izvērtējumu un nepieciešamības gadījumā piedāvāt atbilstošas korekcijas.¹
- Terminēti nodokļu atvieglojumi – pēc iespējas tiek noteikti uz noteiktu laiku, kas ļauj periodiski izvērtēt to efektivitāti, neradot nestabilitāti nodokļu maksātājiem.²
- Savlaicīgums – būtiskas nodokļu izmaiņas tiek izziņotas savlaicīgi, kā arī tiek nodrošināta sociālo partneru iesaiste nodokļu politikas diskusijās.³

Lai valsts šķīstu pievilcīga ārvalstu investoriem, valsts nodokļu politikai jābūt sakārtotai un prognozējamai. Nodokļu likmes Latvijā ir mainīgas, tāpēc tās sagādā liekus sarežģījumus gan ārvalstu investoriem, gan pašmāju uzņēmējiem. Tiesa, lai veicinātu ārvalstu investīciju ieplūdi Latvijā, Latvijas valdība ir rīkojusies lietas labā un piedāvā ārvalstu investoriem nodokļu atlaides pievienotās vērtības nodoklim (PVN), uzņēmuma ienākuma nodoklim (UIN).

2.2. Investīciju dinamika

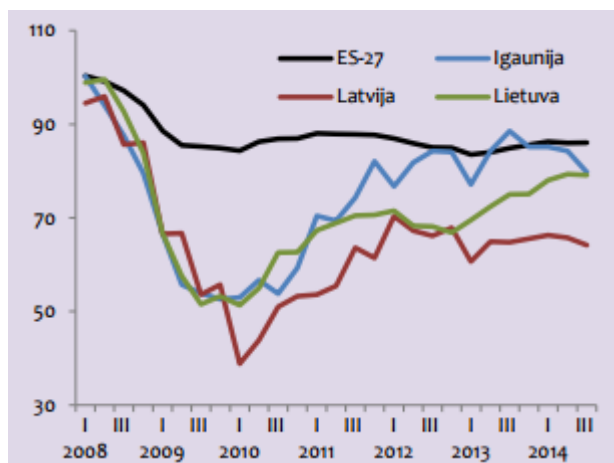
Investīciju dinamika Latvijā, tāpat arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs liecina, ka investori ir piesardzīgi investīciju plānu īstenošanā. Tam par pamatu ir ekonomiskā un politiskā nenoteiktība, ierobežotā pieejamība finanšu resursiem, kā arī salīdzinoši augsts parādsaistību līmenis valsts un privātajā sektorā. Salīdzinot ar 2007. gadu, 2013. gadā investīciju apjomi Eiropas Savienībā kopumā bija gandrīz par 15% zemākā līmenī. Vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kā piemēram, Grieķijā, Kiprā un Īrijā, investīciju apjoma samazinājums bija lielāks pat par 40%. Investīciju apjoms Baltijas valstīs krīzes gados ir samazinājies gandrīz četras reizes, salīdzinot ar Eiropas Savienības vidējo investīciju apjoma samazinājuma līmeni. 2010. gadā Baltijā investīciju apjomi bija samazinājušies par 63%, salīdzinot ar pirmskrīzes apjomiem. Stabilizējoties ekonomikai, bija vērojams investīciju pieaugums, kura rezultātā 2013. gada investīciju apjomi Baltijā atpalika vairs par 30%, salīdzinot ar pirmskrīzes apjomiem.

¹ LR Finanšu ministrija. Nodokļu politikas mērķi, pamatprincipi un sasniedzamie rezultāti 2013. – 2016. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.) pieejams: http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/Nodoklu_politikas_merki_pamatprincipi_un_sasniedzamie_rezultati_2013_2016_gadam/

² turpat

³ turpat

Attēlā 2.5. attēlotas investīciju apjoma izmaiņas Baltijas valstīs un Eiropas Savienībā laika periodā no 2008. gada līdz 2014. gada 3. cet., par pamatu ņemot 2007. gada 4. ceturksni.

2.5. att. Investīciju apjomu izmaiņas procentos (2007. gada 4. cet. = 100%)¹

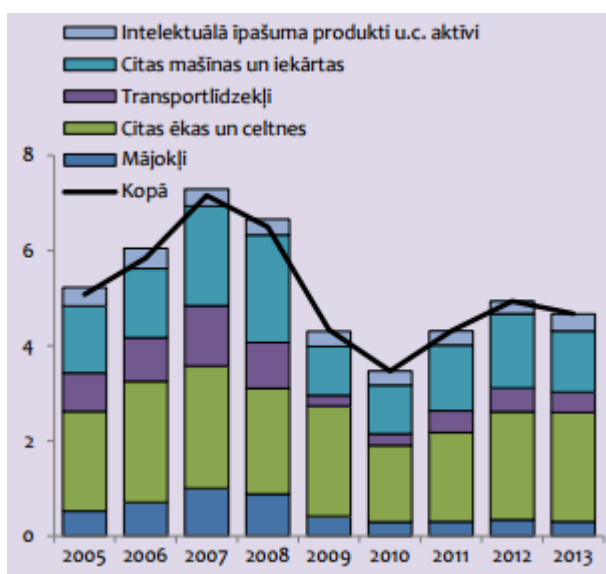
Investīciju dinamika 2014. gada pirmajā pusgadā bija pozitīva. Investīcijas Latvijas tautsaimniecībā 1. un 2. ceturksnī pieauga attiecīgi par 9,3% un 2,1%, taču 3. ceturksnī bija vērojams investīciju apjoma kritums par 1,9%, salīdzinot ar investīciju apjomu pirms gada. Salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, 2014. gada pirmajos deviņos mēnešos investīcijas bija pieaugušas par 2,1% un tās veidoja 22,3% no IKP. Tiek prognozēts, ka Latvijas tautsaimniecībā investīcijas saglabās mērenu pieaugumu. Straujāku apjomu palielināšanos lielā mērā traucē lēnā kreditēšanās atjaunošanās.²

Kopš 2007. gada ir mainījusies arī ieguldīto aktīvu struktūra. To galvenokārt noteica būtisks investīciju kritums mājokļos, ka arī māšīnās un iekārtās ekonomikas straujās lejupslīdes gados.

Attēlā 2.6. attēlotas investīciju apjomu izmaiņas pa aktīvu veidiem laika periodā no 2005. gada līdz 2013. gadam.

¹ LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. [tiešsaiste] (skatīts 15.05) pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

² turpat

2.6. att. Investīciju apjumu izmaiņas pa aktīvu veidiem (salīdzināmās cenās, mljrd. eiro)¹

Salīdzinot ar 2007. gadu, 2010. gadā investīcijas mājokļos bija samazinājušās par 70%, tāpat ieguldījumi samazinājās arī mašīnās un iekārtās par 62%, bet transportlīdzekļos par 81%. Nākošajos gados mašīnu un iekārtu ieguldījumi pieauga, tomēr to apjomi tik un tā bija uz pusi mazāki nekā 2007. gadā. Turpretim ieguldījumi mājokļos 2013. gadā praktiski bija palikuši tādā pašā līmenī kā 2010. gadā, tas ir, 30% no pirmskrīzes līmeņa.

Ieguldījumi citās ēkās un celtnēs krīzes gados nokritās par 37% 2010. gadā, taču nākošo 3 gadu laikā investīcijas šajos aktīvos pieauga par 42%, gandrīz sasniedzot pirmskrīzes līmeni. Straujās izaugsmes galvenais iemesls bija nozīmīgas valsts investīcijas infrastruktūras projektos. 2013. gadā investīcijas citās ēkās un būvēs veidoja 48% no kopējām investīcijām Latvijas tautsaimniecībā.

Salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, 2014. gada pirmajos deviņos mēnešos visstraujākais pieaugums vērojams investīcijās mājokļos un transportlīdzekļos, attiecīgi 34% un 31%, tikmēr 17% kritumu piedzīvoja investīcijas ražošanas iekārtās.

Pēdējos gados valsts investēšanas procesu iespaido arvien vairāk. Ņemot vērā to, ka valstī ir vāji kreditēšanas apstākļi, valsts ar Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansējumu sniedz būtisku atbalstu privātajām institūcijām.

Neskatoties uz to, ka pasaules ekonomikas krīzes periodā valsts investīciju apjoms palika mazāks, šo ieguldījumu daļa kopējās Latvijas tautsaimniecības investīcijās pieauga par 8%, salīdzinot ar 2007. gadu, 2010. gadā sasniedzot 24% līmeni. Valsts investīciju pieaugums

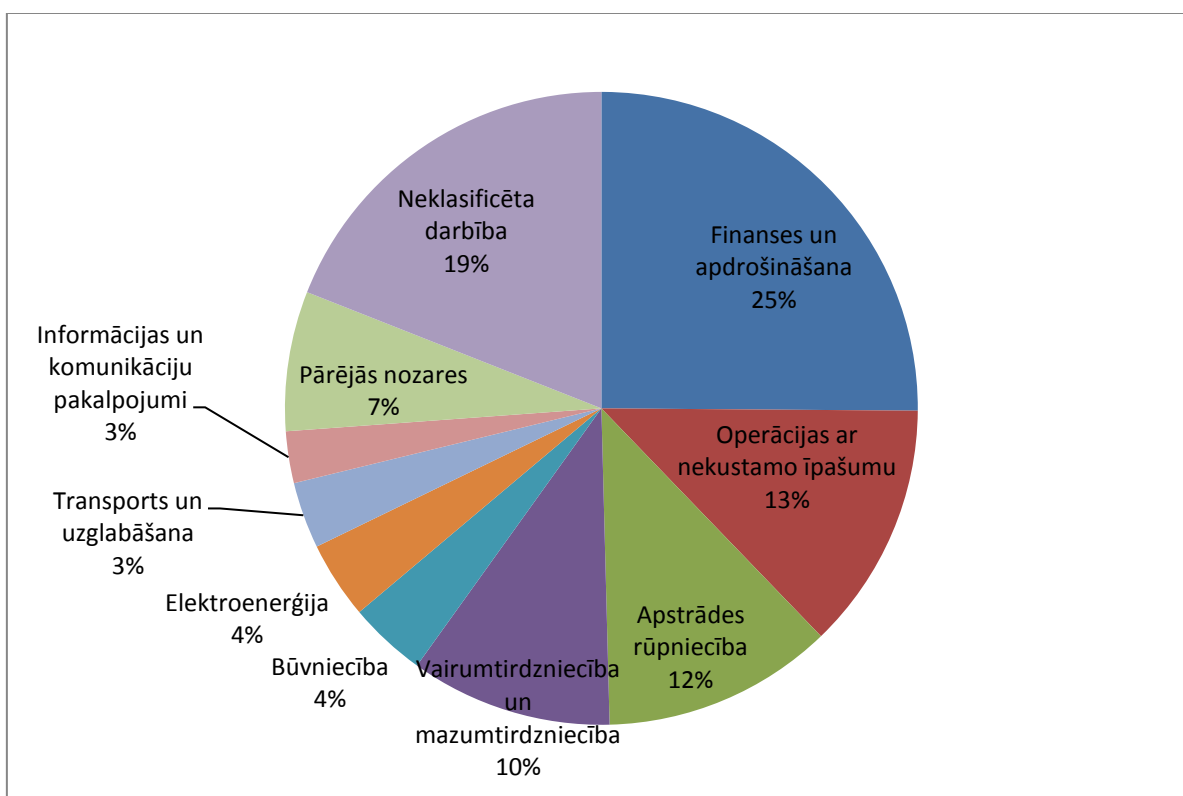
¹ LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. [tiešsaiste] (skatīts 15.05) pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

bija vērojams arī 2011. gadā, kad tas bija 16% liels, turklāt deva 4% pieaugumu kopējām investīcijām. 2012. gadā valsts investīcijas saglabāja 2011. gada līmeni, savukārt 2013. gadā tās piedzīvoja 3% kritumu un veidoja 17% no kopējām investīcijām Latvijas tautsaimniecībā. Pirmajos deviņos 2014. gada mēnešos valsts investīciju apjoms samazinājās par 9%, salīdzinot ar iepriekšējā gada līmeni. Investīciju kāpumu ierobežo vājā kreditēšana un zemais pieprasījums, kas ir nozīmīgākais investīcijas veicinošais faktors, balstoties uz uzņēmumu vadītāju aptaujas rezultātiem.¹

2.3. Ārvalstu tiešās investīcijas

2.3.1. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm

Attēlā 2.7. parādīts ārvalstu tiešo investīciju dalījums pa nozarēm 2014. gadā.

2.7. att. Tiešo ārvalstu investīciju sadalījums pa nozarēm 2014. gadā (procentos)²

Autora veidotajā 2.7. attēlā redzams, ka tiešās ārvalstu investīcijas 2014. gadā visvairāk ieplūst 4 nozarēs, kas veido 60% no kopējām ārvalstu tiešajām investīcijām, kas ir attiecīgi 7 187 miljoni eiro no 11 998 miljoniem eiro kopā.

¹ LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. [tiešsaiste] (skatīts 15.05) pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf

² Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm. [tiešsaiste] (skatīts 15.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=131>

Vislielākais tiešo investīciju daudzums ieplūst finanšu un apdrošināšanas sektorā, kur ieplūst 3 013.5 miljoni eiro, jeb ceturtdaļa no visām ārvalstu tiešajām investīcijām.

Nekustamā īpašuma sektors aizņēmis 13% jeb 1520.75 miljonus eiro. Nedaudz mazāks īpatsvars ir apstrādes rūpniecības sektoram – 12% jeb 1415 miljoni eiro. Līderu grupu noslēdz vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība ar 10% jeb 1237.75 miljoniem eiro.

Būvniecības un elektroenerģijas sektoros katrā tiek ieguldīti 4% no visām ārvalstu tiešajām investīcijām, kas ir nedaudz vairāk par 472 miljoniem eiro katrā. Savukārt transporta sektorā un informācijas un komunikāciju sektorā tiek investēti 3% no kopējās ārvalstu tiešo investīciju summas jeb attiecīgi 311.5 un 317 miljoni eiro.

Pēc autora domām pārējās nozarēs tiek ieguldīts salīdzinoši maz, tāpēc pārējās nozares ir iekļautas vienā kategorijā – pārējās nozares, kas aizņem 7% jeb aptuveni 857 miljonus eiro. Savukārt neklasificētā darbībā tiek ieguldīts 2281.4 miljoni eiro jeb 19% no tiešo ārvalstu investīciju kopējās summas.

Tiešo ārvalstu investīciju summas pa nozarēm, laika periodā no 2012. līdz 2014. gadam, var aplūkot tabulā 2.1.

2.1. tabula

Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm 2012.-2014. gadā (milj. EUR)¹

Nozares nosaukums	2012	2013	2014
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	294.42	299.87	311.49
Ieguves rūpniecība	66.44	69.19	69.89
Apstrādes rūpniecība	1200.27	1403.45	1414.97
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un kondicionēšana	407.26	504.76	472.94
Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	18.52	15.33	7.10
Būvniecība	528.08	559.63	475.57
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	1351.05	1395.36	1237.75
Transports un uzglabāšana	449.04	408.14	407.03
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	65.06	77.50	88.58
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	329.69	328.33	317.27
Finanšu un apdrošināšanas darbības	2825.68	2922.18	3013.54
Operācijas ar nekustamo īpašumu	1244.72	1420.78	1520.75
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	136.04	148.12	158.84
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	83.20	98.85	131.42
Izglītība	0.02	4.17	4.37
Veselība un sociālā aprūpe	0.23	4.26	4.08

¹ Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm. [tiešsaiste] (skatīts 15.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=131>

Māksla, izklaide un atpūta	70.51	56.90	72.22
Citi pakalpojumi	2.23	10.40	8.85
Neklasificēta darbība	1185.45	1842.39	2281.44
Kopā	10257.91	11569.61	11998.10

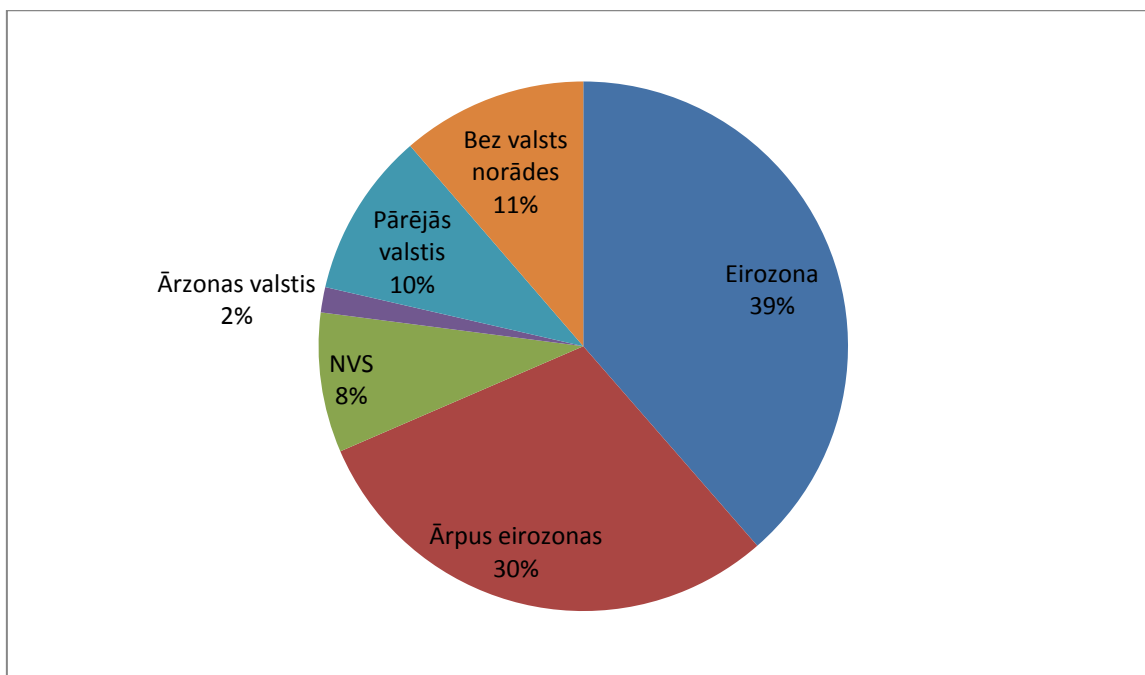
Pēdējo divu gadu laikā lielākie tiešo ārvalstu investīciju apjoma pieaugumi vērojami āpstrādes rūpniecības, nekustamā īpašuma, finanšu un apdrošināšanas, elektroenerģijas, kā arī administratīvo un apkalpojošo dienestu sektoros. Pieminēšanas vērts ir arī pieaugums izglītības sektorā un tāpat arī veselības un sociālās aprūpes sektorā, kuros pieaugumi ir attiecīgi 21800.5% un 1774%. Šajos sektoros 2012. gadā investīcijas bija bijušas attiecīgi 0.02 un 0.23 miljoni eiro, bet 2013. gadā katrā nozarē ieplūdis pa aptuveni 4 miljoniem eiro, 2014. gadā rezultātā dodot attiecīgi 4.37 un 4.08 miljonus eiro.

Kritums tiešo ārvalstu investīcijās šajos divos gados vērojams tādās nozarēs kā Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, būvniecība, transports un uzglabāšana, informācijas un komunikācijas pakalpojumi, kā arī ūdens apgādes nozarē.

Skatoties uz tiešo ārvalstu investīciju kopējo apjomu, ir vērojama pozitīva augšanas tendence, no 10 257.91 miljoniem eiro 2012. gadā, 2013. gadā tās pieauga līdz 11 569.61 miljoniem eiro, bet gadu vēlāk, 2014. gadā, tās sasniedza jau gandrīz 12 miljardus eiro.

2.3.2 Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstīm

Attēlā 2.8. var aplūkot kāds ir ārvalstu tiešo investīciju iedalījums pēc valstu grupām, kuras ir ieguldījušas Latvijā.

2.7. att. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstu grupām 2014. gadā (milj. EUR)¹

Visvairāk ārvalstu tiešo investīciju Latvijā tiek ieguldīts no Eiropas Savienības. Eiropas Savienības valstis ieguldījušas 8 219,14 miljonus jeb 69% eiro no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma. Sīkāk Eiropas Savienības valstu grupa iedalās eirozonas valstīs un valstīs, kas ir ārpus eirozonas. Eurozonas valstis 2014. gadā ieguldījušas 4 629,56 miljonus eiro jeb 39% no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma. Savukārt valstis, kas atrodas ārpus eirozonas, investējušas 3 589,58 miljonus eiro jeb 30% no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma.

2014. gadā nedaudz vairāk par miljardu (1 024,57 miljonus) eiro jeb 8% tiešo ārvalstu investīciju nāk no Neatkarīgo valstu savienības. Savukārt no ārzonas valstīm Latvijas ekonomikā ieplūst 185,19 miljoni eiro jeb 3% no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma.

No pārējām valstīm, kas nepieder nevienai no iepriekšminētajām grupām, Latvijā ieplūst 1 208,49 miljoni eiro jeb 10% ārvalstu tiešo investīciju. Tāpat 1 360,71 miljons eiro jeb 11% no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma nāk no valstīm, kas nav norādījušas savu piederību.

Tabulā 2.2. autors iekļāvis ārvalstu tiešo investīciju lielākās ieguldītājvalstis no katras valstu grupas, laika periodā no 2012. līdz 2014. gadam.

2.2. tabula

Ārvalstu tiešo investīciju dalījums pēc valstīm 2012-2014 (milj. EUR)¹

¹ Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstīm. [tiešsaiste] (skatīts 16.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=128>

Valstu grupa	Valsts nosaukums	2012	2013	2014
Eirozona	Austrija	186.20	191.24	170.55
	Īrija	248.20	12.96	9.88
	Kipra	653.83	813.91	878.36
	Vācija	495.29	546.62	669.88
	Igaunija	554.61	597.43	560.19
	Somija	370.83	353.90	309.00
	Lietuva	265.25	407.92	365.20
	Luksemburga	220.21	223.73	303.85
	Malta	250.50	271.22	311.27
	Nīderlande	816.36	991.30	962.29
	Kopā	4235.06	4541.28	4629.56
Ārpus eirozonas	Dānija	439.96	459.39	482.58
	Lielbritānija	294.56	335.48	319.73
	Ungārija	0.86	238.44	216.85
	Zviedrija	2405.44	2464.97	2520.60
	Kopā	3157.50	3523.79	3589.58
Eiropas Savienība	Kopā	7392.56	8065.07	8219.14
NVS	Krievija	484.08	565.30	824.45
	Ukraina	76.36	90.22	88.42
	Kopā	592.48	720.68	1024.57
Ārzonas valstis	Britu Virdžīnas	29.78	51.40	55.79
	Kopā	124.48	186.56	185.19
Pārējās valstis	Šveice	162.38	137.61	154.41
	Īslande	107.44	102.68	66.71
	Norvēģija	548.65	588.55	662.93
	Amerikas Savienotās Valstis	254.12	157.61	126.03

¹ Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstīm. [tiešsaiste] (skatīts 16.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=128>

	Starptautiskās (neskaitot ES) institūcijas	34.46	37.17	44.29
	Kopā	1206.92	1168.15	1208.49
Ārpus ES	Kopā	1923.88	2075.39	2418.25
Bez valsts norādes	Kopā	941.47	1429.15	1360.71
Ārvalstu investīcijas	Kopā	10257.91	11569.61	11998.10

Kā jau minēts pirms tam, lielākais ārvalstu tiešo investīciju apjoms nāk no Eiropas Savienības valstīm. Salīdzinot ar 2012. gadu, kad no Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvijā ieplūda 7392,56 miljoni eiro, 2014. gadā šis apjoms ir pieaudzis par 11,2% jeb 826,58 miljoniem eiro. Pozitīva ārvalstu tiešo investīciju pieauguma tendence vērojama gan eirozonas valstīs, gan valstīs ārpus eirozonas.

Kopējais ārvalstu tiešo investīciju apjoms no eirozonas valstīm divos gados ir pieaudzis par 394,5 miljoniem eiro jeb 9,3%. Lielākie ārvalstu tiešo investīciju apjomi eirozonā nāk no Nīderlandes, Kipras, Vācijas un Igaunijas, kuras Latvijā ieguldījušas attiecīgi 962,29, 878,36, 669,88 un 560,19 miljonus eiro.

Starp eirozonas valstīm lielākais pieaugums apjoma ziņā, salīdzinot 2014. gada rādītāju ar 2012. gadu, ir Kiprai. Pēdējos divos gados Kipras tiešās investīcijas pieaugušas par 224,53 miljoniem eiro jeb 34,3%, kas ir arī viens no augstākajiem pieaugumiem arī procentuālā ziņā. To pašu var teikt arī par Vācijas tiešo investīciju plūsmu Latvijā, jo, salīdzinot ar 2012. gadu, ta ir pieaugusi par 174,69 miljoniem eiro jeb 35,35%, kas tāpat kā Kiprai ir viens no augstākajiem rādītājiem starp eirozonas valstīm. Apjoma ziņā 3. lielākais pieaugums ir tiešajām investīcijām no Nīderlandes, kas ir 145,93 miljonus eiro liels. Savukārt procentuālā izteiksmē lielākais pieaugums ir bijis Luksemburgas tiešo investīciju plūsmai, kas ir bijis 38% liels.

Skatoties uz ārvalstu tiešo investīciju plūsmu no Baltijas kaimiņiem, var secināt, ka 2013. gadā tiešo investīciju plūsma bija pieaugusi, salīdzinot ar 2012. gadu, taču gadu vēlāk, 2014. gadā, tā samazinājās. Igaunijas ārvalstu tiešo investīciju apjoma izmaiņas 2014. gadā, salīdzinot ar 2012. gadu, bija niecīgas, taču to pašu nevar teikt par Latvijas Dienvidu kaimiņiem. Neskatoties uz to, ka salīdzinot ar 2013. gadu, 2014. gadā ir piedzīvots kritums ārvalstu tiešo investīciju plūsmā no Lietuvas, tas tik un tā ir par 100 miljoniem eiro lielāks, nekā tas bija 2012. gadā. Procentuālā izteiksmē šajos divos gados tiešās investīcijas no Lietuvas ir pieaugušas par 37,7%.

Lai gan kopējā tendence ārvalstu tiešo investīciju plūsmā no eirozonas ir pozitīva, dažu valstu tiešās investīcijas Latvijā ir sarukušas. Divu gadu laikā tiešo investīciju plūsma no Somijas ir sarukusi par 61,83 miljoniem eiro jeb 16,7%, tiesa, tas nav zemākais rādītājs. Diezgan iespaidīgs kritums ir ārvalstu tiešo investīciju plūsmā no Īrijas. No 2012. gadā ieguldītajiem 248,2 miljoniem eiro, 2013. gadā ieguldītais apjoms piedzīvoja kritumu līdz 12,96 miljonu eiro robežai un 2014. gadā tas nokrita jau zem 10 miljoniem eiro. Šajos 2 gados piedzīvots kritums par 238,32 miljoniem eiro jeb 96%.

Ārvalstu tiešo investīciju plūsma no valstīm, kas atrodas ārpus eirozonas, 2014. gadā ir pieaugusi par 432,08 miljoniem eiro jeb 13,7%, salīdzinot ar 2012. gadu. Lielākais tiešo investīciju apjoms šajā valstu grupā nācis no Zviedrijas, kas Latvijā ieguldījusi 2 520,6 miljonus eiro. Salīdzinot ar 2012. gadu, Zviedrijas tiešo ieguldījumu pieaugums 2014. gadā ir bijis 115,16 miljonus eiro liels, tiesa, procentuālā izteiksmē tie ir tikai 4,8%.

Pozitīva tendence ārvalstu tiešo investīciju apjoma pieaugumā ir vērojama gandrīz no visām ārpus eirozonas esošajām valstīm, bet īpaši jāizceļ Ungārija. 2012. gadā Ungārija Latvijā bija ieguldījusi tikai 0,86 miljonus eiro. Pēc gada, 2013. gadā, ārvalstu tiešo investīciju apjoms no Ungārijas uzleca līdz 238,44 miljoniem eiro. neskatoties uz to, ka 2014. gadā apjoms samazinājās līdz 216,85 miljoniem eiro, salīdzinot 2014. gada rādītāju ar 2012. gada rādītāju, vērojams iespaidīgs pieaugums par gandrīz 216 miljoniem eiro, kas procentuālā izteiksmē ir 25 115%, kas ir augstākais rādītājs starp visām valstīm, kas ieguldījušas ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā.

Lielākās ārvalstu tiešo investīciju ieguldītājvalstis Latvijā no Neatkarīgo valstu savienības ir Krievija un Ukraina. Ukrainas ieguldījumi 2014. gadā bija 88,42 miljoni eiro. Jāizceļ tas, ka Krievijas tiešo investīciju apjoms no 2012. gadā 484,08 miljoniem eiro pieaudzis līdz 824,45 miljoniem eiro 2014. gadā. Šis pieaugums 2 gados ir bijis 340,37 miljonus eiro jeb 70,3% liels. Kopējā tendence ārvalstu tiešo investīciju apjoma pieaugumā no Neatkarīgo valstu savienības pedējos 2 gados ir pozitīva. No 592,48 miljoniem eiro 2012. gadā, apjoms ir pieaudzis gandrīz 2 reizes līdz 1024,57 miljoniem eiro, kas lielā mērā skaidrojams tieši ar Krievijas tiešo investīciju apjoma pieaugumu Latvijā.

Arī ārvalstu tiešo investīciju apjoms Latvijā no ārzonas valstīm ir kļuvis lielāks. No 124,48 miljoniem eiro 2012. gadā tas ir pieaudzis līdz 185,19 miljoniem eiro 2014. gadā, jeb 60,71 miljonam eiro (48,8%). No šīs valstu grupas jāizceļ Britu Virdžīnas, kas Latvijā ieguldījušas 55,79 miljonus eiro tiešo investīciju 2014. gadā, pieaugot par 26 miljoniem eiro jeb 87,3%.

No pārējām valstīm, kas neiekļaujas nevienā no iepriekšminētajām valstu grupām, vislielākos ārvalstu tiešo investīciju apjomus Latvijā ieguldījušas tādas valstis kā Norvēģija,

Šveice, Amerikas Savienotās Valstis, Īslande un dažādas starptautiskās institūcijas, kas nav Eiropas institūcijas. Lielākais pieaugums no šīm pārējām valstīm ārvalstu tiešo investīciju apjomos Latvijā ir Norvēģijai, kuras ieguldījumi Latvijā 2014. gadā bijuši 662,93 miljonus eiro lieli, piedzīvojot pieaugumu par 114,28 miljoniem eiro jeb 20,8%. Pēdējos 2 gados kritumu tiešo investīciju apjomos Latvijā piedzīvojušas gan Šveice, gan Īslande, gan ASV. Ja Šveices tiešo investīciju kritums šajos gados ir bijis neliels, tad Īslandes tiešo investīciju apjoma kritums ir bijis iespaidīgāks. No 2012. gada ieguldītajiem 107,44 miljoniem eiro, 2014. gadā piedzīvots kritums par 40,73 miljoniem eiro jeb 37,9%. Tiesa, Amerikas Savienoto Valstu tiešo investīciju apjoms Latvijā pēdējos 2 gados samazinājies nedaudz vairāk kā 2 reizes, no 254,12 miljoniem eiro 2012. gadā, līdz 126,03 miljoniem eiro 2014. gadā, kas ir 128,09 miljonu eiro liels kritums. Savukārt starptautiskās institūcijas, kas nav Eiropas institūcijas, Latvijā 2014. gadā ieguldījušas 44,29 miljonus eiro, kas ir par 9,83 miljoniem eiro jeb 28,5% vairāk nekā 2012. gadā. Neskatoties uz to, ka vairākas valstis 2014. gadā Latvijā ieguldījušas mazāk tiešo investīciju nekā 2012. gadā, ir vērrojams niecīgs pieaugums kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjomā no pārējām valstīm. No 1 206,92 miljoniem eiro 2012. gadā, tiešo investīciju apjoms no pārējām valstīm pieaudzis par 1,57 miljoniem eiro līdz 1 208,49 miljoniem eiro.

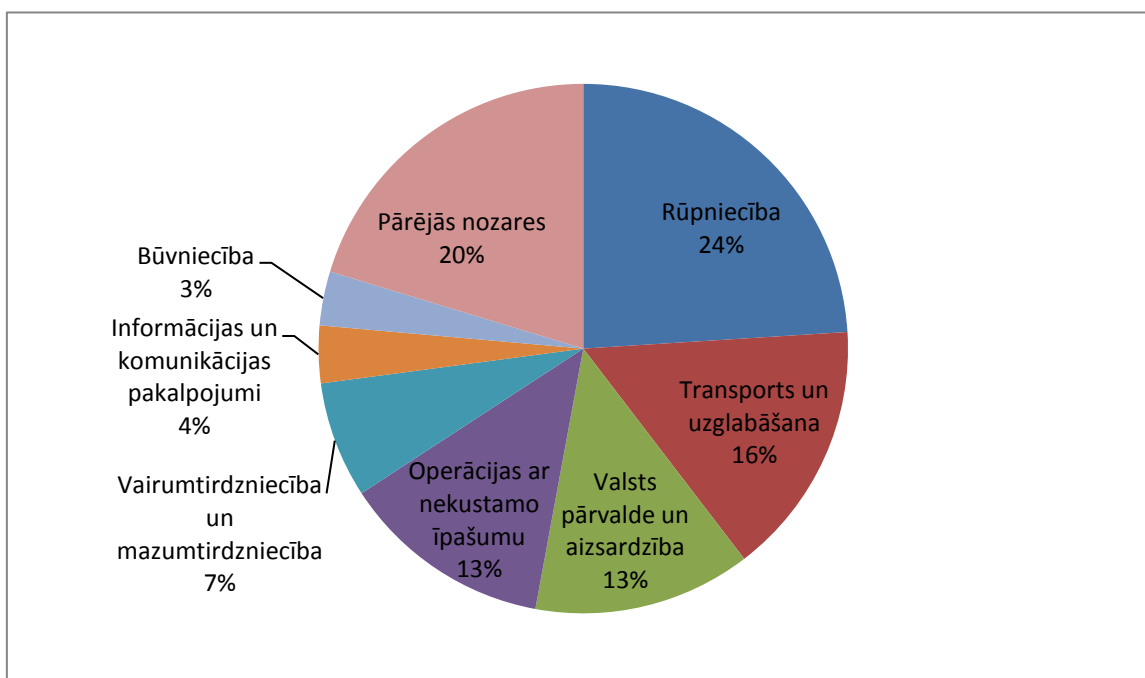
Valstis, kas nav Eiropas Savienībā, kopā Latvijā ieguldījušas 2 418,25 miljonus eiro tiešo investīciju, kas ir par 494,37 miljoniem eiro jeb 25,7% vairāk nekā 2012. gadā. Savukārt bez valsts norādes Latvija ieguldīts 1360,71 miljons eiro, kas ir par 419,24 miljoniem eiro jeb 44,5% vairāk nekā 2012. gadā.

Kā jau noskaidrots pirms tam, pēdējos 2 gados vērojama pozitīva tendence ārvalstu tiešo investīciju apjoma pieaugumā Latvijā.

2.4. Ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi

2.4.1. Nefinanšu investīciju sadalījums pa nozarēm

Attēlā 2.8. attēlots nefinanšu investīciju sadalījums pa nozarēm 2013. gadā.

2.8. att. Nefinanšu investīciju sadalījums pa nozarēm 2013. gadā (procentos)¹

Autora veidotajā 2.8. attēlā redzams, ka 2013. gadā vismaz 10% liela daļa no kopējā nefinanšu investīciju apjoma ir 4 nozarēm – rūpniecībai, transportam un uzglabāšanai, valsts pārvaldei un aizsardzībai un operācijām ar nekustamo īpašumu. Šīs 4 nozares, kurās ir ieguldīts vislielākais nefinanšu investīciju apjoms, kopā veido aptuveni 66% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma jeb 3 025,78 miljonus eiro.

Vislielākā nefinanšu investīciju daļa 2013. gadā ir meklējama tieši rūpniecības nozarē, kas aizņem gandrīz ceturto daļu (24%) no kopējā nefinanšu investīciju apjoma jeb 1 104 miljonus eiro. Savukārt rūpniecības nozari var sadalīt 4 mazākos darbības veidos – apstrādes rūpniecībā, elektroenerģijas un gāzes apgādē, un siltumapgādē, kā arī ūdens apgādē un ieguves rūpniecībā. Apstrādes rūpniecība kopā ar elektroenerģijas, gāzes apgādi un siltumapgādi aizņem 80% no kopējā rūpniecības nozarē ieguldītā nefinanšu investīciju apjoma jeb attiecīgi 448,92 un 435,87 miljonus eiro.

Mazāku daļu jeb 16% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma aizņem transporta un uzglabāšanas nozare. Šajā nozarē 2013. gadā ir ieguldīti 717,52 miljoni eiro.

Pārējās divas no četrām nefinanšu investīciju nozarēm, kas pārsniedz 10% sliekšni, ir operāciju ar nekustamo īpašumu un valsts pārvaldes un aizsardzības nozares. Abas šīs nozares

¹ LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos pa darbības veidiem. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0050_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

aizņem 13% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma. Neskatoties uz to, ka procentuāli šīs nozares aizņem līdzīgas daļas no kopējā apjoma, vairāk nefinanšu investīciju 2013. gadā ieguldīts tieši valsts pārvaldes un aizsardzības nozarē, kur ieguldīti 612,15 miljoni eiro. Savukārt operāciju ar nekustamo īpašumu nozarē ieguldīti 592,11 miljoni eiro.

Atlikušās 3 izceltās nozares ir vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, informācijas un komunikācijas pakalpojumi, ka arī būvniecība. Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība 2013. gadā aizņem 7% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma jeb 328,11 miljonus eiro. Savukārt būvniecības un informācijas un komunikācijas nozares aizņem vien 3% un 4% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma, kas attiecīgi ir 151,82 un 158,98 miljoni eiro.

Pārējās nozares aizņem pārāk niecīgu daļu no kopējiem apjomiem, tādēļ autors tās nav iekļāvis attēlā, bet ir apvienojis vienā sektorā ar nosaukumu „pārējās nozares”, kas aizņem aptuveni 20% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma jeb 942,65 miljonus eiro.

Nefinanšu investīciju apjomu pa darbības veidiem, laika periodā no 2012. – 2013. gadam, var aplūkot 2.3. tabulā.

2.3. tabula

Nefinanšu investīcijas nemateriālajos un pamatlīdzekļos pa darbības veidiem 2012.- 2013. gadā faktiskajās cenās (milj. EUR)¹

Darbības veids	2012	2013	Pieaugums
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	332,10	347,00	4,49%
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	39,09	48,00	22,79%
Apstrādes rūpniecība	634,60	448,92	-29,26%
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde	541,79	435,87	-19,55%
Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	149,90	171,22	14,22%
Būvniecība	140,41	151,82	8,13%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	360,98	328,11	-9,11%
Transports un uzglabāšana	745,35	717,52	-3,73%
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	42,12	63,78	51,42%
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	154,65	158,98	2,80%
Finanšu un apdrošināšanas darbības	63,91	62,59	-2,07%
Operācijas ar nekustamo īpašumu	532,51	592,11	11,19%
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	89,30	76,67	-14,14%

¹ LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos pa darbības veidiem. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0050_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	95,14	103,88	9,19%
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	562,03	612,15	8,92%
Izglītība	100,97	91,97	-8,91%
Veselība un sociālā aprūpe	111,82	119,28	6,67%
Māksla, izklaide un atpūta	38,61	68,97	78,63%
Citi pakalpojumi	8,30	8,51	2,53%
Kopā	4743,56	4607,34	-2,87%

Lielākie nefinanšu investīciju apjomu pieaugumi procentuālā izteiksmē, salīdzinot 2013. ar 2012. gadu, ir vērojami mākslas, izklaides un atpūtas jomā, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu jomā. Abās šajā sfērās pieaugumi ir pārsnieguši 50% robežu. Mākslas, izklaides un atpūtas jomā 2013. gadā piedzīvots iespaidīgs 78,63% kāpums, toties izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu sfērā piedzīvots 51,42% kāpums. Apjoma ziņā tie ir attiecīgi 30,36 un 21,66 miljoni eiro, kas, salīdzinot ar lielajām nozarēm, nav tik ļoti daudz, toties šajās nozarēs tas ir krietns pieaugums.

Apjoma ziņā lielākie nefinanšu investīciju apjoma pieaugumi vērojami operāciju ar nekustamo īpašumu nozarē un valsts pārvaldes un aizsardzības nozarē, kas bijuši attiecīgi gandrīz 60 un 50 miljonus eiro lieli.

Tāpat nefinanšu investīciju apjoma pieaugumi 2013. gadā vērojami tādās darbības sfērās kā ieguves rūpniecībā, ūdens apgādē, būvniecībā, informācijas un komunikācijas pakalpojumos, administratīvo un apkalpojošo dienestu darbībā, veselības un sociālās aprūpes sfērā, kā arī lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā.

Lielākie kritumi gan procentuāli, gan apjoma ziņā 2013. gadā vērojami abās lielākajās rūpniecības darbības sfērās – apstrādes rūpniecībā un elektroenerģijas, gāzes apgādē un siltumapgādē. No 634,60 miljoniem eiro 2012. gadā, kas bija ieguldīti apstrādes rūpniecībā nefinanšu investīciju veidā, piedzīvots iespaidīgs kritums par 185,68 miljoniem eiro jeb 29,26%. Līdz ar to, no 2012. gadā ieņemtās 2. vietas pēc nefinanšu investīciju apjomiem skatoties pēc darbības sfērām, 2013. gadā apstrādes rūpniecība ar 448,92 miljoniem eiro ieņem jau 4. vietu, apsteidzot elektroenerģijas, gāzes un siltumapgādes sfēru tikai par 13,05 miljoniem eiro. Turklāt, kā jau minēts pirms tam, arī elektroenerģijas, gāzes un siltumapgādes sfēra 2013. gadā piedzīvojusi iespaidīgu kritienu par 105,92 miljoniem eiro jeb 19,55%.

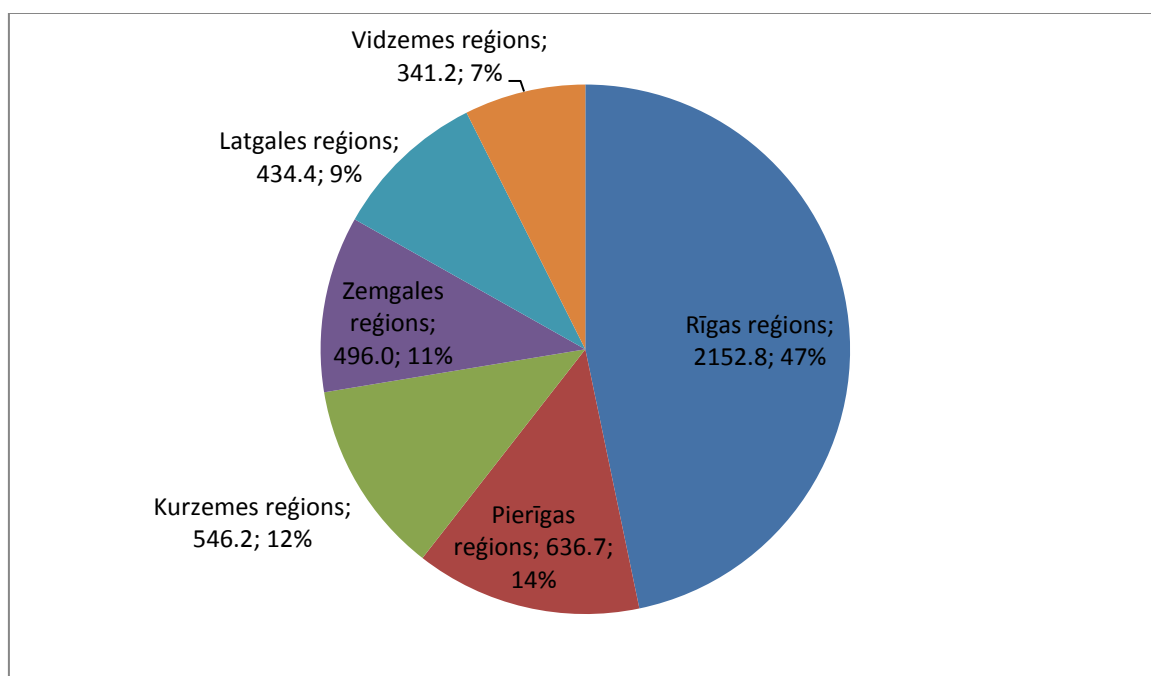
Salīdzinoši liels nefinanšu investīciju apjoma kritums piedzīvots vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā, kā arī transporta un uzglabāšanas sfērā. Kritums šajās sfērās ir bijis attiecīgi 32,8 un 27,8 miljonus eiro liels. Tāpat kritums piedzīvots tādās jomās kā finanšu un

apdrošināšanas jomā, profesionālu, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu jomā, kā arī izglītības jomā.

Neskatoties uz to, ka laika periodā no 2011. līdz 2013. gadam vērojams nefinanšu investīciju apjoma pieaugums no 3 964,72 miljoniem eiro līdz 4 607,34 miljoniem eiro, salīdzinot 2012. gadu ar 2013. gadu, redzams, ka tomēr ir neliels kritums kopējā nefinanšu investīciju apjomā, t.i. no 4 743,56 miljoniem eiro līdz 4 607,34 miljoniem eiro jeb kritums par 2,87%.

2.4.2. Nefinanšu investīciju sadalījums pa reģioniem

Attēlā 2.9. attēlots nefinanšu investīciju sadalījums statistiskajos reģionos.

2.9. att. Nefinanšu investīcijas statistiskajos reģionos 2013. gadā (2013. gada salīdzināmajās cenās; miljonos eiro)¹

Autora veidotajā 2.9. attēlā redzams, ka gandrīz puse jeb 2 152,8 miljoni eiro no kopējām nefinanšu investīcijām ir ieguldīta Rīgas reģionā. Nākošais ir Pierīgas reģions, kurā ir ieguldīti 636,7 miljoni eiro, kas ir 14% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma. Nedaudz mazāk ieguldīts ir Kurzemes reģionā, kur ir ieguldīti 546,2 miljoni eiro jeb 12% no kopējā

¹ LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas statistiskajos reģionos. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0040_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

apjoma. Pēdējais reģions, kurā ir ieguldīti vismaz 10% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma, ir Zemgales reģions ar 11% jeb 496 miljoniem eiro. Savukārt zem 10% sliekšņa atrodas Latgales un Vidzemes reģions, kuros ieguldīti attiecīgi 434,4 un 341,2 miljoni eiro jeb 9% un 7% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma.

3. Investīciju vides uzlabošanas pasākumi

Šajā nodaļā darba autors aplūkos un izvērtēs valdības plānus investīciju vides uzlabošanai, kā arī dos savus priekšlikumus investīciju vides uzlabošanai. Tāpat autors dos ieskatu intervijā ar Latvijas investīciju un attīstības aģentūras investīciju piesaistes ekspertu Reini Āzi, kas veikta darba gaitā.

3.1. Investīciju vides veicinošo plānu izvērtējums

Tā kā iepriekš darbā noskaidrots, ka investīciju vides ziņā Latvijā ir daudz nepilnību, ir vairākas lietas, kuras vajag sakārtot vai uzlabot, lai investīciju piesaisti padarītu vieglāku. Katru gadu valdība izveido vairākus plānus, kas jādara, lai esošo situāciju uzlabotu.

Latvijā investīciju vides veicinošie pasākumi tiek veikti saskaņā ar tādiem plāniem kā Valdības rīcības plāns, Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns, Nacionālais attīstības plāns, Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes, kā arī plāni reģionālai attīstībai, kā piemēram, Rīcības plāns Latgales reģiona izaugsmei.

Darba autors uzskata, ka galvenais no šiem plāniem ir tieši Latvijas Nacionālais attīstības plāns, jo tas sevī ietver arī citus plānus. Uz doto brīdi aktuāls ir Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam (NAP2020). NAP2020 ir hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. NAP2020 mērķis ir „vienoties par būtiskākajām vidēja termiņa prioritātēm, to rīcības virzieniem, mērķiem, kā arī to sasniegšanas rādītājiem.”¹ Nacionālais attīstības plāns nosaka attīstības budžeta sadali, nevis bāzes budžetu, un tā ieviešanas instruments ir valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi, Kohēzijas politikas un kopejās lauksaimniecības politikas fondi, citu Eiropas Savienības budžeta instrumentu investīcijas, kā arī Eiropas Savienības un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumenti un privātais finansējums.²

NAP2020 vīzija par uzņēmējdarbības vides situāciju 2020. gadā ir tāda, ka „valsts un iedzīvotāji rūpējas par uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides uzturēšanu, investīciju piesaisti un efektīviem pasākumiem nodarbinātības stimulēšanai, tādā veidā veicinot būtisku tautsaimniecības uzplaukumu. Tāpat nodokļu sistēma ir vidējā termiņā prognozējama un konkurētspējīga, salīdzinot ar citām reģiona valstīm. Valsts sadarbībā ar privāto sektoru

¹ Saeimas paziņojums Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>.

² turpat

investē transporta infrastruktūrā, tādā veidā sniedzot atbalstu Latvijas uzņēmumiem konkurētspējīgu produktu un pakalpojumu piegādei ārvalstu tirgiem. Tranzīta koridoru elektrifikācija un modernizācija ļauj arvien palielināt pa tranzīta koridoriem pārvadāto preču apjomu un sekmē jaunu apstrādes un pakalpojumu industriju veidošanos Latvijā, valstij un iedzīvotājiem gūstot arvien lielāku labumu no valsts izdevīgā ģeogrāfiskā novietojuma. Valsts pārvalde 2020. gadā ir mazinājusi administratīvo slogu un pārskatījusi funkcijas, lai nodrošinātu vienkāršu, pārskatāmu un ērtu minimāli nepieciešamo procedūru kopumu, kas uzņēmējdarbības aktivitāti atbalsta, nevis bremzē. Tiesiskuma un efektīvas likumu piemērošanas nodrošināšana ikvienā darbības jomā ir svarīgākais princips. NAP2020 vīzija iekļauj arī ēnu ekonomikas stāvokli Latvijā. 2020. gadā ēnu ekonomikas īpatsvars ir sarucis par pusi, un nodokļu nemaksāšana kļuvusi ne vien nevajadzīgi riskanta, bet arī neizdevīga, jo valsts pakalpojumi daudzās jomās ir tieši saistīti ar nodokļu nomaksu.”¹

Energoefektivitātes jomā NAP2020 vīzija ir tāda, ka „Latvijā ir izveidota labvēlīga, ilgtermiņā paredzama un ekonomiski pamatota vide investīcijām zaļajā enerģētikā, kas nerada pārmērīgu slogu sabiedrībai un valsts budžetam. Latvijas energosistēma veidojas stabila un elastīga, sekmīgi iekļaujoties Eiropas enerģētikas sistēmās, kombinējot efektīvu lielas jaudas enerģijas ražošanu ar neliela mēroga izkliedēto enerģijas ražošanu, ko atbalsta viedo tīklu attīstība. Zemas enerģijas ēku projektēšana un būvniecība, kā arī konsultāciju pakalpojumi kļūst par nozīmīgu eksporta virzienu.”² Savukārt, „augot ekonomikai un attīstoties cilvēku radošajai un uzņēmējdarbības aktivitātei, ir uzplaukuši arī Latvijas reģioni – katrs savdabīgs, taču visi spēcīgi un nozīmīgi. Rīga ir atzīts Baltijas reģiona kultūras centrs. Izmantojot savas teritoriālās un cilvēkresursu priekšrocības un būdama Baltijas reģiona metropole, Rīga ir atvērta sadarbībai ar citām reģiona pilsētām.”³

NAP2020 vīzija par kopējo situāciju valstī ir, ka „līdz 2020. gadam Latvija ir izveidojusies par aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsti, kurā cilvēki gribēs un spēs rūpēties ne vien par sevi un saviem tuvākajiem, bet arī par pārējiem līdzcilvēkiem, kuriem nepieciešama palīdzība. Ilgtspējīgai attīstībai nav nedz vecuma barjeru, nedz arī teritoriālu ierobežojumu. Uz ilgtspējīgu attīstību vērsts „ekonomikas izrāviens” nevienu nediskriminē un neizslēdz. Tieši pretēji – tas iezīmē pozitīvu virzību un aicina pilnveidoties. Par sevi pārliecināta, izaicinājumiem gatava, uz sadarbību vērsta un labestīga sabiedrība spēs radīt un uzlabot dzīves kvalitāti visā Latvijā.”⁴

¹ Saeimas paziņojums Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>

² turpat

³ turpat

⁴ turpat

Galvenais NAP2020 mērķis ir „Ilgtspējīga Latvijas ekonomikas izaugsme ar pieaugošu valsts konkurētspēju starptautiskajos tirgos”. Viens no rīcības virzieniem kā to sasniegt ir „Izcila uzņēmējdarbības vide”. Lai sasniegtu šo izcilo uzņēmējdarbības vidi, nepieciešams izveidot sakārtotu tiesisko bāzi, prognozējamu valsts atbalsta un uzraudzības sistēmas darbību, kā arī uzņēmēju vajadzībām orientētus valsts pārvaldes pakalpojumus, kā arī skaidrus un konkurētspējīgus pamatnosacījumus uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai, lai katrs, kurš to vēlas, varetu veidot uzņēmējdarbību. Tā kā pasaulē pieaug konkurence par investīcijām, un aizvien izšķirošāka loma lēmuma pieņemšanā ir vienlīdzīgas konkurences uzņēmējdarbības videi, kurā ēnu ekonomikas un korupcijas ietekme ir minimāla.¹

Izcilas uzņēmējdarbības vides rīcības virziena pirmais mērķis ir „izcila uzņēmējdarbības vides izveidošana, optimāli samazinot administratīvo slogu, ēnu ekonomikas īpatsvaru tautas saimniecībā, kā arī korupciju, nodrošinot prognozējamu nodokļu politiku, uzlabojot tieslietu sistēmas darbību, kā arī paaugstinot valsts pārvaldes darbības efektivitāti.”² Lai sasniegtu šo mērķi ir nostādīti rādītāji, uz kuriem tiek ties, piemēram, Doing Business indeksā no 2014. gadā ieņemtās 20. vietas, 2017. gadā jāpakāpjas uz 17. pozīciju, savukārt 2020. jāsasniedz jau 13. vieta pasaulē. Darba autors uzskata, ka tāds kāpums ir pārāk straujš priekš Latvijas, jo arī citas pasaules valstis nestāv uz vietas, bet progresē. Latvijas gadījumā ir vērojams progress, taču tas nav tik straujš, lai valsts spētu jau no tā augstās pozīcijas kāpt vēl augstāk par vairākām vietām, kā vēlētos. Savukārt, par mērķi 2020. gada Globālās konkurētspējas indeksā sasniegt 45. vietu, jāsaņem, ka tas ir pavisam reāli, jo 2014. gada beigās publicētais 2014. – 2015. gada ziņojums rādīja to, ka Latvija atrodas 42. vietā., kas, salīdzinot ar 2014. gadā nosprausto 60. vietu, ir ļoti augsts rādītājs. Darba autors uzskata, ka, ja Latvija rīkosies pēc plāna, tad, visticamāk šis mērķis tiks sasniegts, tūklāt ir liela iespēja, ka tas būs daudz labāks, nekā plānots. Otrais mērķis izcilai uzņēmējdarbības veidošanai ir Latvijas starptautiskās sasniedzamības nodrošināšana. Viens no mērķa sasniegšanas rādītājiem ir kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās (Rīga, Ventspils, Liepāja) līdz 2020. gadam 116 milj. t gadā. Šis mērķis varētu būt grūti sasniedzams, jo pēdējos divos gados vienīgo ievērtības cienīgo kravu apgrozījuma pieaugumu var vērot Rīgas ostā. Liepājas ostā, salīdzinot ar 2013. gadu, 2014. gadā apgrozījums ir pieaudzis, bet ļoti minimāli. Savukārt Ventspilī 2014. gadā kravu apgrozījums bija krities. Kopumā šajās 3 ostās 2014. gada mērķis, kas bija 80 milj. t gadā, nav sasniegts, kopā apgrozot aptuveni 72 milj. t gadā. Protams 2020. gada mērķis var tikt sasniegts, bet uz doto brīdi nav nekādu pazīmju, ka tas varētu notikt.

¹ Saeimas paziņojums Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>

² turpat

Darba autors vēlējās nosaukt pāris no rīcības virziena ietvaros veicamajiem uzdevumiem. Viens no šiem uzdevumiem ir „radikāla rīcība ēnu ekonomikas apkaršanā – kontrolējošo iestāžu sadarbības uzlabošana, tostarp publisko iepirkumu jomā, kapacitātes stiprināšana un operatīva rīcība jaunu ēnu ekonomikas risku identificēšanā un novēršanā, sabiedrības izpratnes palielināšana par ēnu ekonomikas ietekmi uz dzīves kvalitāti.”¹ Cits uzdevums sakarā ar ostu apgrozījuma palielināšanu ir „ostu pārvaldības sistēmas efektivizācija un atdeves palielināšana, nepieciešamo ieguldījumu veikšana lielo Latvijas ostu (Rīgas, Ventspils, Liepājas) pamata infrastruktūras sakārtošanai un jaudu palielināšanai.”²

Tā kā uzņēmējdarbības vide lielā mērā ietekmē valsts investīciju vidi, ļoti svarīga ir arī uzņēmējdarbības vides uzlabošana. Uzlabojot uzņēmējdarbības vidi, ir iespējams celt valsts konkurētspēju, piesaistot vairāk investīciju, kas radīs jaunas darba vietas, tuklāt tiks celta arī iedzīvotāju labklājība. Latvijā galvenais plāns, kas atbild par uzņēmējdarbības vides sakārtošanu, ir Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns. Šajā plānā uzņēmējdarbības vide tiek raksturota, izmantotjot starptautiskos ziņojumus – Doing Business, Globālo Konkurētspējas indeksu u.c. Mērķis šim plānam ir „pievilcīgas uzņēmējdarbības vides radīšana, kas balstīta uz sistemātiskām un pārdomātām reformām, lai nodrošinātu likumdošanas procesa caurskatāmību, vienkāršību un nedublēšanos, kā arī noteiktu tikai tādu normu ievērošanu, kas neapgrūtina uzņēmumu darbību no uzsākšanas līdz izbeigšanai”.³ Katru gadu Ekonomikas ministrija iesniedz Ministru kabinetā plāna projektu nākošajam gadam, kā arī ziņojumu par iepriekšējā gada plāna uzdevumu izpildi.

Uz doto brīdi aktuāls ir Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2014. – 2015. gadam, kurā iekļauti 87 veicamie uzdevumi. Galvenais instruments, pēc kā tiek vērtēta esošā uzņēmējdarbības vide ir Doing Business (DB) ziņojums. Tā kā DB 2015 ietekmēs jau esošie vai izpildītie pasākumi, Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāna 2014. – 2015. gadam rezultāti tiks izmantot DB 2016 ziņojumam. „Plāna 2014. – 2015. gadam mērķis ir „vienkārši un kvalitatīvi pakalpojumi uzņēmējdarbībā: vairāk e-pakalpojumu!” un tajā iekļauti veicamie pasākumi, kas identificēti, kā uzņēmējus apgrūtinājoši, kuriem ir ietekme uz Latvijas Doing Business pētījuma un Globālās konkurētspējas indeksa rādītājiem tādās

¹ Saeimas paziņojums Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>

² turpat

³ Ministru kabineta rīkojums Nr.694 Par uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānu 2014. – 2015. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270607-par-uznemejdarbibas-vides-uzlabosanas-pasakumu-planu-2014-2015-gadam>

jomās kā uzņēmumu dibināšana, nodokļu administrēšana, nekustamā īpašuma reģistrēšana, ārējā tirdzniecība, elektroniskā pārvalde un būvniecības regulējuma pilnveidošana, un citas.”¹

„Ņemot vērā līdz šim ieviestos pasākumus uzņēmējdarbības uzsākšanā, nodokļu jomā, investoru aizsardzības jomā, elektrības pieslēgumu jomā, uzņēmējdarbības izbeigšanā un līgumsaistību izpildē, modelējot Latvijas novērtējumu Doing Business pašnovērtējuma rīkā, pie citiem nemainīgiem rādītājiem, t.sk. citu valstu, Latvijas vieta varētu būtiski uzlaboties, t.i. no 24. vietas iekļūstot pirmajā divdesmitniekā starp 189 pasaules valstīm. Savukārt, īstenojot visus Plānā 2014. – 2015. gadam iekļautos pasākumus un pierādot to efektivitāti dzīvē, Latvija Doing Business kopējā reitingā varētu iekļūt desmitniekā.”² Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāna 2014. – 2015. gadam veicamie pasākumi ir šādi:

- uzņēmējdarbības uzsākšanā jāpārskata uzņēmumu reģistra e-pakalpojums „Reģistrācija Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros”, jāveic uzņēmumu reģistra arhīvā esošo dokumentu elektronizēšana un jāatsakās no uzņēmumu ģeogrāfiskās lietu piekritības, jāatsakās no reģistrācijas apliecību izsniegšanas nodokļu maksātājiem un nodokļu maksātāju struktūrvienībām, t. sk., saīsinot struktūrvienību reģistrācijai veicamo dienu skaitu, u.c.³
- būvniecības procesā jānodrošina Būvniecības informācijas sistēmas projekta izstrādes pabeigšana un jāuzsāk ta pilnīga darbība.⁴
- nekustamā īpašuma reģistrācijā 2014. gadā nepieciešams praksē ieviest elektronisku nekustamā īpašuma reģistrēšanu, kā arī jāizstrādā grozījumus attiecīgajos Ministru kabineta līmeņa normatīvajos aktos, kas paredz paplašināt no pašvaldības elektroniski saņemamās informācijas apjomu, t.i. informācija par atteikšanos no pirmpirkuma tiesībām. Ieviesot pilnīgi elektronisku nekustamā īpašuma reģistrāciju, uzņēmumiem tiktu būtiski atvieglota procedūras kārošana, samazinot esošo dienu skaitu līdz minimumam.⁵
- grāmatvedības un nodokļu jomā jāizstrādā jauns Gada pārskata likums, kas atbilstu Direktīvai 2013/34/ES, kuras mērķis ir sniegt iespējas dalībvalstīm noteikt atvieglotas prasības mikro un mazajiem uzņēmumiem un pārskatīt obligātās revīzijas sliekšņus. Tāpat jāvērtē iespēju ieviest nodokļu maksājumu uzskaiti pēc uzkrājuma principa, lai nodrošinātu vienu kontu visiem nodokļu maksājumiem un maksājumu FIFO metodi,

¹ Ministru kabineta rīkojums Nr.694 Par uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānu 2014. – 2015. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270607-par-uznemejdarbibas-vides-uzlabosanas-pasakumu-planu-2014-2015-gadam>

² turpat

³ turpat

⁴ turpat

⁵ turpat

jāvienkāršo atskaites, jāturpina darbs pie Elektroniskās deklarēšanas sistēmas informācijas uzlabošanas. Minēto pasākumu ieviešana samazinātu uzņēmējiem patērēto stundu skaitu nodokļu deklarācijas aizpildīšanai un nodokļu maksāšanai, kā arī samazinātu administratīvo slogu un izmaksas.¹

- līgumsaistību izpildē neatliekami jāveic ar Šķīrējtiesu likumu saistīto Ministru kabineta līmeņa normatīvo aktu izstrādi un jāturpina darbs pie tiesnešu specializācijas principu stiprināšanas un jānosaka lietas slodzes rādītājus, kā arī jāsakārto normatīvo regulējumu elektronisko dokumentu aprites ieviešanai tiesu iestādēs, jāveic augstākās tiesas reformas tiesu instancēm – „tīrās tiesu instances” ieviešana, u.c. pasākumus.²

Darba autors atzīst, ka elektronisko sistēmu attīstīšana ir liels solis pareizajā virzienā. Tā kā mūsdienās tehnoloģijas attīstās ļoti strauji, un daudzas lietas jau var darīt neizejot no mājas, arī elektronisko dokumentu sistēmas jāsāk attīstīt jau tagad. Šādu plānu izdošanos var vērtēt optimistiski, jo Latvijā elektroniskā infrastruktūra ir diezgan labā līmenī. Šādu elektronisko dokumentu sistēmas krietni samazinātu nepieciešamo laiku, kas vajadzīgs fiziskai dokumentu kārtīšanai. Tā kā daudzi rādītāji Doing Business ziņojumā ietver laiku, kas nepieciešams, lai izdarītu konkrēto lietu, tas būtiski spētu pacelt Latvijas pozīcijas šajos rādītājos. Autors uzskata, ka varbūt gluži desmitniekā Latvija DB 2016 varbūt nebūtu, jo arī citas valstis veic reformas savas uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, bet tik un tā Latvija pakāptos uz augstāku pozīciju nekā līdz šim.

Nākošais plāns, ko darba autors apskatīja, ir Valdības rīcības plāns. Valdības rīcības plāns tiek mainīts katru jaunas valdības ievēlēšanas reizi. Valdības rīcības plāns paredz konkrētas darbības, kā sasniegt valdības deklarācijā noteiktos mērķus. Uz doto brīdi ir spēkā Valdības rīcības plāns par Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanu. „Valdības prioritātes ir vērstas uz Latvijas iedzīvotāju apņēmību kopīgi sekmēt valsts attīstību, lai sasniegtu Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Latvija 2030) un Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014. – 2020. gadam (NAP2020) noteiktos mērķus.”³ Savukārt, „Valdības darba virsmērķis ir vairot ikvienas

¹ Ministru kabineta rīkojums Nr.694 Par uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānu 2014. – 2015. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270607-par-uznemejdarbibas-vides-uzlabosanas-pasakumu-planu-2014-2015-gadam>

² turpat

³ Laimdotas Straujumas vadītā valdība. [tiešsaistē] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://www.pkc.gov.lv/vald%C4%ABbas-priorit%C4%81tes-2014/laimdotas-straujumas-vad%C4%ABt%C4%81-vald%C4%ABba>

ģimenes un iedzīvotāja labklājību un piederību Latvijai, lai latviskā dzīvesziņa kļūtu par būtisku ikdienas sastāvdaļu.”¹

Tā kā Valdības rīcības plānā ir iekļauti vairāki simti doto uzdevumu, kas ietver visas jomas, darba autors izvēlēsies pāris, kurus ir vērts pieminēt:

- novērtēt ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumu efektivitāti, apzināt problēmas arī sadarbības jomā, un sniegt priekšlikumus to risināšanai, nodrošinot ēnu ekonomikas samazināšanos.²
- izvērtēt uzņēmumu ienākuma nodokļa režīmu, tai skaitā iespējas ieviest individuālus, terminētus nodokļu plānus un nodokļu nomaksas diversifikāciju lielajiem investoriem, kā arī izvērtēt iespējas noteikt 0% likmi reinvestētai peļņai ražojošajiem uzņēmumiem.³
- nodokļu krāpšanās iespēju mazināšanai un uzņēmējdarbības vides sakārtošanai aktivizēt pasākumus, kas vērsti pret negodprātīgiem nodokļu nemaksātājiem.⁴
- apkarot ēnu ekonomiku un nodrošināt godīgu konkurenci veselības nozarē.⁵
- izvērtēt iespējas ierobežot ārzonās reģistrētu uzņēmumu daļību valsts un pašvaldību iepirkumos.⁶
- nodrošināt atbalstu uzņēmumiem eksporta tirgu izpētei un citiem eksporta veicināšanas pasākumiem, jaunu tirgu apgūšanai Eiropas Savienības struktūrfondu programmas „Ārējo tirgu apgūšana” ietvaros.⁷
- nodrošināt atbalstu infrastruktūras izveidei apstrādes rūpniecības attīstībai un investīciju piesaistes veicināšanai.⁸
- veicināt uzņēmējdarbību un teritoriju līdzsvarotu attīstību, nodarbinātības paaugstināšanu, vides aizsardzību un kultūras, un vēstures mantojuma saglabāšanu, sociālās nevienlīdzības novēršanu, kā arī pašvaldību, valsts iestāžu un nevalstisko organizāciju administratīvās kapacitātes paaugstināšanu, sadarbībā ar ārvalstu

¹ Laimdotas Straujumas vadītā valdība. [tiešsaistē] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://www.pkc.gov.lv/vald%C4%ABbas-priorit%C4%81tes-2014/laimdotas-straujumas-vad%C4%ABt%C4%81-vald%C4%ABba>

² Ministru kabineta rīkojums Nr.151 Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=265490>

³ turpat

⁴ turpat

⁵ turpat

⁶ turpat

⁷ turpat

⁸ turpat

partneriem, īstenojot Eiropas teritoriālās sadarbības mērķa programmas 2014. – 2020. gadam.¹

Darba autors uzskata, ka ēnu ekonomikas apkarošana ir viens no veidiem, kā valstij iegūt „papildu” līdzekļus, kuri tai ēnu ekonomikas lielā īpatsvara dēļ iet garām. Darba autors ar cerībām skatās uz veselības nozares ēnu ekonomikas apkarošanu, jo tā ir viena no, ja ne lielākā ēnu ekonomikas nozare. Pozitīvi ir tas, ka tiek domāts arī par valsts un pašvaldību iepirkumiem, kuros bieži vien neizprotami uzvar apšaubāmi uzņēmumi. Jaunu eksporta tirgu apgūšana un atbalsts eksporta tirgu izpētei uzņēmumiem ir viens no galvenajiem uzdevumiem, pēc autora domām, jo bieži vien uzņēmējs ir veiksmīgi uzsācis savu biznesu, bet Latvijas tirgus ir pārāk mazs, lai uzņēmējs varētu ilgtermiņā sekmīgi darboties. Tāpēc ir labi, ka valdība cenšas tādā veida atbalstīt uzņēmējdarbību.

Tāpat ieskatu par to, kas nepieciešams, lai spētu paaugstināt Latvijas konkurētspēju un piesaistīt lielākus investīciju apjomus, var gūt pētot Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013. – 2019. gadam. Atbildīgā institūcija Šī plāna mērķis ir „uzlabot Latvijas tautsaimniecības konkurētspēju atvērtos produktu (preču un pakalpojumu) tirgos”.² Savukārt, vispārīgais mērķis ir „mainīt Latvijas tautsaimniecības struktūru, veidojot uz ārējo pieprasījumu orientētu un inovācijas virzītu ekonomiku”.³

Galvenās problēmas, kas formulētas šajās pamatnostādnēs ir:

- eksporta struktūrā ir zems tādu preču un pakalpojumu īpatsvars, kam ir augsta pievienotā vērtība;
- zems ārvalstu tiešo investīciju īpatsvars sektoros, kas orientēti uz ražošanu un eksportu;
- pastāv eksporta uzsākšanai un paplašināšanai nepieciešamo resursu trūkums uzņēmumos;
- Latvijas uzņēmējdarbības videi raksturīgas dažādas nepilnības.⁴

Viens no šo pamatnostādņu apakšmērķiem, kas ir izvirzīts, lai īstenotu mērķi ir „piesaistīt ārvalstu tiešās investīcijas uz ārējo pieprasījumu orientētām nozarēm”.⁵ Balstoties

¹ Ministru kabineta rīkojums Nr.151 Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=265490>

² Ministru kabineta rīkojums Nr.249 Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnēm 2013. – 2019. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=257597>.

³ turpat

⁴ turpat

⁵ turpat

uz identificētajām problēmām un nostādītajiem mērķiem, plānā izvirzīti galvenie rīcības virzieni, lai sasniegtu noteiktos mērķus, kas ir „uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšana, atbalsts ārējo tirgu apgūšanai un ārvalstu tiešo investīciju veicināšana”.¹ Plāna nobeigumā tiek skaidrots, ka „pamatnostādnēs iekļauto rīcības virzienu īstenošana nodrošinās Latvijas kā investīcijām labvēlīgas vides veidošanu un veicinās tās atpazīstamību starptautiskā līmenī, kā arī veicinās Latvijas uzņēmumu konkurētspējas pieaugumu un izešanu ārējos tirgos. Tāpat arī īstenojot eksporta veicināšanas un ārvalstu tiešo investīciju piesaistes politiku, tiks nodrošināta preču un pakalpojumu tirdzniecības bilances pakāpeniska līdzsvarošana, valsts iekšzemes produkta pieaugums, preču un pakalpojumu eksporta (tai skaitā ar augstāku pievienoto vērtību) un ārvalstu tiešo investīciju pieaugums. Īstenojot mērķtiecīgu politiku, tiks celts produktivitātes līmenis kā apstrādes rūpniecībā, tā tautsaimniecībā kopumā.”²

Darba autors piekrīt, ka ir būtiski koncentrēties uz nozarēm, kas ir orientētas uz eksportu. Uz doto brīdi Latvijas neto eksports ir negatīvs, tādēļ ir nepieciešama tā līdzsvarošana. Turklāt kā jau minēts problēmās, ka preces, kurām ir augsta pievienota vērtība, kopējos eksporta rādītājos ieņem mazu daļu, ir jācenšas celt tieši šo preču eksporta rādītājus. Tiesa, problēma slēpjas tajā, ka nepieciešams piesaistīt investīcijas tiem uzņēmumiem, kuriem trūkst līdzekļu, lai varētu eksportēt savas preces un pakalpojumus.

Runājot par reģionu attīstību, darba autors uzskata, ka svarīgi ir apskatīt arī kādu rīcības plānu par investīciju vides uzlabošanu kādā citā no Latvijas reģioniem nevis Rīgas reģionā, kur tiek ieguldīta gandrīz puse no visām ārvalstu investīcijām. Autors izvēlējis darbā iekļaut Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2012. – 2013. gadā. Atbildīgā institūcija šim plānam bija Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM). Latgales reģionā nekad nav bijis augsts ārvalstu investīciju īpatsvars, tāpēc tas ir reģions, kurā vajadzētu censties investīciju apjomus palielināt, lai uzlabotu esošo ekonomisko situāciju. Viens no iemesliem kāpēc izvēlēta tieši Latgale, ir tas, ka Latgales reģions ieņem augstas vietas negatīvajos rādītājos, tādos kā bezdarbs, ēnu ekonomikas īpatsvars, iedzīvotāju skaita izmaiņās.

Par mērķi Latgales rīcības plānam tika izvirzīts „panākt aktīvāku iedzīvotāju iesaistīšanos uzņēmējdarbībā, kā arī radīt labvēlīgākus nosacījumus privāto investīciju piesaistei Latgalei. Savukārt, mērķa īstenošanas novērtēšanai tika izvirzīti divi mērķa rādītāji:

¹ Ministru kabineta rīkojums Nr.249 Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnēm 2013. – 2019. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=257597>

² Ministru kabineta rīkojums Nr.249 Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnēm 2013. – 2019. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=257597>

Latgalē pieaug jaunradīto uzņēmumu skaits uz 1000 iedz. un Latgalē pieaug nefinanšu investīcijas uz 1 iedz.”¹

Darba autors secina, ka šis Latgales rīcības plāns ir nesis augļus investīciju piesaistē Latgales reģionam, jo 2013. gadā nefinanšu investīcijas bija pieaugušas par 30,7% jeb no 332,3 milj. EUR 2012. gadā līdz 434,4 milj. EUR 2013. gadā, kas bija lielākais nefinanšu investīciju pieaugums visā Latvijā. Kopumā šī plāna rezultātā Latgales reģionam tika piesaistīti 98,8 milj. EUR, no kuriem aptuveni puse tika piešķirta Latgales reģiona pašvaldībām uzņēmējdarbības vides sakārtošanai. VARAM pēc šī veiksmīgā plāna realizēšanas sākusi īstenot Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2015. – 2017. gadā.² 2015. – 2017. gada Rīcības plāna mērķis ir „panākt reģionālo atšķirību mazināšanos, nodrošinot Latgales reģionā efektīvus pasākumus ekonomiskās aktivitātes stimulēšanai, jaunu darbavietu radīšanai un labklājības paaugstināšanai, rezultātā stiprinot piedērbības sajūtu, veicinot vienotas un saliedetas sabiedrības veidošanu”.³

Balstoties uz jauno plānu, darba autors tomēr uzskata, ka lielāka uzmanība jāpievērš ne tikai veiksmīgākajam investīciju reģionam (Rīgas reģionam), un sāpīgākajam reģionam (Latgales reģionam), bet arī pārējiem reģioniem, jo lai Latvija spētu veiksmīgi attīstīties, jāattīstās ir katram reģionam. Ne velti 2012. – 2013. gada plānā bija teikts, ka „jāakcentē, ka „Iespēju Latgale” ir visu Latvijas reģionu iespēja, un veiksmes gadījumā Latgales pieredze būtu pielietojama arī citos reģionos ar līdzīgām attīstības tendencēm un problemātiku”.⁴ Tāpēc darba autors uzskata, ka šāda Rīcības plāna izveidošanu vajadzētu arī, piemēram, Vidzemes reģionam, kura investīciju apjoma rādītāji arī ir zemi, lai reģionu attīstība būtu līdzvērtīga.

3.2. Pasākumu kopums investīciju vides uzlabošanai

Analizējot situāciju ar investīcijām Latvijā, kā arī aplūkojot pasākumu kopumu, kuru ir plānots veikt valsts ekonomiskās attīstības mērķa dēļ, autors ir nonācis pie pāris pasākumiem, kurus valsts varētu veikt investīciju vides vai investīciju piesaistes uzlabošanai.

Autors tomēr uzskata, ka reģionu attīstībai ir jābūt līdzvērtīgai. Protams, Rīgas reģions visticamāk, vienmēr būs ar lielākajiem investīciju apjomiem, bet runājot par pārējiem

¹Ministru kabineta rīkojums Nr.281 Par Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2012. – 2013. gadā. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=249821>

² Ministru kabineta rīkojums Nr.230 Par Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2015. – 2017. gadā. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/273813-par-ricibas-planu-latgales-regiona-izaugsmei-2015-2017-gadam>

³ turpat

⁴ Ministru kabineta rīkojums Nr.281 Par Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2012. – 2013. gadā. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=249821>

reģioniem, autors vēlētos, lai tiktu pieņemti Rīcības plāni arī par investīciju vides uzlabošanu citos reģionos, ne tikai Latgalē. Latgale ir viens no vājākajiem Latvijas reģioniem, bet nekur tālu nav arī Vidzeme un pārējie reģioni. Tāpat pakāpeniski vajadzētu iepludināt investīcijas lauku teritorijās, lai uzlabotu infrastruktūru arī tur.

Nozīmīgs rādītājs, ko vajadzētu būtiski uzlabot, ir elektroenerģijas pieslēguma rādītājs. Elektroenerģijas cenas ir augstas, turklāt, ja tiek būvēta liela ražotne, tai visticamāk vajadzēs savu apakšstaciju, kuras izbūvei vajadzēs papildu līdzekļus. Šie papildu līdzekļi visticamāk būs liela summa, kuru vajadzēs maksāt investoram. Tas var atturēt ārvalstu investoru no investīciju ieguldīšanas Latvijā.

Latvijai vajadzētu vairāk censties sevi prezentēt starptautiskā vidē. Autors ieteiktu valdībai ieguldīt līdzekļus dažādu starptautisku reklāmu izveidošanai, kas saistītas ar Latvijas potenciāla un bagātību, kā piemēram mežu, prezentēšanu. Tādā veidā Latvija varētu iegūt papildu investorus, kā arī tā būtu iespēja pavērt jaunus eksporta tirgus. Latvijai ir potenciāls, taču mazo līdzekļu dēļ un mazā tirgus lieluma dēļ, tas netiek pilnībā izmantots.

Autors uzskata, ka valstij vajadzētu vairāk ieguldīt tādās nozarēs kā zinātnē un medicīnā. Pēdējos gados Latvijas zinātnieki ir izveidojuši daudzas inovatīvas lietas, taču investori gandrīz vienmēr nāk no ārzemēm. Tātad šī potenciālā naudas plūsma, kas varētu tikt Latvijai, aizceļo projām. Aizceļo arī nozares speciālisti, piemēram, medicīnā. Latvijā ārsti pelna maz, tādēļ veselības nozarē plaukst ēnu ekonomika. Savukārt, citās valstīs ārsts ir viena no augstākajām profesijām, tas arī liek Latvijas augsti kvalificētiem speciālistiem doties prom.

Valdībai vajadzētu savest kārtībā nodokļu sistēmu, lai tā būtu stabila un prognozējama. Bieža un neprognozējama nodokļu maiņa investīciju piesaistei nāk tikai par sliktu.

Vairāk un straujāk jāsāk pilnveidot elektroniskā infrastruktūra. Šobrīd Latvija ir labā līmenī skatoties, gan uz interneta pieejamību, gan interneta ātrumu. Tas ir jāizmanto jau šobrīd, lai varētu šādu privilēģiju izmantot pēc iespējas maksimālāk.

Valdībai vajadzētu turpināt klausīties uzņēmējos, un censties nenošķirt valdības līmeni no uzņēmēju līmeņa. Visvieglāk prognozēt tālākos notikumus un plānot veicamās darbības, kā arī pieņemt lēmumus ir tad, kad tiek saprasts un izprasts tas, kas tiek darīts. Kas vislabāk pārzinās uzņēmējdarbības vidi, ja ne uzņēmēji? Protams valdība sadarbojas ar uzņēmējiem, bet autora ieteikums būtu censties vairāk ieklausīties uzņēmējos, jo tikai kopīgiem spēkiem iespējams gūt vislielākos panākumus.

3.3. Autora veiktā intervija ar LIAA investīciju piesaistes ekspertu

Darba autors darba gaitā veica interviju ar Latvijas Investīciju un Attīstības Aģentūras (LIAA) investīciju piesaistes menedžeri Reini Āzi. Ikdienā Reinis strādā ar projektiem, kas ir enerģētikas, zaļo tehnoloģiju un kokapstrādes sektorā, taču intervijas gaitā tika runāts par kopējo ārvalstu investīciju situāciju, intervējamā nozarei pieskaroties tikai nedaudz. Veicot interviju, tika apskatīti vairāki jautājumi, kas lielākoties skāra tieši investīciju situāciju praksē. Tika apskatīti jautājumi par LIAA darbošanās virzieniem un darbošanās virzieniem kā investīciju departmentam, galvenajiem faktoriem uz kuriem balstās investors, tika raksturota šī brīža situācija Latvijas ekonomiskajā vidē un situācija kokapstrādes sektorā. Tāpat tika apskatīta Ukrainas notikumu ietekme uz investīciju piesaisti, kā arī intervējamais izteica savas prognozes par tuvu nākotni investīcijas piesaistes jomā. Pilnā intervija atrodama pielikumā.

Intervijas sākumā intervējamais deva ieskatu par LIAA būtību. LIAA darbojas Ekonomikas ministrijas pakļautībā. Aģentūrai ir 4 galvenie darbošanās novirzieni – investīciju piesaiste, eksports un eksporta pakalpojumi, uzņēmējdarbības attīstības sekmēšana, kā arī Eiropas Savienības struktūrfondu administrēšana. LIAA ir galvenais atbalsta punkts ārvalstu uzņēmējiem informācijai par dažādām atbalsta programmām. Kā investīciju departments LIAA darbojas šādos veidos:

- vāc makroinformāciju par sektoru. Šajā informācijā ietilpst arī nodokļu sistēma un likumdošana attiecībā uz dažādiem produktiem un veidiem;
- nodrošina klientus ar biznesa kontaktiem;
- ir atbalsta vai kontakta punkts uzņēmējiem ar valsts vai pašvaldību institūcijām;
- ir sekretārs Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu padomei;
- administrē savu investīciju un nekustamo īpašumu datubāzi;
- atbalsta uzņēmējus, sniedzot informāciju par dažādām biznesa atbalsta programmām, Eiropas Savienības struktūrfondu, Norvēģijas grantiem utt.;
- palīdz ar uzņēmumu reģistru, kā arī ar nepieciešamo informāciju palīdz uzsākt uzņēmējdarbību;
- palīdz ar citiem potenciālajiem investoriem interesējošajiem jautājumiem.

LIAA interesējas par uzņēmuma gaitām arī pēc investīciju veikšanas. Redzot, ka uzņēmums darbojas veiksmīgi, aģentūra aicina uzņēmumu paplašināt savu darbību. Pasaules tendence ir tāda, ka investīciju apjomi sāk palielināties tieši tiem uzņēmumiem, kas vēlas paplašināties. Latvijā, pēc LIAA pārstāvja vārdiem, situācija ir tāda, ka apmēram 60% ir

jaunie projekti, kas ir realizējušies, savukārt pārējie 40% uzņēmumu ir tādi, kas plāno paplašināties.

Par galvenajiem faktoriem praksē, pēc kuriem vadās potenciālais investors, Reinis sauc tiesiskumu, likumdošanas spēju valdīt, novietojumu pret mērķa tirgiem un izejmateriāliem, ja tādi uzņēmumam nepieciešami, tāpat svarīga ir arī fiziskā un elektroniskā infrastruktūra, kā arī nodokļu politika, nodokļu sistēma un tās paredzamība. No visiem šiem faktoriem intervējamais izceļ tieši tiesiskumu, jo investoram ir svarīga investīciju drošība, investējot mērķa valstī. Investors labāk ieguldīs savu kapitālu valstī, kurā nav iespējama situācija, ka kādā brīdī pēkšņi valsts atņem investora kapitālu.

Runājot par esošo situāciju Latvijas ekonomiskajā vidē, intervējamais izsakās, ka tā nav lieliska, bet ir salīdzinoši laba. Katru gadu vērojama neliela izaugsme, par ko liecina dažādi starptautiski pētījumi, kā piemēram, Pasaules bankas veiktais Doing Business ziņojums. Intervijā Reinis min, ka Latvijas salīdzinoši zemo atalgojumu var vērtēt gan pozitīvi, gan negatīvi. Pozitīvais atalgojuma ziņā ir tas, ka investors ir priecīgs, jo darbaspēks par salīdzinoši zemu darba algu veic diezgan kvalitatīvu darbu. Ne velti Latvija Eurostata produktivitātēs allaž ieņēmusi vietu tabulas augšgalā. Tomēr jāatzīmē, ka tas vairāk skaidrojams tieši ar zemo atalgojumu valstī. Savukārt, par vājāko rādītāju LIAA pārstāvis min enerģijas pieejamību. Reinis min piemēru, ka uzņēmējam, vēloties būvēt kokapstrādes ražotni, ir jādomā par to, ka šai ražotnei visticamāk būs nepieciešama atsevišķa apakšstacija, kas prasīs lielus papildu līdzekļus. Tiesa, Ekonomikas ministrija uz 2017.-2018. gadu plāno likumprojektus elektrības pieslēguma ziņā, kas atvieglotu pieslēgšanos elektrotīklam, tā kā var teikt, ka valdība cenšas labot vājās vietas.

Kokapstrādes sektorā, kas ir viena no Reiņa specialitātēm, situācija pēdējos gados paliek arvien labāka. Latvijas valsts meži veic fantastisku darbu, katru gadu reinvestējot mežā, meža infrastruktūrā un cirsmu kopšanā. Pēdējos gados, pateicoties šīm darbībām, palielinās krāja jeb mežā augošais, gatavais kokmateriāls. Intervējamais izsakās, ka pēdējā laikā ir krietni palielinājusies interese no ārvalstu uzņēmumiem par koka granulū un šķeldas ražošanas iespējām Latvijā. Intereses pieaugums ir skaidrojams ar to, ka Latvijai ir labi eksporta rādītāji šajā jomā, turklāt Rietumeiropā un Skandināvijā ir daudz augstākas cenas nekā Latvijā. Tas ir pietiekams iemesls, lai valstis, kas importē šo produkciju, sāktu apsvērt savu ražotņu atvēršanu Latvijā. Tāpat Reinis skaidro, ka Latvijas kokapstrādes sektorā ir daudz spēcīgu nozaru gan Eiropas gan pasaules līmenī. Visvairāk Reinis izceļ Latvijas finieri, kas savā nišā būtībā ir pasaules vadošais uzņēmums augstas kvalitātes bērzu finiera ražošanā. Šim Latvijas uzņēmumam pieder aptuveni 17-18% no visas pasaules tirgus daļas šajā jomā. Starp Baltijas valstīm Latvijai ir pārliciecināmi lielākā koka nozare.

Jautājumā par Ukrainas krīzes ietekmi uz investīciju piesaisti, intervējamais izsakās, ka lielā mērā tā nav iespaidojusi Latvijas ekonomiku. Protams ir industrijas, kuras ir ietekmētas arī lielā mērā, taču makrolīmenī ietekme nav bijusi tik liela. LIAA pārstāvis min faktu, ka aptuveni 60% no visām pasaules investīcijām veido tieši Eiropas Savienības valstu investīcijas citās valstīs, līdz ar to ir jāsaprot to, ka eirozona var sākt pārkarst. Tapat Reinis min, ka var novērot divas lietas:

1. ir starptautiski uzņēmumi, kas saprotot situāciju Ukrainā, grib pārcelties prom no Krievijas, tiesa, saglabājot priekšrocības, kas bija strādājot Krievijā. Praksē ir bijuši vairāki pieprasījumi no starptautiskiem uzņēmumiem, kas bijuši Krievijā, bet tagad mēģina pārcelt savu uzņēmumu no Krievijas uz kādu citu valsti, visticamāk Austrumu vai Ziemeļaustrumu Eiropas valsti.
2. tādiem Ukrainas uzņēmumiem, kas jau kādu laiku ir apsvēruši iespēju iet iekšā Eiropas tirgū vai vesternizēt savu darbību, šī krīze ir bijusi kā grūdiens, lai saprastu, ka, ja ne tagad, tad kad? Turklāt Ukraina zin, ka Latvija ir „savējie”, un tāpēc viņiem varētu būt vieglāk ir investēt tādā „savējo” valstī.

Intervijas beigās Reinis izsaka savu personīgo prognozi par situāciju ar ārvalstu investīcijām tuvā nākotnē. Liela nozīme būs situācijas attīstībai Austrumukrainā, tāpēc jācer, ka situācija risināsies mierīgā veidā. Par Latvijas situāciju intervējamais izsaka savu personīgo viedokli, ka īstermiņā uz 2015. un 2016. gadu investīciju apjomi varētu būt nedaudz straujāki un lielāki, kurus varētu skaidrot ar papildus investīciju atbalstošiem mehānismiem. Uz desmitgades beigām investīciju pieaugums varētu palikt nedaudz lēnāks. Reinis izsaka cerību, ka uz desmitgades beigām situācija enerģētikas jomā varētu uzlaboties, jo liberalizējoties enerģijas tirgiem, tas varētu nedaudz samazināt enerģijas cenu. Tāpat par smagu jautājumu intervējamais uzskata demogrāfisko jautājumu. Tā kā Latvijā pamazām sāk aptrūkties augsti kvalificētu nozares speciālistu, visticamāk valstij būs jāļauj viņiem ieceļot. Sāpīgs solās būt arī bēgļu jautājums, ko vajadzēs risināt.

Interviju noslēdzot, Reinis izsakās, ka latviešu tomēr ir talantīga nācija ar lielu potenciālu!

SECINĀJUMI

1. Investīcijas ir viens no nozīmīgākajiem ekonomikas izaugsmes nosacījumiem. Palielinoties to daudzumam tautsaimniecībā, rodas iespēja paplašināt ražošanu, tādējādi radot jaunas darbavietas, uzlabojot iedzīvotāju labklājības līmeni un palielinot ienākumus gan iedzīvotājiem, gan valsts budžetam
2. Lai gan investīciju definīcijas ir dažādas, to būtība ir viena – kapitāla ieguldīšana ar mērķi gūt peļņu.
3. Investīcijas var klasificēt pēc dažādiem faktoriem, bet visbiežāk tās klasificē pēc: ieguldījuma objekta, investēšanas mērķa, investēšanas perioda, īpašuma formas, riska vai reģionālās piederības.
4. Lai spētu veiksmīgi piesaistīt ārvalstu investorus, valstij ir jāpadara pievilcīga investīciju vide.
5. Latvijas Ģeogrāfiskais novietojums ir piemērots tranzīta un loģistikas organizēšanai Eiropas Savienības, Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) un Āzijas tirgiem.
6. Viena no visātrāk augošajām Latvijas nozarēm ir kokapstrādes nozare. Pēdējos gados vērojams vērā ņemams pieaugums koksnes eksporta rādītājos.
7. Latvijas kredītreitings ilgtermiņa saistībām pēdējos gados piedzīvojis pozitīvas pārmaiņas, turklāt nākotnes vērtējums ir stabils.
8. Pasaules Bankas pētījumā „Doing Business 2015”, Latvija ieņem 23. vietu pasaulē un 9. vietu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm.
9. Zemākā pozīcija Latvijai „Doing business 2015” pētījumā ir elektroenerģijas pieslēguma rādītājā, kurā tā ieņem 89. vietu.
10. „Globālās konkurētspējas ziņojumā 2014-2015” Latvija ieņēma 42. vietu starp 144 pasaules valstīm.
11. Labākais rādītājs „Globālās konkurētspējas ziņojumā 2014-2015” Latvijai bija „darba tirgus efektivitāte”, kurā tā ieņēma augsto 17. vietu.
12. Zemākais rādītājs „Globālās konkurētspējas ziņojumā 2014-2015” Latvijai bija kritēriju grupā „tirgus lielums”, kurā tā ieņēma 95. pozīciju.
13. Atbilstoši Globālās konkurētspējas ziņojumam par problemātiskākajiem faktoriem investīciju veikšanai Latvijā, var uzskatīt neefektīvu valdības birokrātiju, nodokļu likumdošanu un pārvaldi, pieeju finansējumam, korupciju un salīdzinoši slikti izglītotu darba spēku.
14. Pozitīvie faktori ir elastīgs darba atalgojums, brīva tirdzniecība, datoru un interneta plaša izplatība.

15. Latvija Korupcijas uztveres indeksā 2014. gadā ierindojās 43. vietā ar 55 punktiem no 100.
16. Finanšu ministrijas definētie nodokļu politikas pamatprincipi ir: ieņēmumu pietiekamība, efektivitāte, taisnīgums, vienkāršība, aktualitāte, terminēti nodokļu atvieglojumi un savlaicīgums.
17. Nodokļu likmes Latvijā ir mainīgas, tāpēc tās sagādā liekus sarežģījumus gan ārvalstu investoriem, gan pašmāju uzņēmējiem.
18. 2010. gadā Baltijā investīciju apjomi bija samazinājušies par 63%, salīdzinot ar pirmskrīzes apjomiem, taču stabilizējoties ekonomikai, bija vērojams investīciju pieaugums, kura rezultātā 2013. gada investīciju apjomi Baltijā atpalika vairs par 30%, salīdzinot ar pirmskrīzes apjomiem.
19. Investīciju kāpumu ierobežo vājā kreditēšana un zemais pieprasījums, kas ir nozīmīgākais investīcijas veicinošais faktors, balstoties uz uzņēmumu vadītāju aptaujas rezultātiem.
20. Vislielākais tiešo investīciju daudzums ieplūst finanšu un apdrošināšanas sektorā, kur ieplūst 3 013.5 miljoni eiro, jeb ceturtdaļa no visām ārvalstu tiešajām investīcijām.
21. Tiešo ārvalstu investīciju kopējā apjomā ir vērojama pozitīva augšanas tendence, no 10 257.91 miljoniem eiro 2012. gadā, 2013. gadā tās pieauga līdz 11 569.61 miljoniem eiro, bet gadu vēlāk, 2014. gadā, tās sasniedza jau gandrīz 12 miljardus eiro.
22. Visvairāk ārvalstu tiešo investīciju Latvijā tiek ieguldīts no Eiropas Savienības. Eiropas Savienības valstis ieguldījušas 8 219,14 miljonus jeb 69% eiro no kopējā ārvalstu tiešo investīciju apjoma.
23. Lielākie ārvalstu tiešo investīciju apjomi eirozonā nāk no Nīderlandes, Kipras, Vācijas un Igaunijas, kuras Latvijā ieguldījušas attiecīgi 962,29, 878,36, 669,88 un 560,19 miljonus eiro.
24. Iespaidīgs kritums ir ārvalstu tiešo investīciju plūsmā no Īrijas. No 2012. gadā ieguldītajiem 248,2 miljoniem eiro, 2013. gadā ieguldītais apjoms piedzīvoja kritumu līdz 12,96 miljonu eiro robežai un 2014. gadā tas nokrita jau zem 10 miljoniem eiro.
25. 2012. gadā Ungārija Latvijā bija ieguldījusi tikai 0,86 miljonus eiro. Pēc gada, 2013. gadā, ārvalstu tiešo investīciju apjoms no Ungārijas uzleca līdz 238,44 miljoniem eiro.
26. Rūpniecībā, transportā, valsts pārvaldē un aizsardzībā un operācijās ar nekustamo īpašumu ir ieguldīts vislielākais nefinanšu investīciju apjoms, kas kopā veido aptuveni 66% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma jeb 3 025,78 miljonus eiro.

27. Apstrādes rūpniecība kopā ar elektroenerģijas, gāzes apgādi un siltumapgādi aizņem 80% no kopējā rūpniecības nozarē ieguldītā nefinanšu investīciju apjoma 2013. gadā jeb attiecīgi 448,92 un 435,87 miljonus eiro.
28. Lielākie nefinanšu investīciju apjoma pieaugumi 2013. gadā vērojami operāciju ar nekustamo īpašumu nozarē un valsts pārvaldes un aizsardzības nozarē, kas bijuši attiecīgi gandrīz 60 un 50 miljonus eiro lieli.
29. No 634,60 miljoniem eiro 2012. gadā, kas bija ieguldīti apstrādes rūpniecībā nefinanšu investīciju veidā, piedzīvots iespaidīgs kritums par 185,68 miljoniem eiro jeb 29,26%.
30. Laika periodā no 2011. līdz 2013. gadam vērojams nefinanšu investīciju apjoma pieaugums no 3 964,72 miljoniem eiro līdz 4 607,34 miljoniem eiro, salīdzinot 2012. gadu ar 2013. gadu, redzams, ka tomēr ir neliels kritums kopējā nefinanšu investīciju apjomā par 2,87%.
31. Gandrīz puse jeb 2 152,8 miljoni eiro no kopējām nefinanšu investīcijām 2013. gadā ir ieguldīta Rīgas reģionā.
32. Latgales un Vidzemes reģionos, ieguldīts vismazāk nefinanšu investīciju, attiecīgi 434,4 un 341,2 miljoni eiro jeb 9% un 7% no kopējā nefinanšu investīciju apjoma.
33. Latvijā investīciju vides veicinošie pasākumi tiek veikti saskaņā ar tādiem plāniem kā Valdības rīcības plāns, Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns, Nacionālais attīstības plāns, Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes.
34. Galvenais NAP2020 mērķis ir „Ilgtspējīga Latvijas ekonomikas izaugsme ar pieaugošu valsts konkurētspēju starptautiskajos tirgos”.
35. Latvijā galvenais plāns, kas atbild par uzņēmējdarbības vides sakārtošanu, ir Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns.
36. Par esošo situāciju Latvijas ekonomiskajā vidē, LIAA investīciju piesaistes eksperts izsakās, ka tā nav lieliska, bet ir salīdzinoši laba. Katru gadu vērojama neliela izaugsme.
37. Latvijas finieris savā nišā būtībā ir pasaules vadošais uzņēmums augstas kvalitātes bērzu finiera ražošanā. Šim Latvijas uzņēmam pieder aptuveni 17-18% no visas pasaules tirgus daļas šajā jomā.
38. LIAA investīciju piesaistes eksperta personīgais viedoklis ir, ka īstermiņā uz 2015. un 2016. gadu investīciju apjomi varētu būt nedaudz straujāki un lielāki, kurus varētu skaidrot ar papildus investīciju atbalstošiem mehānismiem.

PRIEKŠLIKUMI

1. Autors tomēr uzskata, ka reģionu attīstībai ir jābūt līdzvērtīgai. Protams, Rīgas reģions visticamāk, vienmēr būs ar lielākajiem investīciju apjomiem, bet runājot par pārējiem reģioniem, autors vēlētos, lai tiktu pieņemti Rīcības plāni arī par investīciju vides uzlabošanu citos reģionos, ne tikai Latgalē. Latgale ir viens no vājākajiem Latvijas reģioniem, bet nekur tālu nav arī Vidzeme un pārējie reģioni. Tāpat pakāpeniski vajadzētu iepludināt investīcijas lauku teritorijās, lai uzlabotu infrastruktūru arī tur.
2. Nozīmīgs rādītājs, ko vajadzētu būtiski uzlabot, ir elektroenerģijas pieslēguma rādītājs. Elektroenerģijas cenas ir augstas, turklāt, ja tiek būvēta liela ražotne, tai visticamāk vajadzēs savu apakšstaciju, kuras izbūvei vajadzēs papildu līdzekļus. Šie papildu līdzekļi visticamāk būs liela summa, kuru vajadzēs maksāt investoram. Tas var atturēt ārvalstu investoru no investīciju ieguldīšanas Latvijā.
3. Latvijai vajadzētu vairāk censties sevi prezentēt starptautiskā vidē. Autors ieteiktu valdībai ieguldīt līdzekļus dažādu starptautisku reklāmu izveidošanai, kas saistītas ar Latvijas potenciāla un bagātību, kā piemēram mežu, prezentēšanu. Tādā veidā Latvija varētu iegūt papildu investorus, kā arī tā būtu iespēja pavērt jaunus eksporta tirgus. Latvijai ir potenciāls, taču mazo līdzekļu dēļ un mazā tirgus lieluma dēļ, tas netiek pilnībā izmantots.
4. Autors uzskata, ka valstij vajadzētu vairāk ieguldīt tādās nozarēs kā zinātnē un medicīnā. Latvijā ārsti pelna maz, tādēļ veselības nozarē plaukst ēnu ekonomika. Savukārt, citās valstīs ārsts ir viena no augstākajām profesijām, tas arī liek Latvijas augsti kvalificētiem speciālistiem doties prom.
5. Valdībai vajadzētu savest kārtībā nodokļu sistēmu, lai tā būtu stabila un prognozējama. Bieža un neprognozējama nodokļu maiņa investīciju piesaistei nāk tikai par sliktu.
6. Vairāk un straujāk jāsāk pilnveidot elektroniskā infrastruktūra. Šobrīd Latvija ir labā līmenī skatoties, gan uz interneta pieejamību, gan interneta ātrumu. Tas ir jāizmanto jau šobrīd, lai varētu šādu privilēģiju izmantot pēc iespējas maksimālāk.
7. Valdībai vajadzētu turpināt klausīties uzņēmējos, un censties nenošķirt valdības līmeni no uzņēmēju līmeņa. Protams valdība sadarbojas ar uzņēmējiem, bet autora ieteikums būtu censties vairāk ieklausīties uzņēmējos, jo tikai kopīgiem spēkiem iespējams gūt vislielākos panākumus.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Likumi un MK noteikumi:

- 1) Latvijas Republikas likums *Par nodokļiem un nodevām*. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=33946>
- 2) Latvijas Republikas Satversme. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980>
- 3) Ministru kabineta rīkojums Nr.151 Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=265490>
- 4) Ministru kabineta rīkojums Nr.230 Par Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2015. – 2017. gadā. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/273813-par-ricibas-planu-latgales-regiona-izaugsmei-2015-2017-gadam>
- 5) Ministru kabineta rīkojums Nr.249 Par Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņem 2013. – 2019. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=257597>
- 6) Ministru kabineta rīkojums Nr.281 Par Rīcības plānu Latgales reģiona izaugsmei 2012. – 2013. gadā. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=249821>
- 7) Ministru kabineta rīkojums Nr.694 Par uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plānu 2014. – 2015. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270607-par-uznemejdarbibas-vides-uzlabosanas-pasakumu-planu-2014-2015-gadam>
- 8) Saeimas paziņojums Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 23.05.) pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=253919>
- 9) Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa nozarēm. [tiešsaiste] (skatīts 15.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=131>
- 10) Latvijas Banka. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa valstīm. [tiešsaiste] (skatīts 16.05.) pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=128>
- 11) Latvijas kredītreitinga rādītāji. [tiešsaiste] (skatīts 05.05.) pieejams: <http://www.tradingeconomics.com/latvia/rating>
- 12) LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas nemateriālajos ieguldījumos un pamatlīdzekļos pa darbības veidiem. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams:

- http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0050_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
- 13) LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas pa darbības veidiem. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0030.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
- 14) LR Centrālā statistikas pārvalde. Nefinanšu investīcijas statistiskajos reģionos. [tiešsaiste] (skatīts 17.05.) pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikgad_invest/IV0040_euro.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0
- 15) LR Ekonomikas ministrija. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. [tiešsaiste] (skatīts 15.05) pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_dec_lv.pdf
- 16) LR Satiksmes ministrija. Latvijas ostu kravu apgrozījuma salīdzinājums. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: http://www.sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_5071_12_2014_LV_ostu_apgroz_salidz_2013-2014.pdf
- 17) LR Satiksmes ministrija. Latvijas tranzīta jomas raksturojums. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: <http://sam.gov.lv/satmin/content/?cat=112>
- 18) Pasaules Bankas Doing business ziņojums 2015. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/latvia/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf
- 19) Pasaules ekonomikas foruma Globālās konkurētspējas ziņojums 2014-2015. [tiešsaiste] (skatīts 07.05.) pieejams: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- 20) **Babuškina S.** *Labvēlīgas investīciju vides veidošanas problēmas Latvijā: promocijas darbs.* Rīga: Latvijas Universitāte (LU), 2004. 59.lpp.
- 21) **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas.* LU Starptautisko sakaru institūts, Rīga, 1996. 265 lpp.
- 22) **Didenko K.** *Korporatīvās finanses: Investīciju lēmumu pieņemšana.* – Rīga: RTU, 2001. 125 lpp.
- 23) *Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca.* – Rīga: Zinātne, 2000. 702 lpp.
- 24) **Kozlovs V.** *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums.* - Rīga: Latvijas Hipotēku un Zemes banka, 2005. 139 lpp.
- 25) **Krogzeme H.** *Finanses un nodokļi.* – Rīga: RTU tipogrāfija, 2010. – 568. lpp.

- 26) **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts*. - Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2012. – 224. lpp.
- 27) *Latvijas padomju enciklopēdija. 1. izdevums* – Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1983. 704 lpp.
- 28) **Leonoviča L.** *Uzņēmējdarbība un investīcijas*. - Rīga: RTU izdevniecība, 2005. 118 lpp.
- 29) **Oļevskis G.** *Starptautiskā ekonomika*. – Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2004. – 188 lpp.
- 30) **Paula D.** *Latvijas ekonomikas konkurētspēja un investīciju nozīme tās veicināšanā*. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2009. 166. lpp.
- 31) **Titarenko D.** *Investīcijas kā Latvijas ekonomikas izaugsmes faktors*. – Rīga: Transporta un sakaru institūts, 2006. – 166.lpp.
- 32) Ekonomikas ministrija: Mainītā „Doing Business” metodoloģija neļauj objektīvi salīdzināt Latvijas veikumu ar iepriekšējo gadu. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: http://financenet.tvnet.lv/viedokli/532993-em_mainita_doing_business_2015_metodologija_nelauj_objektivi_salidzinat_latvijas_veikumu_ar_ieprieksejo_gadu
- 33) Investīciju ābece: veidi, ietekme, vide un situācija Latvijā. Kasjanovs I., [tiešsaiste] (skatīts 01.05) pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/investiciju-abece-veidi-ietekme-vide-un-situacija-latvija>
- 34) Latvija Globālās konkurētspējas indeksā pakāpjas par 10 vietām. [tiešsaiste] (skatīts 07.05) pieejams: <http://www.diena.lv/latvija/zinas/latvija-globalas-konkuretspejas-indeksa-pakapjas-par-10-vietam-14068550>
- 35) Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vērtējums par tiesu sistēmu Latvijā. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=3907&mark=tiesu/sistema|korumpeta>
- 36) Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju viedoklis par korupcijas pastāvēšanu slimnīcās. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams: <http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=4446>
- 37) Latvijas kokasprādes attīstība: riski un iespējas. Zorgenfreija L., [tiešsaiste] (skatīts 03.05) pieejams: <https://www.makroekonomika.lv/latvijas-kokasprades-attistiba-riski-un-iespejas>
- 38) Latvijas Banka. Latvijas maksājumu bilance 2014. [tiešsaiste] (skatīts 01.05) pieejams: https://www.bank.lv/images/stories/pielikumi/publikacijas/LMB_2014.pdf

- 39) LR Finanšu ministrija. Reitingu aģentūra Fitch paaugstina Latvijas kredītreitingu uz „A-”. [tiešsaiste] (skatīts 05.05) pieejams:
<http://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/kreditreitings/48594-reitingu-agentura-fitch-paaugstina-latvijas-kreditreitingu-uz-a->
- 40) LR Finanšu ministrija. Reitingu aģentūra Moody's paaugstina Latvijas kredītreitingu uz „A3”. [tiešsaiste] (skatīts 05.05) pieejams:
<http://www.fm.gov.lv/lv/aktualitates/jaunumi/kreditreitings/50022-reitingu-agentura-moodys-paaugstina-latvijas-kreditreitingu-uz-a3>
- 41) LR Finanšu ministrija. Nodokļu politikas mērķi, pamatprincipi un sasniedzamie rezultāti 2013. – 2016. gadam. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.) pieejams:
http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/Nodoklu_politikas_merki_pamatprincipi_un_sasniedzamie_rezultati_2013_2016_gadam/
- 42) LR Finanšu ministrija. Nodokļu un nodevu sistēma Latvijā. [tiešsaiste] (skatīts 14.05.)
http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/nodoklu_un_nodevu_sistema_latvij_a/
- 43) LR Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Korupcijas uztveres indekss 2014: Latvijai kāpums par 6 vietām. [tiešsaiste] (skatīts 12.05.) pieejams:
<http://www.knab.gov.lv/lv/knab/press/article.php?id=469537>
- 44) Latvijas Universitāte. Studiju kursa „Investīcijas” materiāli. [tiešsaiste] (skatīts 02.05.) pieejami: <http://estudijas.lu.lv/course/view.php?id=1463>
- 45) Par Latviju. [tiešsaiste] (skatīts 11.05.) pieejams: <http://balticexport.com/?article=par-latviju-exp&lang=lv>
- 46) Standard & Poor's paaugstina Latvijas kredītreitingu. [tiešsaiste] (skatīts 5.05) pieejams: http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/standardpoors-paaugstina-latvijas-kreditreitingu.d?id=44555270
- 47) Valsts mežu dienests. Meža apsaimniekošana. [tiešsaiste] (skatīts 02.05) pieejams: <http://www.vmd.gov.lv/valsts-meza-dienests/statiskas-lapas/-meza-apsaimniekosana-?nid=870>

PIELIKUMI

1) Īepazīstīniet ar sevi!

Mani sauc Reinis. Strādāju Latvijas Investīciju un Attīstības Aģentūras (LIAA) investīciju piesaistes nodaļā ar projektiem, kas ir enerģētikas, zaļo tehnoloģiju un kokapstrādes sektorā.

2) Kāda ir LIAA būtība? Kādi ir LIAA galvenie darbošanās virzieni?

LIAA ir aģentūra, kas veicina investīciju ienākšanu Latvijā un attīstību, kā arī veic eksporta promociju. Aģentūra strādā Ekonomikas ministrijas pakļautībā. LIAA ir 4 galvenie novirzieni – investīcijas, eksports un eksporta pakalpojumi, uzņēmējdarbības attīstības sekmēšana un Eiropas Savienības struktūrfondu administrēšana. Mēs „izadministrējam” to, kam esam piešķīruši finansējumu iepriekšējā plānošanas periodā. Tāpat LIAA sadarbībā ar ekonomikas ministriju un Norvēģijas uzņēmumu „Innovation Norway” īsteno Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada plānošanas periodā līdzfinansēto programmu „Inovācijas „zaļās” ražošanas jomā”, kuras mērķis ir palielināt „zaļo” komersantu konkurētspēju, vairojot „zaļās” inovācijas un veicināt „zaļo” uzņēmējdarbību. Neraugoties uz to, ka mēs jaunajā plānošanas periodā vairs neadministrēsim jaunas programmas, mēs paliekam kā galvenais atbalsta punkts ārvalstu uzņēmējiem informācijai par šīm programmām.

3) Kādi ir LIAA darbošanās virzieni tieši kā investīciju departmentam?

1. Mēs vācam makroinformāciju par sektoru. Relatīvi tā ir iepazīšanas diligence par konkrētām nozarēm un apakšnozarēm, bet, tā kā mēs esam valsts aģentūra un mums ir ļoti daudz klientu, tas pats no sevis nosaka cik ļoti, tieši laika ziņā, mēs varam iedziļināties katrā konkrētajā lietā un produktā. Tāpat makroinformācijā ietilpst arī nodokļu sistēma un likumdošana attiecībā uz dažādākajiem produktiem un veidiem. Sadarbībā ar citām valsts iestādēm, izvērtējot katra konkrētā projekta nozīmību, veicam arī padziļinātākus informācijas apkopojumus.
2. Mēs nodrošinām klientus ar biznesa kontaktiem. Piemēram, ja pie mums nāk uzņēmums, kuram interesē kādi piegādātāji vai iespējamie partneri, mēs palīdzam ar informāciju par uzņēmumam interesējošiem partneriem.

1. Pielikuma turpinājums

3. Mēs arī esam atbalsta vai kontakta punkts ar valsts un pašvaldību institūcijām, ja uzņēmējiem nepieciešams komunicēt ar attiecīgajām institūcijām, vai nepieciešams atrast ar ko komunicēt vai kāpēc komunicēt.
4. LIAA ir sekretārs Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu padomei. Mēs nenosakām kurus jautājumus izskatīt padomei, jo to dara padomes sastāvs, kuru vada premjerministrs un attiecīgie nozaru ministri. Mēs mēģinām uztvert kāda ir tā vide un nodrošināt to ķēdi par kādiem jautājumiem būtu jārunā, un nesam šos jautājumus, no kuriem izvēlēties. Jautājumi galvenokārt ir par to, kas traucē attīstīties biznesa videi, stratēģiskiem investoriem, kas ir tiešām milzīgi investori, kā piemēram CEMEX u.t.t.
5. Mums ir arī sava investīciju un nekustamo īpašumu datubāze. Jebkurš cilvēks mums var iesūtīt informāciju par savu zemes plekšņi ar industriālo potenciālu, un tadā veida mēs administrējam šādu datubāzi. Uzņēmumam aizpildot „Investment project assesment form”, kas atrodama LIAA mājaslapā, mēs izejam cauri savai datubāzei, balstoties uz uzņēmuma norādītajām vajadzībām, piemēram, zemes vai telpu nepieciešamības, elektro pieslēguma u.c. vajadzībām.
6. Dažāda veida atbalsts uzņēmējiem. Piemēram, mēs sniedzam informāciju par dažādām biznesa atbalsta programmām, Eiropas struktūrfondiem, Norvēģijas grantiem, dažādām nodarbinātības produktiem utt.
7. Palīdzam ar uzņēmumu reģistru un no praktiskā viedokļa informējam kā uzsākt savu uzņēmējdarbību.
8. Un vēl dažādi jautājumi, kas var interesēt potenciālos investorus.

LIAA aģentūras līmenī mēģinām izrādīt rūpes par esošajiem uzņēmumiem, kā arī mēģinām strādāt, lai esošie uzņēmumi kļūtu par tādiem kā ekselences centriem savā koncernā. Tāpat cenšamies likt šiem uzņēmumiem saprast, ka LV ir tā vieta, kur viņi ir spējīgi darīt vēl vairāk, paplašināties un nodarbināt vēl vairāk cilvēku. Arī pēc investīciju veikšanas mēs interesējamies kā uzņēmumam iet, mēģinām palīdzēt iespējamajos veidos, kā arī varbūt nedaudz „paprovocējam” apsvērt iespēju paplašināties Latvijā, ja tik labi iet. Šajā ziņā jāsaka, ka ir vairāki dalīto pakalpojumu centri (shared service centres), kuri Latvijā ir sākuši ar 50-70 darbiniekiem, un šobrīd ir paplašinājušies jau līdz 450-600 darbiniekiem. Vispārīgā situācija ir tāda, ka investīciju apjoms pasaulē sāk palielināties tieši uzņēmumiem, kas vēlas paplašināties, nevis jaunajiem uzņēmumiem, jo – cik ilgi būs tik daudz jaunu uzņēmumu, kas vēlas vērt vaļā jaunas ražotnes? Uz doto brīdi Latvijā gan, situācija ir tāda, ka aptuveni 60% ir jaunie projekti, kuri ir realizējušies, savukārt pārējie 40% ir uzņēmumi, kas paplašināsies.

4) Kādi praksē ir galvenie faktori uz kuriem balstās investors, izvēloties valsti kurā ieguldīt savu kapitālu?

Viss sākas ar tiesiskumu, likumdošanas spēju valdīt. Investoram svarīga ir investīciju drošība investējot mērķa valstī. Latvijai, ir noslēgti vairāki investīciju aizsardzības līgumi un līgumi par dubulto taksāciju ar vairākām pasaules valstīm, vēl bez ES valstīm. Manuprāt, pats svarīgākais ir, lai, tad kad investors nāk uz šejieni, viņš zin, ka valsts nav „plēsīga”, ka nepastāv iespēja kādā brīdī atklātā vai aizvērtā veidā savu ieguldīto naudu zaudēt, valstij atņemot investora kapitālu. Kamēr viss ir kārtībā, investori, relatīvi vieglākas peļņas dēļ, zināmā mērā ir gatavi paciest zināmas pelēkas darbības konkrētu valstu vidē. Toties tajā brīdī, kad investori saprot, ka šīs darbības paliek arvien biežākas un biežākas, viņi sāk meklēt tādas valstis, kurās viņi var justies drošāk juridiskā ziņā. Nākošais faktors varētu būt novietojums atkarībā pret mērķa tirgiem, tāpat arī pret izejmateriāliem, ja tādi uzņēmumam ir. Tā noteikti ir arī infrastruktūra, kas sevī ietver gan fizisko, gan mūsdienās arvien būtiskāko elektronisko infrastruktūru. Latvija tieši elektroniskās infrastruktūras attīstībā ir viena no vadošajām valstīm pasaulē. Interneta ātrumā mēs atrodamies top 10 pasaulē. Tāpat svarīga ir nodokļu politika, nodokļu sistēma un tās paredzamība, nodokļu lielums un birokrātiskais process, ko nodokļu maksāšana ietver sevī.

5) Raksturojiet šī brīža situāciju Latvijas ekonomiskajā vidē!

Latvija iepriekšējos gadus ir pozicionējusies kā viena no ātrāk augošajām ekonomikām eirozonā. Protams šī izaugsme nav salīdzināma ar Āzijas izaugsmi, bet priekš Eiropas Savienības un Eirozonas tas ir diezgan pieklājīgs pieaugums. Pāgājušajā gadā pieauguma ātrums nav bijis tik liels kā mēs varētu būt vēlējušies, bet tas tik un ta ir bijis 2,4%, kas protams nav 4%, bet tik un tā, salīdzinot ar Eiropas Savienības vai eirozonas vidējo pieauguma ātrumu 1,3%, Latvijā šis rādītājs ir gandrīz 2 reizes lielāks. Kopējā tendence ir pozitīva.

Uzņēmējdarbības vide ir svarīgākā, tomēr to veido daudzas komponentes. Uzņēmumiem, kuriem ir vairāk darbinieku, būs interesantāks atalgojuma jautājums. Šajos rādītājos Latvija ir labā līmenī. Nodokļu maksāšanas process ir vieglāks un prasa mazāk darbību nekā vidējais Eiropas līmenis. Protams svarīgs faktors ir arī darba atalgojums. Nav noslēpums, ka Latvijā ir salīdzinoši zems atalgojums. Tas ir tāds kā divasmeņu zobens. No vienas puses ir labi, ka mums ir nedaudz zemāks atalgojums, jo tas investoram parāda to, ka Latvijā ir talantīgi

1. Pielikuma turpinājums

cilveki, kas var iztikt ar mazāku naudu. Tajā pašā laikā mūsu dzīves līmenis un tās pašas algas nav pārāk augstas. Neskatoties uz to, Latvija Eurostata produktivitātes rādītājos vienmēr ir bijusi top 3, šobrīd atrodoties pirmajā pozīcijā Eiropā pēc cilveku produktivitātes. Šis indikators parāda cik daudz naudas investors, ieguldot savos darbiniekos, var saņemt atpakaļ pret katru savu ieguldīto eiro. No vienas puses šādos rādītājos varam apskatīt cilvēku produktivitāti, bet no otras puses tas vairāk saistās ar zemo atalgojumu. Tiesa, mēs vairs neesam tik atšķirīgi no mūsu kaimiņiem Eiropā, jo šis līmenis sāk izlīdzināties.

Kopumā par makroekonomiku rādītāji nav lieliski, bet tie ir salīdzinoši labi. Investīciju ziņā mēs konkurējam ar Lietuvu un Igauniju. Visas 3 Baltijas valstis ir līdzās – Igaunija ir nedaudz priekšā, bet Lietuva ir aiz mums. Investoriem, it īpaši investoriem no Ziemeļamerikas, būtiski ir dažādi Pasaules Bankas pētījumi, kā piemēram, Doing Business ziņojums. Katru gadu šajā rādītāja esam nedaudz labāki. DB 2015 mēs esam 23., tiesa Igaunija ir 17. pozīcijā. Šie indikatori ļauj veselīgi un paškritiski paskatīties uz tām lietām, kuras vajadzētu labot. Mūsu vājākā vieta 2015. gada DB ziņojumā ir enerģijas pieejamības rādītājā, kurā atradamies 89. vieta pasaulē. Protams var strīdēties par metodoloģijām utt., bet tā pozīcija nevar diametriāli mainīt savu atrašanās vietu par 50 vietām. LIAA ir kā politikas ieviešanas valsts iestāde. LIAA neizstrādā politiku, bet gan darbojas ar jau izstrādāto politiku. Mēs paši nevaram veidot šīs pārmaiņas, betmēs kalpojam kā ļoti laba atpakaļejoša saite gan mūsu ministrijai, gan citām ministrijām, ar kurām mēs sadarbojamies, mēģinot identificēt tās lietas, kuras vajadzētu uzlabot. Pēdējos gados ir noticis daudz kas, lai šī vide sakārtotos un būtu vēl labāka nekā tā ir šobrīd. Šajā sakarā Ekonomikas ministrija ir izteikusies, ka uz 2017. un 2018. gadu plānojas likumprojekti, kas tieši elektrības pieslēguma ziņā atvieglotu pieslēgšanos elektrotīklam. Piemēram, kokapstrādes nozarē, piemums atnāk uzņēmējs un grib taisīt kokapstrādes ražotni. Kokapstrādei ir tas „skaistums”, ka ta ir elektroenerģijas ekstensīva nozare. Ļoti bieži, ja tas nav kāds biznesa parks vai kas tamlīdzīgs, tam ir nepieciešama sava atsevišķa apakšstacija tikai lai nodrošinātu pievadu, nemaz nerunājotpar tālāku izbūvi utt. Tāda apakšstacija un izbūve vien nopietnā projektā var iesniegties pat līdz pusmiljonam eiro. Investors, nākot ar savām investīcijām uz mūsu valsti, maksā uzņēmuma nodokli, nodarbina darbiniekus, darbinieki maksā ienākuma nodokli. Protams investoram kaut kas ir jāinvestē infrastruktūrā, bet prasīt papildus visām iepriekšminētajām summām klāt vēl tik ekstensīvus līdzekļus neizklausās pareizi. Katrā ziņā ir daudz ko mēs varētu darīt, lai iedrošinātu šo uzņēmumu nākt uz Latviju.

6) Kāda ir situācija Jūsu specialitātē, kokapstrādes sektorā?

Nav noslēpums, ka meži ir viena no Latvijas bagātībām. Aptuveni 54-56% no Latvijas teritorijas aizņem mežu platības, turklāt šajā skaitlī nav ierēķinātas bijušās lauksaimniecībai izmantojamās zemes, kurās nāk iekšā mežs. Realitātē šis skaitlis ir ļoti tuvu 60%. Tas ir tāds pirmais vispārīgais rādītājs investoram. Otrais būtu „standing volume” jeb krāja, kas ir mežā augošais, gatavais kokmateriāls. Pēdējos gados šis rādītājs palielinās. Kas ir būtiski, ir ļoti nepieciešams nodrošināt šo te cirsmu kopšanu un noteiktu ciršanas līmeni. Mežu tīrīšana un cirsmu kopšana nodrošina vietu jauniem, veseliem kokiem, kas aug ātrāk un arī masīvāk. Cilvēkiem ir radies stereotips, ka mežus izcirst ir slikti jebkurā gadījumā, bet tā nav. Mežu izciršana ir pat nepieciešama un vajadzīga. „Valsts meži” šajā ziņā dara fantastisku darbu. Esot ļoti progresīvs un domājošs uzņēmums, viņi no savas peļņas katru gadu reinvestē mežā un meža infrastruktūrā, kā arī cirsmu kopšanā.

Pēdējā laikā ir ļoti palielinājusies interese no uzņēmumiem par koka granulu un šķeldas ražošanas iespējām Latvijā, jo mums ir ļoti labi eksporta rādītāji, turklāt cenas Rietumeiropā un Skandināvijā ir daudz augstākas nekā Latvijā. Līdz ar to lielākā daļa, gandrīz pilnībā viss, no šīs produkcijas tiek eksportēta uz tādām valstīm kā Zviedrija, Dānija, Vācija, Lielbritānija. Varētu spekulēt par to, ka no šo valstu tirgiem, šie uzņēmēji saprot, ka kādēļ maksāt dārgāk par gala produktu, ja viņi var atbraukt šeit un ražot granulas paši sev.

Mums ir daudzas spēcīgas nozares Eiropas līmenī, kā arī ir vairākas nozares, kas ir spēcīgas arī pasaules līmenī. Mums ir Latvijas finieris, kas savā nišā ir būtībā pasaules vadošais uzņēmums augstas kvalitātes bērzu finiera ražošanā. Uzņēmumam, kas ir dibināts un izaudzis Latvijā, ir aptuveni 17-18% no visas pasaules tirgus daļas. Viņiem ir rūpnīcas gan Igaunijā, gan Zviedrijā, gan citur Eiropā. Tāpat mums allaž spēcīga ir bijusi mēbeļu industrija. No Baltijas valstīm Latvijai ir pārliecinoši lielākā koka nozare kā tāda. Mums ir tradīcijas šajā nozarē, kuru ietekmi nav iespējams statistiski izmērīt. Latviešiem vēsturiski patīk strādāt ar koku, jo mēs latvieši esam dabas cilvēki.

7) Kā situāciju Ukrainā ir ietekmējusi situāciju ar investīciju piesaisti?

Noteikti nav tā, ka tagad neviens uz mums neskatās Ukrainas konflikta dēļ, tomēr investoriem vajag to drošības sajūtu, ka nenotiks nekas tāds, kas var apdraudēt uzņēmuma pastāvēšanu. No mikroekonomikas viedokļa, uzņēmums ir gatavs investēt ārzemēs tajā mirklī, kad tas sasniedz noteiktu lielumu un izmēru, jūtās drošs, saprot visas priekšrocības, kuras jaunā valsts

1. Pielikuma turpinājums

viņam nesīs. Nevar teikt, ka Ukrainas krīze ir ietekmējusi Latvijas ekonomiku lielā mērā. Ietekme ir bijusi, kā arī noteikti, ka ir industrijas, kuras ir ietekmētas lielā mērā, tomēr ja mēs skatāmies makrolīmenī, tad tā ietekme nav bijusi tik liela. Investīciju pieaugums ir, varbūt tas nav tik ātrs un liels kā mums visiem gribētos, bet to var izskaidrot ar mūsu ekonomikas lielumu un globālajām tendencēm. No visām pasaules investīcijām ~60% veido Eiropas Savienības investīcijas citās valstīs, un mums ir jāsaprot, ka, eirozona var sākt pārkarst, jo sāk parādīties zīmes, ka tā varētu pārkarst. Rietumu valstis arī ir tās galvenās investētājas. Viens jautājums ir - kāda ekonomika ir mērķa valstī-, bet cits jautājums ir - kāda ir ekonomika uzņēmuma, kurš ir gatavs investēt, valstī? Nevaru teikt, ka tā ir milzīga parādība, bet tas ko var novērot ir divas lietas: 1) Ir starptautiski uzņēmumi, kas vienkārši, saprotot situāciju Ukrainā, ka tas ir nedaudz vairāk nekā Krievija parasti ir rīkojusies, tomēr grib pārcelties prom no Krievijas, bet kaut kādā ziņā saglabāt priekšrocības, kas bija strādājot Krievijā, pārsvarā runājot par ģeogrāfiskajām priekšrocībām, drošvien pret viņu tirgiem, kompānijām, kas strādā uz Centrālās turgu. Teiksim, šīm te kompānijām praksē ir bijuši vairāki pieprasījumi no starptautiskajiem uzņēmumiem, kas bijuši Krievijā, un tās mēģina pārlīkt savu uzņēmumu no Krievijas uz kādu citu, visticamāk Austrumeriopus, Ziemeļaustrumu valsti. 2) Tādi Ukrainas uzņēmumi, kas jau kādu laiku ir apsvēruši iespēju iet iekšā Eiropas turgū vai vesternizēt savu darbību. Daži protams ir bijuši spiesti to darīt, bet ir arī vērojama tendence, ka uzņēmumiem, kuri jau ilgāku laiku ir domājuši par to, šī te krīze ir bijusi kā grūdiens, lai saprastu – ja ne tagad, tad kad?

Pavisam godīgi sakot ir atšķirības starp daudzām valstīm, bet tās atšķirības salīdzinoši nav tik lielas, līdz ar to valstis ekonomiskā vai investīciju pieņemšanas ziņā ir diezgan līdzīgas. Visas 3 Baltijas valstis ir top 30 pasaules valstis dažādos uzņēmējdarbības uzsākšanas rādītājos. Mentalitāte ar ir relatīvi līdzīga, tāpat arī ģeogrāfija ir relatīvi līdzīga. Līdz ar to ir jāsaprot, ka ir daudzas analītiskās lietas – skaitļi un statistika u.c.- un ir tas cilvēciskais faktors, ka tev vienkārši patīk, ka latvieši dzied dziesmu svētkos, meitenes ir skaistas, ka šī ir vieta, kurā es gribu investēt. Tādēļ ir ļoti svarīgi, ka cilvēki no Ukrainas (ne tikai investīciju jomā) zina, ka mēs esam ar viņiem, ka viņi nav atstāti vieni. Lai gan mēs ar viņiem nekarojam plecu pie pleca, bet mēs esam no sērijas – „savējie”. Varbūt tādā „savējo” valstī ir vienkāršāk investēt, un gribās vairāk investēt, nekā citā valstī, piemēram, Ungārijā, kurā premjers ir atklāti prokrievisks.

8) Kādas ir Jūsu prognozes tuvai nākotnei ārvalstu investīciju piesaistes jomā?

Grūti tā vispārīgi izteikt kādu prognozi. Mūs tomēr interesē kā attīstās situācija Austrumukrainā. Ja konflikts pāriet uz atklātu karadarbību, tas būtu ļoti slikti un tas noteikti situāciju ietekmētu smagi. Atklāta karadarbība nozīmētu lielas bēgļu plūsmas, taču cerēsim, ka līdz tam nenonāks. Mans personīgais viedoklis ir, ka īstermiņā uz 2015. un 2016. gadu investīciju apjomi varētu būt nedaudz straujāki. Noteikti būs programmas, kas būs atklāti izziņotas. Es domāju, ka būs papildus investīciju atbalstoši mehānismi. Tas pieaugums varētu būt nedaudz ātrāks un lielāks. Īstermiņā, šajos pirmajos gados varētu būt straujāka izaugsme. Uz desmitgades beigām, laiku līdz 2020. gadam, varētu iezīmēt, ka no sākuma būtu kāds uzrāviens, kas skaidrojams ar programmu pieejamajiem līdzekļiem. Pēc tam tapat būs vērojams investīciju pieaugums, bet pieaugums būs lēnāks. Varētu būt kaut kas līdzīgs Ķīnas izaugsmei, kas, neskatoties uz to, ka cilvēki runā, ka tā ir apstājusies, vienkārši pieaug, bet ne tik strauji kā pirms tam. Es protams ceru, ka uz desmitgades beigām situācija varētu uzlaboties, jo līdz 2017. gadam ir jālibalizējas dabasgāzes tirgum Latvijā. Nav noslēpums, ka praktiska līmenī enerģētikas izmaksas ir ļoti sāpīgs jautājums, jo tomēr, salīdzinot ar mūsu kaimiņiem, mums ir šaušalīgi augstas enerģijas cenas. Šī mana prognoze vairāk ir ar cerību, ka, liberalizējoties enerģijas tirgiem, tas varētu nedaudz nosist zemē enerģijas cenu.

No praktiskā viedokļa, ir uzņēmumi, kas, ja nenotiek „armagedons”, grib investēt kādā no Baltijas valstīm un zin, ka to noteikti darīs, bet nezin kurā no trim valstīm to darīt. Tāpat ir arī uzņēmumi, kas slēpjoties aiz cipariem un statistikas, izvēlas kādu no pasaules valstīm, kura ieguldīt. Taja pašā laikā ir arī uzņēmumi, kas domā, ka varētu paplašināties, ja atrod labu vietu, kur to darīt. Savukārt, ja tādu vietu neatrod, tikpat labi var arī nepaplašināties. To visu ir grūti prognozēt, jo tomēr vajag koncentrēties uz sektoru un konkrēto uzņēmumu.

Jautājums, kas mums būs sāpīgs un smags, ir demogrāfiskais jautājums. Mums pamazām sāk trūkt augsti kvalificētu nozares speciālistu, un tapēc mums visticamāk būs jāļauj viņiem ieceļot. Sāpīgs jautājums būs arī bēgļu jautājums, kuru vajadzēs risināt.

Mēs tomēr esam talantīga nācija, un mums ir potenciāls!